T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL VE MEKÂNSAL ÖLÇÜTLER BAĞLAMINDA KONYA MEDAŞ BÜYÜKŞEHİR STADYUMU'NUN YER SEÇİM KARARININ İNCELENMESİ

Esra YAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Haziran-2025
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Esra YAMAN tarafından hazırlanan "Sosyal ve Mekânsal Ölçütler Bağlamında Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Yer Seçim Kararının İncelenmesi" adlı tez çalışması 27/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Başkan Prof. Dr. Metin ŞENBİL (Gazi Üniversitesi)	……..
Danışman Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR (Konya Teknik Üniversitesi)	……..
Üye Dr. Öğr. Üyesi Cansu KORKMAZ YILMAZ (Konya Teknik Üniversitesi)	……..

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Mevlüt UYAN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Esra YAMAN

Tarih: 27.06.2025

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL VE MEKÂNSAL ÖLÇÜTLER BAĞLAMINDA KONYA MEDAŞ BÜYÜKŞEHİR STADYUMU'NUN YER SEÇİM KARARININ İNCELENMESİ

Esra YAMAN

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

2025, 142 Sayfa

Jüri
Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Prof. Dr. Metin ŞENBİL
Dr. Öğr. Üyesi Cansu KORKMAZ YILMAZ

Kentlerde yoğun insan hareketine konu olan kentsel donatı alanlarının yer seçimi, birçok açıdan kenti etkilemektedir. Bahsi geçen alanların tasarımı ve planlanması, üzerine iş bölümü ile disiplinler arası etkin çalışma gerektiren süreçlerdir. Bu kapsamda, yoğun insan hareketine konu olan stadyum alanları ve bu alanların yer seçim kararlarına ilişkin ölçütler ve tasarım ilkeleri önem arz etmektedir. Temelde stadyum alanlarına dair erişilebilirlik çerçevesinde şekillenen ölçütler ve tasarım ilkeleri, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel, sosyal olmak üzere beş grupta sınıflandırılmaktadır. Stadyum alanlarının, kent içerisinde bahsi geçen ölçüt ve ilkelere dayalı olarak yer seçimi kararının verilmesi gerekmektedir. Çünkü stadyum alanları, dünya genelinde, üzerine önemli anlamlar atfedilen ve çeşitli spor ile sosyokültürel faaliyetleri bünyesinde barındıran alanlardır. Aynı zamanda fiziksel anlamda büyük alan kullanımı gerektiren, kentsel alt ve üst yapı açısından maliyeti zorlayıcı özellikleri sebebiyle kent içerisindeki konumları, erişilebilirliği ve kullanım boyutu açısından önem arz eden yerlerdir. Çalışma ile hem yoğun insan hareketine konu olan hem de son yıllarda Konya için verilmiş önemli arazi kullanım kararlarından biri olan Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu, erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel, sosyal yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri çerçevesinde birtakım sosyal ve mekânsal analizlerle incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlandırılmasında önemli belirleyici, seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletmeler olmak üzere üç ayrı grupla yapılan anket çalışmaları olmuştur. Yanı sıra, stadyum alanı yer seçim kararının Konya kenti üzerinde kentsel gelişime etkilerinin saptanabilmesi amacıyla mekânsal analizler ve gözleme dayalı analizler ile alana ilişkin planlama kararlarının incelenmesi de tez çalışmasının bulguları açısından önemlidir. Bu kapsamda Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçim kararının, temel kabul edilen erişilebilirliğe ilişkin yer seçim ölçütleri bakımından kısmen zayıf kısmen de güçlü yönlere sahip olduğu saptanmıştır. Fiziksel ve mimari ölçütler ile tasarım ilkeleri açısından da zayıf yönleri ağır basan stadyumun, ekonomik açıdan dönüştürücü etkisi sebebiyle güçlü yönleri olduğu tespit edilmiştir. Stadyum alanının çevresel yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri açısından ise kısmen güçlü kısmen zayıf; sosyal yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri anlamında çevresinde meydana getirdiği olumsuz etkilerin yoğun biçimde hissedilmesi yönüyle zayıf, nüfusun spora yatkınlığı yönüyle ortaya çıkardığı sonuçlar açısından güçlü yönlere sahip olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilirlik, kentsel donatı, stadyum, tasarım ilkeleri, yer seçim ölçütleri.

ABSTRACT

MS THESIS

EXAMINATION OF THE LOCATION DECISION OF KONYA MEDAŞ BÜYÜKŞEHİR STADIUM IN THE CONTEXT OF SOCIAL AND SPATIAL CRITERIA

Esra YAMAN

Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Urban and Regional Planning

Advisor: Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

2025, 142 Pages

Jury
Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Prof. Dr. Metin ŞENBİL
Asst. Prof. Dr. Cansu KORKMAZ YILMAZ

The location decision of urban facilities that are subject to intense human movement in cities affects the city in many ways. The design and planning of the mentioned areas are processes that require division of labor and effective interdisciplinary work. In this context, the criteria and design principles regarding the location selection decisions of stadium areas that are subject to intense human movement and these areas are important. The criteria of stadium location selection are classified into five main groups: accessibility, physical and architectural aspects, economic considerations, environmental impacts, and social factors. The location selection decision of stadium areas should be made based on the criteria mentioned within the city. Because stadium areas are places that are attributed to important meanings worldwide and host various sports and sociocultural activities. At the same time, they are significant urban elements due to their location, accessibility, and large-scale usage, as they require extensive physical space and impose substantial costs on both urban infrastructure and above-ground structures. With this study, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadium, which is both subject to intense crowd movement and one of the important land use decisions for Konya in recent years, has been examined with some social and spatial analyses within the framework of accessibility, physical and architectural, economic, environmental, social site selection criteria and design principles. The important determinant in the conclusion of the study was the survey studies conducted with three separate groups, namely spectator/fan groups, residents and commercial enterprises. In addition, to determine the effects of stadium area location selection decision on urban development in Konya city, spatial analyses and observation-based analyses and examination of planning decisions made in the relevant area have revealed the results of the thesis. In this context, it has been determined that Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadium site selection decision has partly strong and partly weak aspects in terms of the basic accepted site selection criteria related to accessibility. It has been determined that the stadium, which also stands out with its weak aspects in terms of physical and architectural criteria and design principles, is a structure with stronger aspects due to its economically transformative effect. In terms of environmental site selection criteria and design principles, the stadium area has some strengths and some weaknesses, and in terms of social site selection criteria and design principles, it has been observed that its weaknesses are greater due to the intense negative effects it creates in its surroundings.

Keywords: Accessibility, design criteria, location decision criteria, stadium, urban infrastructure.

ÖNSÖZ

Stadyum alanlarının yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerine ilişkin Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararını incelediğim tez çalışmamın tüm süreçlerinde bilgi birikimini ve katkılarını esirgemeyen, önerileri ve destekleriyle ufkumu genişleten, her aşamada yol gösterici olan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Çalışmamın şekillenmesi sürecinde bilgi ve belge tedariğinde yardımlarını esirgemeyen Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı personellerine ve Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçimi sürecine ilişkin çok kıymetli bilgilerini benimle paylaşan Mimar Faruk KOÇAK'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca çalışmamda anketleri gerçekleştirebilmem için stadyum kapılarını açan Konyaspor Kulübü Yönetimi'ne ilgileri için teşekkür ederim.

Çıktığım bu yolda desteklerini her zaman hissettiğim, hayatım boyunca her kararımın arkasında duran sevgili babam Sabit YAMAN ve annem Dürdane YAMAN'a, değerli ablalarım ve kardeşime teşekkür eder, saygı ve sevgilerimi sunarım.

Çalışmamda anketlerin gerçekleştirilmesi sürecinde yardımlarını ve tez çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen kıymetli Ali ÖZDEMİR'e teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

Esra YAMAN
KONYA-2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **ix**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Çalışmanın Amacı 3
1.2. Çalışmanın Önemi 4

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI **6**

2.1. Kentsel Donatı Kavramı 7
2.2. Kentsel Donatı Alanlarının Planlanması ve Yer Seçimine İlişkin Ölçütler 10
2.3. Bir Kentsel Donatı Alanı Olarak Stadyumlar 17
2.4. Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Temel Ölçütler 23
2.5. Bölüm Değerlendirmesi 54

3. MATERYAL VE YÖNTEM **56**

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA **68**

4.1. Konya Kentinde Stadyum Alanlarının Gelişimi 68
4.2. Konya Büyükşehir Stadyumu'nun Yer Seçim Süreci 74
4.3. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Erişilebilirlik Ölçütleri Çerçevesinde Analizi 82
4.4. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Fiziksel ve Mimari Ölçütler ile Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Analizi 99
4.5. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Ekonomik Ölçütler Çerçevesinde Analizi 105
4.6. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Çevresel Ölçütler ve Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Analizi 113
4.7. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Sosyal Ölçütler ve Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Analizi 116
4.8. Bölüm Değerlendirmesi 124

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER **126**

5.1 Sonuçlar 126
5.2 Öneriler 131

KAYNAKLAR **133**

EKLER 143

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablolar Listesi

Tablo 1: Seyirci/Taraftar Grubu Anket Soruları ile Değerlendirilmek İstenen Ölçüte İlişkin Eşleştirme 61

Tablo 2: Konut Kullanıcıları Anket Soruları ile Değerlendirilmek İstenen Ölçüte İlişkin Eşleştirme..... 64

Tablo 3: Ticari İşletme Sahipleri/Çalışanları Anket Soruları ile Değerlendirilmek İstenen Ölçüte İlişkin Eşleştirme..... 66

Tablo 4: Katılımcıların stadyuma hangi ulaşım aracı ile geldiği 82

Tablo 5: Katılımcıların stadyuma ne kadar sürede geldiği 87

Tablo 6: Katılımcıların stadyuma ne kadar sürede hangi ulaşım aracı ile geldiği 88

Tablo 7: Katılımcıların stadyuma kaç vasıta ile geldiği 89

Tablo 8: Toplu taşıma ile gelenlerin vasıta alternatifi varlığı 89

Tablo 9: Katılımcıların toplu taşıma durağından sonraki yürüme süresi..... 89

Tablo 10: Katılımcıların toplu taşıma duraklarına erişim kolaylığı..... 90

Tablo 11: Katılımcıların neden toplu taşıma araçlarını tercih ettiği 91

Tablo 12: Katılımcıların toplu taşıma yerine özel aracı tercih etme eğilimi 91

Tablo 13: Katılımcıların toplu taşımada karşılaştığı sorunlar..... 91

Tablo 14: Katılımcıların toplu taşıma sistemlerinden memnuniyeti..... 92

Tablo 15: Katılımcıların neden özel araç tercih ettiği 93

Tablo 16: Katılımcıların özel araç yerine toplu taşıma aracını tercih etme eğilimi..... 93

Tablo 17: Katılımcıların özel araç tercihlerinde karşılaştıkları sorunlar 94

Tablo 18: Özel araç sahiplerinin araçlarını park ettiği yerler 95

Tablo 19: Toplu taşıma ile gelen katılımcıların bisiklet tercihi 96

Tablo 20: Toplu taşıma ile gelen katılımcıların bisiklet tercih etmeme nedenleri 96

Tablo 21: Özel araçla gelen katılımcıların bisiklet tercihi 96

Tablo 22: Özel araçla gelen katılımcıların bisiklet tercih etmeme nedenleri 96

Tablo 23: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının erişilebilirlik ölçütleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri 98

Tablo 24: Katılımcıların stadyum alanında bulunmasını istediği işlevler 101

Tablo 25: Katılımcıların stadyum alanını nasıl değerlendirdiği 103

Tablo 26: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının fiziksel ve mimari ölçütler ile tasarım ilkeleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri 105

Tablo 27: Ankete katılan ticari işletme kategorileri 107

Tablo 28: Ticari işletmelerin yer seçim nedeni 108

Tablo 29: Ticari işletmelerin yer seçim nedeni ve işletme kategorisi 108

Tablo 30: Katılımcıların stadyumun işlevsel dönüşümü arttırdığına ilişkin görüşleri. 109

Tablo 31: Ticari işletmelerin stadyumdan etkilenme düzeyi 109

Tablo 32: Ticari işletme gelirlerinin stadyumun varlığından olumlu etkilenme düzeyi 110

Tablo 33: Ticari işletmelerde maç günü güvenlik problemi yaşanma durumu 110

Tablo 34: Ticari işletme gelirlerinin maç günlerinde artması 111

Tablo 35: Maç günleri haricinde ticari işletmelere erişimin kolaylığı ile ilgili kullanıcı görüşleri 111

Tablo 36: Maç günlerinde ticari işletmelere erişimin zorluğu ile ilgili kullanıcı görüşleri 111

Tablo 37: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının ekonomik ölçütler çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri 112

Tablo 38: Yetişkinler için stadyumun varlığının spor altyapısı fırsatı oluşturması 115

Tablo 39: Çocuklar için stadyumun varlığının spor altyapısı fırsatı oluşturması 115

Tablo 40: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının çevresel ölçütler ile tasarım ilkeleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri 116

Tablo 41: Seyirci/taraftar gruplarının stadyumu tercih etme düzeyi 117

Tablo 42: Konut kullanıcılarının konutta bulunma süresi 118

Tablo 43: Konut kullanıcılarının konutta bulunma süresi ve buffer zonu bölgesi 119

Tablo 44: Konut kullanıcılarının güvenlik sorunu yaşayıp yaşamadığı 119

Tablo 45: Konut kullanıcılarının maç günlerinde konut güvenliği zafiyeti yaşayıp yaşamadıkları 120

Tablo 46: Buffer bölgesindeki konut kullanıcılarının maç günlerinde konut güvenliği zafiyeti yaşamaları 120

Tablo 47: Konut kullanıcılarının maç günlerinde konutların yakın çevresine araç park edilmesinden rahatsız olma durumu 121

Tablo 48: Konut kullanıcılarının stadyum otoparkını güvenlik zafiyeti olarak görmesi 121

Tablo 49: Konut kullanıcılarının stadyum alanından olumlu/olumsuz etkilenme durumu 122

Tablo 50: Konut kullanıcılarının stadyum alanından olumsuz etkilendikleri konular. 123

Tablo 51: Konut kullanıcılarının maç günleri ulaşım açısından olumsuz etkilenme durumu 123

Tablo 52: Maç günlerinde konut yakın çevresi kullanımının olumsuz etkilenmesi 124

Tablo 53: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının sosyal ölçütler ile tasarım ilkeleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri 124

Tablo 54: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim ve tasarım ölçütleri kapsamında güçlü ve zayıf yönleri 130

Şekiller Listesi

Şekil 1: Croke Park Stadyumu, Dublin, İrlanda 29

Şekil 2: Spotify Camp Nou Stadyumu, Barselona, İspanya 30

Şekil 3: Principality Stadyumu, Cardiff, Galler 31

Şekil 4: Johan Cruyff Arena, Amsterdam, Hollanda..... 32

Şekil 5: Santiago Bernabéu Stadyumu, Madrid, İspanya 35

Şekil 6: Accor Stadium, Sidney, Avusturalya 36

Şekil 7: Marvel Stadyumu, Docklands, Avusturalya. 37

Şekil 8: Cardiff City Stadyumu, Cardiff, Galler 40

Şekil 9: MKM Stadyumu, Manchester, İngiltere 41

Şekil 10: Wembley Stadyumu, Londra, İngiltere 42

Şekil 11: Toyota Stadyumu, Frisco, Amerika Birleşik Devletleri 43

Şekil 12: Montreal Olympic Stadyum, Montreal, Kanada 46

Şekil 13: Friends Arena Stadyumu, Stockholm, İsveç 47

Şekil 14: Kaohsiung Ulusal Stadyumu, Kaohsiung, Tayvan 48

Şekil 15: Waverley Park Stadyumu, Mulgrave, Avusturalya 51

Şekil 16: Emirates Stadyumu Londra, İngiltere 52

Şekil 17: SeatGeek Stadyumu, Bridgeview, ABD 53

Şekil 18: Buffer analizi kapsamında oluşturulan bölgeler 58

Şekil 19: Örneklem boyutu hesaplanmasına ilişkin formül 59

Şekil 20: 1984 yılında hazırlanan 1/25.000 ölçekli Konya Çevre Düzeni Planı ve arazi kullanım kararları..... 70

Şekil 21: Konya Atatürk Stadyumu Görselleri..... 72

Şekil 22: Konya Atatürk Stadyumu'nun Konumu 73

Şekil 23: Konya Büyükşehir Stadyumu için alternatif yer önerileri 75

Şekil 24: Konya Büyükşehir Stadyumu ilk yer seçim kararına ilişkin plan değişiklikleri 76

Şekil 25: Şehir Hastanesi-Stadyum Tramvay Hattı 78

Şekil 26: Konya Büyükşehir Stadyumu 2016 yılı imar plan değişikliği 79

Şekil 27: Konya Büyükşehir Stadyumu 2016 yılı planlama çalışması 80

Şekil 28: Konya Büyükşehir Stadyumu ve yakın çevresi vaziyet planı 80

Şekil 29: Konya Büyükşehir Stadyum Alanı-Konya Atatürk Stadyumu Alanı konumları 81

Şekil 30: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu otopark alanı 83

Şekil 31: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum Alanının otobüs, dolmuş ve tramvay güzergahı analizi 84

Şekil 32: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı toplu taşıma durağı varlığı analizi 85

Şekil 33: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ile Otogar tramvay durağı arasındaki mesafe 86

Şekil 34: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ve çevresi 88

Şekil 35: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanındaki mimari ve çevresel boşluklar ile kullanım seçeneklerinin sınırlılığı 100

Şekil 36: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı planlama çalışmaları 102

Şekil 37: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı ve çevresi gelişim süreci 104

Şekil 38: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı mülkiyet haritası 106

Şekil 39: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu çevresinde anket yapılan ticari işletmelerin konumu 107

Şekil 40: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı ve çevresi 112

Şekil 41: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu çevresindeki yeşil alan varlığı 114

Şekil 42: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı buffer zonları ve anket gerçekleştirilen konutların mekânsal dağılımı 118

1. GİRİŞ

Kentsel donatı alanı kavramı, Sanayi Devrimi ile beraber kentlere olan yoğun göç hareketi ve sonrasında meydana gelen sağlıksız, işlevsiz ve yetersiz çevrelerin bireylerin ihtiyaçlarına cevap verememesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Zamanla, fiziksel ve sosyal eksiklikler kentsel donatı alanları ile giderilmiş böylelikle kentsel donatı alanlarının varlığı veya yokluğu kentsel gelişmişliğin temel göstergelerinden biri olarak kabul görmüştür. Eğitim ve sağlık tesisleri başta olmak üzere açık ve yeşil alanlar, sosyal ve kültürel tesisler ile spor tesisleri gibi alanların varlığı ve kent içerisindeki konumları, kent ve kentte yaşayan bireyler açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda kentsel donatı alanlarının yer seçimine ilişkin planlama aşamasında birtakım ölçütler geliştirilmiştir. Nüfusun temel belirleyici olduğu söz konusu ölçütler, yürüme mesafesi, etki alanı, merkezi konum, diğer donatı alanlarına göre konum, erişilebilirlik, toplu taşıma ve yaya entegrasyonu olarak sıralanmaktadır. İfade edilen ölçütlere ilişkin yasal düzenlemeler ve akademik literatür içerisinde birtakım standartlar bulunmakta ve bu standartlar, her bir donatı alanı için farklılaşmaktadır (Çetiner, 1972; Erdönmez ve Akı, 2005).

Kentsel donatı alanları, kapsayıcı bir başlık olması açısından içerisinde birçok kullanım türünü barındırmakta ve nüfusun bu alanları kullanım sıklığı önem arz etmektedir. Kullanım sıklığı kapsamında yoğun insan hareketine konu olan kentsel donatı alanları olarak ifade edilen donatı alanları, mekânsal ve sosyal anlamda kentte birtakım etkiler meydana getirmektedir. Dolayısıyla bu alanların tasarımı ve planlanması, üzerine iş bölümü ile disiplinler arası çalışma gerektirmektedir. Stadyum alanları, kentsel donatı alanı kavramı içerisinde hem yoğun insan hareketine konu olan hem de spor ile sosyal ve kültürel faaliyetleri birleştiren yapılar olmaları sebebiyle ön plana çıkmaktadır. Stadyum alanları, kent içerisinde yalnızca spor karşılaşmalarının gerçekleştirildiği alanlar değil, aynı zamanda nüfusu sosyal ve kültürel anlamda birleştiren yapılardır. Tarihsel süreç içerisinde kent içerisinde bulundukları konumları nedeniyle kentlerin çoğu zaman odak noktaları olan stadyum alanlarının yer seçim kararları önem arz etmektedir. Bu kapsamda, stadyum alanlarının yer seçim kararlarına ilişkin erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel ve sosyal olmak üzere beş başlık altında ifade edilebilecek yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri bulunmaktadır (Sheard, 2001; Gammon ve Fear, 2005).

Bir stadyum alanı için verilen yer seçim kararının, stadyum alanlarının yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri kapsamında değerlendirilmesini içeren çalışmada, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu örneklem alan olarak seçilmiştir. Konya MEDAŞ

Büyükşehir Stadyumu, mevcut bir yapının yıkılıp yenisinin başka bir alanda inşa edilmesi eylemini içermektedir. Daha öncesinde Konya kent merkezinde bulunan Konya Atatürk Stadyumu'nun yıkılması kararının verilmesi, yeni bir stadyumun kentin neresinde konumlanacağına ilişkin bir süreç başlatmıştır. Bu kapsamda, yeni bir stadyum alanı için temel yaklaşım, mülkiyeti kamuya ait ve geniş nitelikte bir arazi bulmak olmuştur. Konya kentinde bu şartları sağlayan iki arazi içerisinden Selçuklu ilçesi, Parsana Mahallesi sınırları içerisinde Konya Atatürk Stadyumu'na 12 kilometre mesafede bir alanda, yeni stadyum alanının yer seçmesine karar verilmiştir. Daha önce kentin merkezi konumunda ve içerisinde birçok faaliyet birimini içeren, nüfusa sosyal, kültürel ve sportif açıdan hizmet veren Konya Atatürk Stadyumu'na karşın inşa edildiği dönemdeki adıyla Konya Büyükşehir Stadyumu, 2014 yılında kentin merkezinden uzak bir konumda, kuzey gelişme koridoru olarak ifade edilen bölgede inşa edilmiştir.

Tez çalışması, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararının erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan stadyum alanları yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesini içermektedir. Yapılan değerlendirmeler ve çalışmanın sonuçlandırılmasını sağlayan temel veri toplama aracı, seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletmeler olmak üzere 3 farklı grupla gerçekleştirilen anket çalışmaları olmuştur. Seyirci/taraftar grupları ile 100 adet, konut kullanıcıları ile 42 adet, ticari işletmeler ile 15 adet anket gerçekleştirilmiştir. Seyirci/taraftar grupları ile gerçekleştirilen anketler stadyum içerisinde Konyaspor Kulübü'nün 6 farklı takımla karşılaştığı futbol müsabakasında, farklı tribünlerde, müsabaka başlamadan veya devre arasında katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Konut anketlerinde ise anket çalışmalarının katılımcı belirleme aşamaları ile uygulanma biçimleri farklılaşmış ve anket uygulanmasına ilişkin mekânsal analizler hazırlanmıştır. Buffer analizi olarak tariflenen analiz, stadyum alanı çevresindeki konut kullanıcılarının stadyumdan etkilenme düzeyi ve katılımcı sayılarının bu düzeye bağlı olarak belirlenmesi amacıyla, 200, 500, 1000 ve 2000 metre mesafedeki buffer zonlarını içermektedir. Benzer şekilde ticari işletme anketleri de sözü edilen zonlar içerisinde kategorik açıdan farklı işletmelerle gerçekleştirilmiştir. Yanı sıra, Konya kentinin ve Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun konumlandığı arazinin mekânsal gelişiminin gözlemlenebilmesi ve anket sonuçlarının desteklenebilmesi amacıyla ilgili planlama çalışmaları, raporlar ve diğer belgeler elde edilmiş aynı zamanda hazırlanan mekânsal analizler ile gözleme dayalı veriler çalışmanın sonuçlandırılmasına katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararı, erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan stadyum alanları yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri kapsamında çoklu mekânsal ve sosyal analizlerle incelenmiştir. İnceleme neticesinde sözü edilen yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri bağlamında Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri ortaya konmuştur. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının, bazı yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri hususunda güçlü yönlere sahip olmasına karşın ağırlıklı olarak zayıf yönlerinin de bulunduğu saptanmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Kentsel donatı alanları içerisinde yoğun insan hareketine konu olan ve büyük ölçekli yapılar olarak nitelendirilen stadyum alanları ile bu alanların yer seçim kararları kent açısından önem taşımaktadır. Çünkü stadyum alanları, yer seçim kararları açısından yakın çevresi üzerinde sosyal ve mekânsal anlamda birtakım etkiler meydana getiren; yanı sıra, dünya genelinde geçmişten bugüne üzerine önemli anlamlar atfedilen, çeşitli spor ile sosyokültürel faaliyetleri bünyesinde barındıran, kentsel alt ve üst yapı açısından maliyeti zorlayıcı alanlardır.

Türkiye'de özellikle son yıllarda, kent merkezlerinde bulunan stadyum alanları yıkılmakta ve yeni stadyum alanları kentin merkezi konumundan uzaklaşan alanlarda yer seçmektedir. Benzer bir süreç Konya kentinde de yaşandığından Konya kent merkezinde bulunan Konya Atatürk Stadyumu'nun yıkılması kararının verilmesi ve yeni stadyum alanının yer seçim kararına ilişkin süreç ve sonuçlar bu çalışmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Konya Atatürk Stadyumu 1950 yılında inşa edilmiş, Konya kentinde yaşayan bireyler için sosyal, kültürel unsurlar ve spor kavramlarını birleştiren bir yapı olmasının yanı sıra Türkiye'nin ilk velodroma sahip stadyumu olması nedeniyle üzerine önem atfedilen bir alandır. Birtakım nedenler gerekçe gösterilerek kaldırılmasına karar verilen Konya Atatürk Stadyumu, 2018 yılında yıkılmış ve 2014 yılında hizmete açılan Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu kentin yeni stadyum alanı olmuştur.

Sözü edilen hususlar neticesinde tez çalışmasının amacı, son 20 yılda Konya için verilmiş önemli arazi kullanım kararlarından biri olan Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı yer seçim kararının, akademik literatür kapsamında geliştirilen stadyum alanları yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri kapsamında değerlendirilmesi, stadyum

alanının sözü edilen ölçüt ve ilkeler kapsamında analiz edilmesiyle güçlü ve zayıf yönlerin ortaya konulmasıdır.

Bu çerçevede çalışmanın araştırma sorusu ve hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

- Kentlerde yoğun insan hareketine konu olan stadyum alanları için yer seçim ölçütleri nelerdir?
- Kamu mülkiyetindeki arazilerin stadyum alanlarının yer seçim kararında temel belirleyici olması, sosyal ve mekânsal açıdan sorunlara neden olmaktadır.

1.2. Çalışmanın Önemi

Odaklanılan konu kapsamında, Türkiye'de stadyum alanlarına dair hazırlanan yüksek lisans ve doktora çalışmalarına YÖK Tez Merkezi'nden erişilmiştir. Bu çerçevede, mimari alanda 14 ve planlama alanında 1 tezle karşılaşılmıştır. Mimari alanda yazılan tezler stadyum alanlarını, yalnızca yapı ölçeğinde inceleyerek, tasarım, yapı, çatı, cephe ve sürdürülebilirlik konuları kapsamında değerlendirmiştir. Planlama alanında yazılan tez ise stadyum alanlarının gayrimenkul ve yatırım yönüne odaklanmıştır. Yazılan tezler ve odaklanılan konular göstermektedir ki, stadyum alanlarının yer seçim kararlarına ilişkin yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerini değerlendiren herhangi bir örnek bulunmamaktadır. Çalışmanın örneklem alanını oluşturan Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nu konu alan 1 yüksek lisans ve 1 doktora olmak üzere iki adet tez bulunmaktadır. Tezler mimarlık alanında yapı ölçeğinde yazılmış ve soyunma odası tasarımları ile seyirci alanlarının tasarımı üzerine odaklanılmıştır.

Tez çalışmasında, yoğun insan hareketine konu olan kentsel donatı alanı kavramı çerçevesinde stadyum alanlarının incelenmesi ve bu alanların kentlerde yer seçim kararları üzerine odaklanılmıştır. Stadyum alanlarının yer seçim kararları, disiplinler arası iş birliği ve çoklu analizlerle detaylı çalışmalar gerektiren süreçlerdir. Çünkü stadyum alanlarına ilişkin verilen yer seçim kararları, birçok açıdan kenti etkilemekte ve kent ile kentte yaşayan bireyler üzerinde birtakım etkilere neden olmaktadır.

Stadyum alanlarının yer seçim kararlarına ilişkin yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının analiz edilmesini ve analizler neticesinde stadyum alanının güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konulmasını amaçlayan bu çalışmanın önemini çalışmaya ilişkin materyaller ve yöntem oluşturmaktadır. Yanı sıra, stadyum alanlarını yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri ile bir arada ve örneklem alan üzerinde inceleyen, aynı zamanda kent ile kentte yaşayan

bireyler üzerindeki etkilerini saptamayı hedefleyen bir çalışmanın bulunmaması nedeniyle, tez çalışmasının literatüre özgün katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Çalışmayı özgün ve önemli kılan materyaller, sosyal ve mekânsal anlamda Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun çoklu perspektifle analiz edilmesini hedefleyen anketler ve gözleme dayalı veriler ile alana yönelik gerçekleştirilen mekânsal analizlerdir. Çalışma süresince anketler, seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletmeler olmak üzere üç farklı grupla gerçekleştirilmiştir. Her bir grubun katılımcı sayısı belirlenme süreci farklı olmuştur. Bu anlamda çalışmada üzerine önem atfedilen alan, konut kullanıcıları için katılımcı sayısının belirlenmesi aşamasında oluşturulan buffer analizidir. Buffer analizi 200, 500, 1000 ve 2000 metre mesafede stadyumdan etkilenme düzeyi kapsamında belirlenen 4 bölgeye ilişkin zonları içermektedir. Sözü edilen buffer zonları ile Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu arasında, etkilenme düzeyine bağlı olarak anlamlı bir korelasyon tespit edilmiştir.

Yanı sıra her grup için sorulan sorulardan en az bir tanesinde stadyum alanı yer seçim ölçütü veya tasarım ilkesinin analiz edilmesi hedeflenmiştir. Örneğin, seyirci/taraftar grupları ile yapılan anketlerde sorulan her bir soru temelde erişilebilirliğe ilişkin yer seçim ölçütlerini güçlü ve zayıf yönler kapsamında incelemeyi hedeflemekte, aynı zamanda bazı sorular fiziksel ve mimari, çevresel, sosyal ölçütler ve tasarım ilkelerine ilişkin güçlü ve zayıf yönleri tespit etmektedir. Konut kullanıcıları ile yapılan anketler, sosyal ölçütler ile tasarım ilkeleri bağlamında stadyum alanının güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarken erişilebilirlik, ekonomik ve çevresel anlamda da analize olanak tanımaktadır. Ticari işletmeler ile yapılan anketlerde ekonomik açıdan güçlü ve zayıf yönler belirlenirken erişilebilirlik ve sosyal anlamda yer seçim ölçütleri ile tasarım ilkeleri açısından stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri ortaya konmaktadır.

Stadyum alanlarının yer seçim kararına ilişkin temel yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının incelendiği bu çalışmanın, gelecekte yoğun insan hareketine konu olan kentsel donatı alanlarının veya büyük ölçekli proje alanlarının yer seçimi üzerine hazırlanacak çalışmalar için yol gösterici olması beklenmektedir. Aynı zamanda, sosyal ve mekânsal analizleri bir arada değerlendiren bu tez çalışması, özellikle stadyum gibi büyük ölçekli yapıların çevresel etkilerinin nasıl saptanabileceğine dair bir yöntemsel deneme sunmaktadır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Kentsel donatı alanları, kentlerin ortaya çıkışıyla birlikte yaşayan nüfusun zamanla değişen toplumsal yapısına paralel gelişen ihtiyaç ve talepler doğrultusunda kent içerisinde belli nitelik ve özelliklerde oluşmuştur. Bu kapsamda farklı ihtiyaçlara cevap verme potansiyelinin sağlanması amacıyla da işlevsel olarak farklılaşmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel tesis, yeşil ve rekreasyon, spor tesis alanı ile daha birçok isimde ve nitelikte alan oluşmuş, bu alanlar da kendi içerisinde farklı nitelik ve büyüklüklere göre sınıflanmıştır.

Planlama sürecinde, kentsel donatı alanlarının doğru yer seçimi ve bu seçimlere ilişkin ölçütlerin sağlanması önemlidir. Çünkü, yer seçimi, kentlerin oluşum ve gelişim süreçleri için temel faktördür. Barınma, çalışma, eğlenme ve dinlenme faaliyetlerinin sağlanması için verilen arazi kullanım kararlarının tümü yer seçim kavramını ilgilendirmektedir. Aynı zamanda kent içerisinde mekânsal, sosyal, ekonomik ve teknik bütünleşmenin temeli de yer seçim kararlarına bağlı gelişmektedir. Bahsi geçen koşulların sağlanması, doğru arazi kullanım kararlarına dolayısıyla doğru planlama sürecine bağlıdır.

Kentsel donatı alanları içerisinde özellikle yoğun insan hareketine sebep olan alanların yer seçimi ve kentle entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda yoğun insan hareketine konu olan stadyum alanları, boyutları, mimari özellikleri, kullanıcı sayısı, kullanım zamanı gibi faktörler çerçevesinde değerlendirildiği zaman kentte alt ve üst yapıyı zorlayan yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel donatı alanı kavramının içerisinde kimi zaman sosyal altyapı alanı, kimi zaman ise doğrudan spor tesis alanı başlığı altında tanımlanan stadyum alanları, tarihsel süreçte farklı anlam ve nitelikleri ile kentin odak noktaları olmuştur. Bahsi geçen stadyum alanları ile ilgili yer seçim kararları doğru verildiği zaman kentin gelişimini olumlu etkilemekte buna karşın yanlış yer seçim kararları birçok olumsuzluğu beraberinde getirebilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde kentsel donatı alanı kavramı tanımlanarak kent içerisinde planlanması ve yer seçimine ilişkin temel ölçütler, yasal düzenlemeler ve literatür kapsamında incelenmiştir. Stadyum alanları, kentsel donatı alanı çerçevesinde tanımlanarak tarihsel süreç içerisindeki gelişimleri ve kentlerdeki yer seçimleri ile aynı zamanda yer seçimlerine ilişkin temel ölçütler, literatür çerçevesinde ortaya konmuştur.

2.1. Kentsel Donatı Kavramı

Kentlerin ortaya çıkışında insanlık, avcılık toplayıcılık döneminden başlayıp yerleşik düzene geçtikten sonraki dönemde belli ölçeklerde yerleşmeler oluşturmuşlardır. Zamanla nüfusun artması, gelir düzeyindeki değişmeler, teknolojik ve sanatsal anlamdaki gelişmelerle birlikte kentleri inşa etmişlerdir. Bu kapsamda kent, farklı nüfus gruplarının bir araya gelmesiyle oluşmuş, nüfusun belli yoğunluğa ulaştığı, tarım dışı faaliyetlerin geliştiği, fiziksel, sosyal, kültürel ve teknik anlamda çevrenin farklılaşmasıyla heterojen bir yapının oluştuğu birim olarak tanımlanabilir. Kent içerisinde bulunan heterojen yapı, özellikle sanayileşme sürecinden itibaren kentin sunduğu imkanlar ile nüfusu çekerek yoğun göç hareketinin gerçekleşmesine sebep olmuştur. Aynı zamanda, bireylerin toplum olarak bir arada yaşama isteklerinin sonucunda kentler göç almaya devam etmişlerdir. Böylelikle kentin sunduğu imkanlar ile bireylerin bir arada yaşama ihtiyacı, kentlerdeki toplumsal yapı ve fiziksel çevre ilişkisini de ortaya koymaktadır (Erkan, 2010).

Kent içerisinde toplumsal yapıyı oluşturan her bireyin çevresi ile olan ilişkisine fiziksel çevre doğrudan yön vermektedir. Bir başka deyişle kent, içerisinde barındırdığı toplumun istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte fiziksel çevreye sahip olmalıdır. Bu kapsamda, temelde barınma, eğlenme, dinlenme, çalışma ve ulaşım ile bunların yanı sıra eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal, kültürel aktiviteler, spor, oyun gibi fonksiyonlara dair istek ve ihtiyaçların sağlanması için kent içerisinde alanlar oluşturulmuştur (Erdönmez ve Akı, 2005). Dünya ve ülke literatüründe ismi ve karşıladığı anlamlar zaman zaman farklılık gösteren bu alanlar, 'kentsel donatı alanları' olarak tarif edilmektedir. Kentsel donatı alanı, kavram olarak kent içerisinde birçok fonksiyonu karşıladığından farklı isimler ve sınıflandırmalar ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de kentsel donatı alanlarına karşılık gelen ifadeler için yasal düzenlemelerde yapılan tanımlara bakmakta fayda görülmektedir. Kentsel donatı alanları, Sosyal Altyapı başlığıyla '*sağlıklı bir çevre oluşturabilmek için yapılması gerekli olan eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari yapılar ile park, çocuk bahçeleri gibi yeşil alanlara verilen genel isim*' olarak tanımlanmıştır. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin İkinci Bölümü'nde yer alan Mekânsal Kullanım Tanımları ve Esasları bölümünün f, i ve j bendinde farklı sınıflandırmalara dair tanımlar yer almaktadır. Yönetmeliğin f bendinde yer alan Kültürel Tesis Alanı '*toplumun kültürel faaliyetleri için hizmet veren kütüphane, halk eğitim merkezi, sergi salonu, sanat galerisi, müze, konser, konferans, kongre salonları, sinema, tiyatro ve opera gibi fonksiyonların bulunduğu kamu veya özel*

mülkiyetteki alanlar' olarak tanımlanmıştır. Sosyal Altyapı Alanları ismiyle i bendinde yer alan ifadede ise '*birey ve toplumun ihtiyaç duyduğu kültürel, sosyal ve rekreatif fonksiyonların karşılanması, sağlıklı bir çevre oluşturmak, bireylerin yaşam kalitelerinin artırılmasına yönelik kamu veya özel sektör tarafından oluşturulan eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari tesisler, açık ve kapalı spor tesisleri ile park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan, rekreasyon alanı gibi alanlara verilen genel isim*' olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda genel anlamıyla kentsel donatı alanını kapsayan ancak bu iki tanımda da yer almayan diğer ifadeye j bendinde Sosyal Tesis Alanı başlığıyla yer verilmiştir. Bu başlık altında '*sosyal yaşama dair nitelik ve düzey artırmak amacı ile toplumun faydalanabileceği kreş, kurs, yurt, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, yaşlı ve engelli bakımevi, rehabilitasyon merkezi, toplum merkezi, şefkat evleri gibi fonksiyonlarda hizmet vermek üzere ayrılan kamu veya özel mülkiyet içerisinde bulunan alanlar*' ifadesi yer almaktadır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014).

Yasal düzenlemelerde farklı sınıflandırmalarla tanımlanan kentsel donatı alanları, kimi literatürde donatım adıyla, kent içerisinde düzenlemenin dayandığı temel ilke olarak kabul edilmektedir. Buna göre donatım alanları, her yerleşmenin kendi içerisinde tüm fonksiyonlarıyla bir bütün olarak barındırdığı toplumun istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilmesini sağlayan alanları temsil eder. Aynı zamanda, yerleşmeler için bölgeler halinde çalışmanın temelini teşkil etmektedir. Bu kapsamda donatım alanları, barınma (iskan) bölgelerine hizmet eden eğitim, sağlık, dinlenme, eğlenme, spor, ticaret, sanayi, sosyal ve kültür eylemlerine dair alanlar ile bu alanları kapsayan bölgeleri ayrı ayrı birbirine bağlayan ulaşım ve altyapıya dair tüm faktörleri de içerisinde barındırır. Bahsi geçen donatım alanlarının yerleşmeler içerisinde bulunma standartlarında temel belirleyici nüfustur (Çetiner, 1972).

Kent içerisinde çalışma ve barınma birimleri haricinde bulunan işlevler ile bu işlevler arasındaki ilişkileri düzenleyen alanlar, literatürde kentsel donatı alanı olarak değerlendirilmektedir. Kentte bulunan tüm yerleşme birimlerinde barınma ve çalışma alanlarının hem kendisi hem de birbiri ile fiziksel ve sosyal etkileşimi bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle, barınma ve çalışma faaliyetleri içerisinde bulunan nüfusun, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılayan ve bu alanlar arasında entegrasyon sağlayan yapılar, kentsel sistemi oluşturmaktadır. Bahsi geçen sistemin etkileşimini ise kentsel donatı alanları gerçekleştirmektedir. Kentsel donatı alanları, yerleşmelerde bulunan nüfusun tamamına hizmet eden, herkese açık alanlardır. Bu kapsamda donatı alanları ile barınma

ve çalışma alanları, kent içerisinde sistematik olarak, birbirini tamamlayan üç ana işlev olma özelliğindedir (Suri, 2021).

Bir başka açıdan kentsel donatı alanları, literatürde en genel haliyle kentsel altyapı alanları olarak, sosyal altyapı ve fiziksel altyapı adıyla sınıflandırılarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda sosyal altyapı, kentsel yerleşme içerisinde yaşayan nüfusun ihtiyacı olan eğitim, sağlık, kültür, eğlence, idari ve güvenlik hizmet yapıları ile yeşil alanların tamamını kapsar. Fiziksel altyapı ise ulaşım, atık yönetimi, su, elektrik ve gaz gibi teknik koşulları ifade eder. Fiziksel altyapı, konut alanları ile sosyal altyapı alanlarını birbirine bağlayarak her birinin kendi içerisinde teknik koşullarını desteklemektedir. Sosyal ve fiziksel altyapıya dair tanımlanan alanlar, donatı alanı kavramı çerçevesinde kapsayıcı olmakla beraber kentsel çevrenin işleyişinde önemli bir yere sahiptir. Altyapıya dair bahsi geçen hizmetlerin varlığı veya yokluğu ile kalitesi, kentte yaşayan bireylerin refahını etkiler, bu yüzden kent içerisinde yaygın ve kolay erişilebilir olmalıdır (Altaban ve Okyay, 1976; Ennis, 2003).

Kentsel donatı alanları aynı zamanda kentsel hizmetler çerçevesinde fiziksel, sosyal ve düzenleyici hizmetler olarak değerlendirilmiştir. Fiziksel hizmetler, su, kanalizasyon ve yol ağları olmak üzere temel hizmetlerin sağlanmasını içermektedir. Sosyal hizmetler, geniş kapsama sahip ve sağlık, eğitim, emniyet, güvenlik, yangından korunma, park, yeşil alan, eğlence alanı, kütüphane, ibadet merkezi, aydınlatma, atık yönetimi gibi hizmetlerin sağlanması ile bunların yanı sıra yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların çözümüne yönelik alanların varlığını ifade etmektedir. Düzenleyici hizmetler ise fiziksel ve sosyal hizmetleri güvence altına almak ve bu hizmetlere dair düzenlemeler ile kısıtlamaların uygulanmasına ilişkin alanları temsil etmektedir. Kentsel hizmetler, kent içerisinde yaşayan bireylerin ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik, politik ve yasal çerçevelerde farklılık gösterebilmektedir (Alnsour, 2016).

Genel anlamıyla kentsel donatı alanları, kentin işleyişini sağlayan, bireylerin ihtiyaçlarını karşılayan ve mekansal gelişimde gerekli olan tesisler ve kurumları ifade etmektedir. Kaliteli bir yaşam çevresi ve kent dokusu, yapılar, ulaşım olanakları, açık ve yeşil alanlar arasındaki dengeli bir mekansal ilişkinin sonucudur. Bu kapsamda, tüm nitelikleri ve işlevleri ile kentsel donatı alanları, fiziksel, sosyal, çevresel, toplumsal, kültürel ve teknik yönde kenti etkilemekte ve kente yön vermektedir. Aynı zamanda donatı alanları, temelde sağlıklı bir çevre meydana getirmek ve toplumsal yaşam kalitesini arttırmak amacıyla oluşturulmuşlardır. Dolayısıyla zamanla değişen istek ve

ihtiyaçlar, kentsel donatı alanlarını nitelik ve nicelik olarak dönüştürmüştür. Bahsi geçen ifadeler doğrultusunda vurgulamak gerekir ki kentsel donatı alanları, kentler için yüklendikleri işlevler açısından önemli yerlerdir. En küçük yerleşme biriminde eğitim fonksiyonlarının sağlanması amacıyla ilköğretim tesislerinden başlayan donatı alanları, nüfusla paralel olarak sağlık, güvenlik, kültürel, sosyal, idari, oyun, eğlenme, dinlenme, yeşil alan ve spor alanlarına dair yapılarla kent içerisinde önemli bir rol üstlenmektedir. Donatı alanlarını yalnızca fiziki alanlar olarak düşünmekten ziyade, sosyoekonomik ve tarihsel değerler ile kent kimliğinin oluşumunu sağlayan kurumlar, ilişkiler ve sosyal mekanlar kapsamında değerlendirmek büyük önem arz etmektedir (Emür ve Onsekiz, 2007; Aydın, 2018).

2.2. Kentsel Donatı Alanlarının Planlanması ve Yer Seçimine İlişkin Ölçütler

Çalışma kapsamında kentsel donatı alanı olarak, barınma, eğlenme, dinlenme, çalışma ve ulaşım faktörlerine dair fonksiyonlar ile bunların yanı sıra eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal, kültürel aktiviteler, spor ve oyun alanları tanımlanmıştır. Tanımlanan alanlar, kentlerin düzenlenmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Diğer bir deyişle, kentsel donatı alanları, arazi, konut ve ulaşıma dair yapılar ile birlikte kenti şekillendirmekte, kentin nasıl ve ne yönde şekillendiğini anlamak, kentsel donatı alanlarının varlığıyla olmaktadır. Aynı zamanda kentsel donatı alanlarının mevcudiyeti, kentsel çevrenin işleyişi için önem arz etmektedir. Bu kapsamda kent içerisinde mekânsal ve toplumsal ilişkilerin sağlanabilmesi, kaliteli bir çevre ve kent dokusu oluşabilmesi açısından bahsi geçen alanların yer seçimi önem arz etmektedir (Altaban ve Okyay, 1976; Ennis, 2003).

Kentsel donatı alanlarının planlanması ve yer seçimine ilişkin ölçütlerin ortaya konulabilmesi açısından yer seçimi kavramının tanımına ve gelişimine değinmekte fayda görülmektedir. Yer seçimi kavramı, bugünün koşulları ile gelecek ekseninde en doğru arazi kullanım kararlarını belirleme durumudur ve kenti ekonomik, teknik, sosyal, politik yönüyle etkiler. Bahsi geçen yönleriyle, kent içerisinde ekonomi, coğrafya, yöneylem araştırması, planlama ve çeşitli mühendislik alanlarının inceleme konusu olmuştur. Her inceleme alanı yer seçimi kavramını farklı boyutlarıyla ele almış olsa da tüm alanların ortak gayesi, kent içerisinde bir tesis için en doğru yerin tüm ölçütleri sağlayacak şekilde seçilebilmesidir (Revelle, 1987).

Yer seçimi kavramının doğru tanımlanması ve kent için kullanılması, yer seçimi kuramının ortaya çıkmasıyla olmuştur. Bu kapsamda yer seçimi kuramı, ekonomik

faaliyetler için verilen en doğru mekânsal karar olarak tanımlanmaktadır. Kuram çerçevesinde gelişen farklı modellerle yer seçiminin önemi anlaşılmış ve disiplinler arası bilimsel geçerlilik kazanmıştır. Yer seçimi kuramı ilk olarak 19. yüzyılın başlarında tarım ekonomisi kapsamında Johann Heinrich von Thünen tarafından geliştirilen Thünen modeli ile ortaya çıkmıştır. Thünen modeli, tarımsal faaliyetlerin pazar mesafesi ve ulaşım maliyetlerine göre yerini açıklamaktadır. Bu modeli takiple farklı işlev alanlarına değinerek sırasıyla, Weber modeli, Hotelling modeli, Merkezi Yerler Teorisi ve Lösch modeli gibi modeller ortaya çıkmıştır. Weber modeli, hammaddelerin yakınlığına, nakliye maliyetlerine ve işçilik giderlerine dayalı olarak üretim faaliyetlerinin yerini açıklamaktadır. Hotelling modeli, nakliye maliyetlerini en aza indirmeyi ve müşterilerin eşit mesafeye ulaşmasını ön planda tutarak benzer ürünler satan işletmelerin yer seçimlerini ortaya koymaktadır. Merkezi Yerler Teorisi, yerleşimlerin işlevleri ile sundukları mal ve hizmet yelpazesini temel alarak bunların dağılımını ve konumlarını açıklamaya çalışır. Lösch modeli ise rakip üreticilerin pazar alanına odaklanarak uzun vadeli denge eğilimleri ve senaryoları ile yer seçimi kararları hakkında kapsamlı ve dinamik bir anlayış geliştirmiştir (Türk ve Dökmeci, 2017; Ahn ve Juraev, 2023).

Yer seçimi kuramı, geçmişten bugüne kentlerin gelişmesi ve şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Kuram kapsamında bahsi geçen temel modeller, dönem şartları çerçevesinde oluşmuştur. Yer seçimi kavramı ve kuramının dayandığı temel ilke, arazi kullanım kararlarının belirlenmesi ve kentin bu kapsamda şekillenmesidir. Kent planlama, özü itibariyle doğru bir arazi kullanım kararı verme süreci olduğundan yer seçimi kavramı ile doğrudan ilişki içerisindedir. Herhangi bir kullanım için yer seçimi kararı verilmesi, kullanım uyumluluğu, altyapı koordinasyonu, tesis inşası için boyut, karakter ve malzemenin ayrıntılı olarak değerlendirilmesi gibi birçok konuyu içerir. Gelecekteki kentsel büyüme ve gelişme için tüm bu konuların göz önünde bulundurularak arazi kullanım ve yer seçimi kararları verilmesi zorunludur. Çünkü doğru konumlanmış her tesis kent içerisinde bir anlam ifade ederken yanlış konumlanan tesis birçok yönüyle kenti olumsuz etkilemektedir (McBride, 2019).

Yer seçimi kavramı, tüm boyutlarıyla ele alındığında kentlerin oluşum ve gelişim süreçlerinde temel faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bakıldığında kent içerisinde farklı arazi kullanım kararları için belirlenen yer seçimleri rastgele değildir. Zaman, nüfus, ihtiyaç, talep, gelir gibi faktörlere bağlı olarak kent içerisinde oluşturulacak faaliyet biriminin yeri belirlenmektedir. Bu durum, kentsel donatı alanları ve yer seçimi ilişkisini ortaya koymaktadır. Çünkü kent, zamanla değişen nüfusun ihtiyaç ve talepleri

doğrultusunda oluşturulan kentsel donatı alanlarının varlığıyla şekillenmektedir. Hem kenti hem de kentte yaşayan bireyleri, bu alanların varlığı, yokluğu ve kalitesi etkilemektedir. Aynı zamanda farklılaşan işlevleri bir araya getirerek kentte bütünlüğü sağlayan alanlardır. İfade edilen tüm koşullar doğrultusunda, kentsel donatı alanları ile ilgili doğru yer seçimi kararının verilmesi gerekmektedir (Ennis, 2003).

Kent içerisinde kentsel donatı alanlarının yer seçimine ilişkin yasal düzenlemeler ve akademik literatür kapsamında, sayısal birtakım standartlar ve temel ölçütler getirilmiştir. Ölçütlerin getirilme sebebi, Sanayi Devriminden itibaren yoğun göç hareketi ve nüfus artışıyla kentlerde meydana gelen sağlıksız çevreler ile bireylerin istek ve ihtiyaçlarına cevap veremeyen alanlardır. Bu kapsamda tüm dünyada kabul görmüş ve gelişmişliğin temel faktörü sayılan sağlık hizmetleri ile eğitim hizmetleri başta olmak üzere açık ve yeşil alanlar, ibadet alanları, sosyal ve kültürel tesis alanlarına dair belirli ölçütler geliştirilmiştir (Türk ve Dökmeci, 2017).

Kentsel donatı alanlarının yer seçimine ilişkin yaklaşımlar ifade edilmeden önce hem bahsi geçen sayısal standartlar ve ölçütlere hem de donatı alanlarının mekânda dağılımını içeren kavramlara değinmek önem arz etmektedir. Kentsel donatı alanlarında yeterlilik ve kentsel donatı alanlarında eşitlik olarak ifade edilen bu kavramlar, kent içerisinde donatı alanlarına ilişkin belirlenen standartlar ve yerleşme içerisindeki dağılımlarına temel oluşturmaktadır (Ennis, 1997; Erdem Okumuş ve Türk, 2017).

Kentsel donatı alanlarında yeterlilik kavramı, donatı alanının bulunacağı yerleşmenin nüfus büyüklüğüne göre belirlenen birtakım standartlara uyma zorunluluğu olarak açıklanabilir. Önerilen asgari alan büyüklüğü, kişi başına düşen alan miktarı ve yürüme mesafeleri gibi standartlar, kentin nüfusuna göre donatı alanı gereksinimi için belirlenen faktörlerdir. Yasal süreçler içerisinde bahsi geçen faktörlerin sayısal karşılıkları ve birtakım gereklilikleri, donatı alanlarında yeterlilik kavramını açıklamaktadır. Bakıldığında, yerleşim alanlarının sadece nüfus faktörü kapsamında kentsel donatı alanlarına sahip olmasına yönelik standartlar tüm ülke düzeyinde belirlenmiştir. Oysa, en küçük yerleşme birimi olan mahalle biriminden ülke birimine kadar nüfus haricinde kentsel donatı alanlarının yerleşmede bulunmasını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu noktada eşitlik kavramı ön plana çıkmaktadır (Erdem Okumuş ve Türk, 2017; Koç ve Kejanlı, 2020).

Kentsel donatı alanlarında eşitlik kavramı, yasal düzenlemelerde belirlenen standartların aksine bu alanların mekânda dağılımını belirleyen faktörleri ifade etmektedir. Bir yerleşme için belirlenmiş olan kentsel donatı alanı, zamanla değişen nüfus

ve gelir düzeyi ile cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, eşit olarak sunulmasını sağlamalıdır. Yani, standartlar hususunda belirlenen birtakım değerlerin mekandaki karşılığının her kesime hitap edebilme ve eşit koşullar sağlayabilme durumunun değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla donatı alanlarının yer seçiminde karar vericiler, yalnızca yeterlilik boyutunu değil eşitlik boyutunu da göz önünde bulundurmalıdır (Çetiner, 1972; Altaban, 2016; Koç ve Kejanlı, 2020; Suri, 2021).

Eğitim Tesisleri

Kentsel donatı alanları içerisinde ilk olarak eğitim tesislerine bakıldığında, yeni yapılması planlanan veya dönüşüme giren yerleşim bölgelerinde, imar çalışmaları sırasında üzerine önem atfedilmesi gereken alanlar olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, eğitim tesislerinin yer seçimine ilişkin ölçütler, hiyerarşik olarak sınıflandırılmakta ve kent içerisinde bu şekilde dağılmaktadır. Anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, özel eğitim, rehabilitasyon merkezi ile halk eğitim merkezi olarak adlandırılan ve sınıflandırmaya tabi olan alanlar için belirlenmiş ölçütler vardır. Bu çerçevede, anaokulu için 200-600 metre arasında yürüme mesafesi, erişimde hiç caddeye rastlanmaması, ilkokula veya içerisinde bulunduğu mahallenin merkezine yakın olması, çocuk oyun alanları ve yeşil alanlarla desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Aynı zamanda konut alanları içerisinden yaya yolu ve kaldırım ile kesintiye uğramadan erişilebilir olması ve eğer bir yol kullanılması zorunlu ise bu yolun geniş olmaması gerekmektedir (Çetiner, 1972; Altaban ve Okyay, 1976; Ersoy, 2015).

Bir diğer eğitim tesisi olan ilkokul alanları, temel yerleşme birimi kabul edilen mahalle biriminin büyüklüğünü ve niteliğini belirleyen ana faktör olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, yürüme mesafesi, öğrenci sayısı ve alan büyüklüğü gibi koşullar ilkokul alanı için önemlidir. İdeal 400 metre ve maksimum 800 metre yürüme mesafesinde, ortalama 800 öğrenci kapasiteli, içerisinde çeşitli oyun alanlarını barındıran niteliklere sahip olmalıdır. Ayrıca kesintisiz yaya yolu ve kaldırım ile erişilebilir, alt kademeli taşıt yoluna rastlayan veya hiç taşıt yoluna rastlamayan yapıda olması gerekmektedir. Mahalle biriminin merkezinde, ilkokul odaklı ve yaya ulaşımı etkin bir planlama anlayışının olması öngörülmektedir. Yanı sıra ortaokul yapıları, konut alanlarına yakın ya da konut alanlarının yoğun olduğu yerlerde, ana arterlerden uzak, yaya yolları ile erişilebilir, 800-3.000 metre yürüme mesafesinde, bünyesinde oyun faaliyetlerini barındıran alanlar olmalıdır. Liseler için ise 2.500 metre yürüme mesafesi

uygun görülmüştür. Aynı zamanda gürültüsüz kullanımlar ile yeşil alanların yakınında, kolay erişilebilir merkezi bir alanda, yaya yalları ve toplu taşımaya yakın bir yerde konumlandırılmalıdır (Stein, 1957; Çetiner, 1972; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014; Ersoy, 2015).

Sağlık Tesisleri

Eğitime dair alanlardan sonra, bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin temel göstergelerinden olan sağlık tesisi alanları, ölçeklerine göre kent içerisinde farklı konumlarda yer seçmektedir. Genel olarak, ilk ve acil müdahale için merkez ve mahalle ölçeğinde bulunan sağlık tesisleri kullanılırken sonrasında daha donanımlı ve gelişmiş müdahaleler için üst ölçekli tesislere sevk yapılmaktadır. Bu kademelenme nüfus büyüklüğü ile orantılı olarak belirlenmektedir. En küçük ölçekte aile sağlığı merkezi, en büyük ölçekte ise şehir hastaneleri ile bu iki birim arasında kademe kademe farklı niteliklere sahip tesisler bulunmaktadır. Bütün kademelerdeki sağlık tesislerinin yer seçiminde en önemli faktör erişilebilirliktir. Ayrıca, ulaşım kurgusunun özellikle toplu taşıma sistemleriyle bütünleşik olması gerekmektedir (Ersoy, 2015; Türk ve Dökmeci, 2017).

Sağlık tesislerinin yer seçimine ilişkin en önemli faktör erişilebilirlik olsa da somut biçimde tariflenen kriterler bulunmamaktadır. Buna karşın, diğer donatı alanlarında olduğu gibi sağlık tesisleri için de yasal düzenlemelerde belirli ölçütler getirilmiştir. Ölçütlerin temeli nüfusa dayanmakta ve tüm kademeler için ortak belirlenen kişi başına sağlık tesisi alanı 1,50 m²/kişi olması gerekmektedir. Kademelerdeki farklılaşma, tesislerin alan büyüklüklerinde ortaya çıkmaktadır. Sağlık tesislerinde bahsi geçen sayısal ölçütlerin sağlanmasının yanı sıra temel hedef eşitlik ve hakkaniyeti sağlamaktır. Bu kapsamda, herkes için erişilebilir ulaşım ağlarına yakın hem taşıt hem toplu taşıma hem de yaya erişilebilirliğinin kolay olduğu yerler tercih edilerek yeşil alan kullanımlarıyla desteklenmesi gerekmektedir (American Public Health Association, 1948; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014; Ersoy, 2015; Türk ve Dökmeci, 2017;).

Sanayi ve Ticaret Alanları

Eğitim ve sağlık tesisleri gibi ülkelerin gelişmişlik düzeyinde önemli rol oynayan alanlarla birlikte sanayi ve ticaret alanları da ekonomik olarak gelişmişliğin göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda sanayi alanları, yer seçimi

faktörlerinin oluşumunda ve gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Sanayi alanlarının yer seçiminde yasal düzenlemeler içerisinde belirli bir ölçüt olmamasına karşın genel olarak benimsenen temel ilke, düşük maliyet, yüksek fayda ve kâr amacının sağlanacağı yerin seçilmesidir. Bu kapsamda, sanayi alanları, hammadde ve pazara yakın, taşıma maliyetlerinin minimum olacağı ulaşım faaliyetleri ile işgücü özellikleri ve imkanlarına sahip, gerekli altyapının sağlandığı alanlarda konumlandırılmalıdır. Bahsi geçen özelliklerinin yanı sıra zararlı niteliği olan tesislerden çıkan koku, duman, gürültü gibi faktörler çevresini olumsuz etkilediğinden sanayi tesislerinin nitelikleri de yer seçiminde önemli rol oynamaktadır (Kılınçaslan, 2012; Pekkaya ve Aslan, 2018).

Sanayi ve tarım alanlarında üretilen ürünler ile farklı üretim alanlarında ortaya çıkan ürünlerin tamamının insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere satıldığı alanlar ise ticaret alanlarıdır. Ticaret alanları, geçmişten bugüne hep kent merkezlerinde, ulaşımın kolay ve erişimin yüksek olduğu alanlarda konumlanmıştır. Hareket, canlılık ve toplanmayı sağlayan bu alanlar için yasal düzenlemelerde somut bir yer seçim ölçütüne yer verilmemiştir. Buna karşın ticaret alanlarının akademik literatür kapsamında yer seçim ölçütleri, merkezi konum, yaya erişimi, taşıt ve yaya ayrımı, güçlü servis ağı, gerekli otopark kapasitesi gibi özellikler çerçevesinde özetlenmektedir. Ayrıca diğer donatı alanları ile etkileşim içerisinde tasarlanması, kent içerisinde bütünlüğün sağlanabilmesi adına önemlidir (Çetiner, 1972; Ersoy, 2015).

Sosyo-Kültürel Tesis Alanları

Ekonomi haricinde toplumsal dayanışmayı ve faydayı sağlama, kültür ve sanat etkinlikleri gerçekleştirme amacıyla yoğun insan hareketine sebep olan alanlar bulunmaktadır. Bu alanlar, yasal düzenlemeler içerisinde kişi başı asgari alan büyüklüğü belirlenen sosyal ve kültürel tesis alanlarıdır. Sosyal ve kültürel tesis alanlarına yönelik donatıların, yerine getirdiği işlevler ve büyüklükleri ile farklı sınıflandırmalara tabi tutularak kent içerisindeki konumlarının belirlenmesi öngörülmektedir. Sınıflarına göre farklı çekicilik unsuru ve kapasiteye sahip olsalar da temel yer seçimi ölçütü erişilebilirliktir. Diğer bir açıdan bu alanlar, kent içerisinde iç içe, birbirini tamamlayan ögeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Birbirini tamamlayabilme durumu, oluşturulan alanlar arasındaki mesafe, nüfus yoğunluğu ve nüfusun niteliği, taşıt, yaya ve toplu ulaşımla erişim sağlayabilme, her bireye eşit ve verimli imkanlar sunabilme koşullarının gerçekleşmesi ile mümkün olmaktadır. Aynı zamanda bir toplumun kültürel değerlerinin varlığı, o toplumun kimliğidir. Kimlik ile sosyal dayanışma faaliyetleri bütünleştirilip

kent içerisinde oluşturulacak alanlar bu şekilde yer seçtiğinde toplumsal fayda hususunda başarı sağlanacaktır (McAllister, 1976; Ersoy, 2015).

Sosyo-kültürel tesis alanları kapsamında temelde ibadet yeri gibi küçük ölçekli yapılar ile kongre merkezi gibi büyük ölçekli yapılar ve kütüphane, tiyatro, sergi salonu, huzurevi vb. yapılar arasındaki ilişkinin kentte doğru kurgulanabilmesi ancak doğru yer seçimleri ile mümkündür. Özellikle kongre merkezi, kültür merkezi, konser salonu ve müze gibi yoğun insan hareketine neden olan ve toplumsal bütünleşmeyi sağlayan alanlarda yaya erişimi ile toplu taşıma ilişkisinin sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda bahsi geçen sosyal ve kültürel tesislere dair tüm alanların kendi aralarında ve diğer donatı alanları ile olan yer seçimi kurgusu, kent genelinde bütünlük oluşturması açısından önem arz etmektedir (Çetiner, 1972; Türk ve Dökmeci, 2017).

Açık ve Yeşil Alanlar

Kent içerisinde tüm donatı alanları ile konut ve ulaşım bağlantılarının sağlanması, açık ve yeşil alana dair donatıların doğru yer seçmesi ile mümkündür. Bakıldığında, herhangi bir kentin karakteristik yapısını, o kentte bulunan yapılar, açık, yeşil alanlar ve bunların birbiriyle olan ilişkileri ile bütünlüğü belirlemektedir. Çocuk oyun alanı, park, meydan, rekreasyon alanı, spor alanı, kent ormanı, festival alanı vb. tüm alanların kent içerisinde diğer işlevler ile ilişkisinin sağlanması, sürdürülebilir ve yaşanabilir çevre için zorunludur. Aynı zamanda iklim değişikliği ile mücadele kapsamında ve kent içerisinde yürünebilirlik olgusunun geliştirilmesinde yeşil alanların rolü büyüktür. Bu sebeple yeşil alanlar için yürüme mesafesi 500 metre olarak belirlenmiş, açık ve yeşil alanlar ile diğer donatı alanlarının merkezi konumlarında, erişilebilir ve bütüncül olarak planlanması öngörülmüştür (Emür ve Onsekiz, 2007; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014).

Açık ve yeşil alanların merkezi konumlarda bulunmasının önemi eşitlik, adalet ve hakkaniyet konularına dikkat çekmektedir, çünkü bu alanlar kent merkezinden ne kadar uzaklaşırsa erişilebilirliği o kadar düşük olacak, özellikle yaşlılar ve çocuklar için kullanım durumu sınırlı kalacaktır. Aynı zamanda hizmet ettiği yaş grubu, niteliği, büyüklüğü ve sunduğu imkanlar gibi faktörler kapsamında yeşil alanlar, kentte farklı konumlarda bulunabilir. Bu kapsamda, yeşil alanlar için uygun erişilebilirlik koşulları sağlanmalıdır. Erişilebilirlik düzeyi, gerekli ilgi çekiciliğin oluşturulması, toplu taşıma entegrasyonu, diğer donatı alanları ve yeşil alanlarla olan kurgu ile ulaşım

güzergahlarının sağlanması ile artmaktadır (Çetiner, 1972; Emür ve Onsekiz, 2007; Pouya, 2017; Türk ve Dökmeci, 2017; Guo, ve diğ, 2019).

Yukarıda bahsi geçen ölçütler çerçevesinde, yeşil alanların yer seçim kararlarına bakıldığında temelde nüfus kavramının etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Nüfus ile paralel olarak nitelik ve büyüklük belirlenmektedir. Aynı zamanda, bu alanlarda, trafiğin kısıtlanması, toplu ulaşım ve özellikle yaya ulaşımının sağlanması ile erişilebilir olması öngörülmektedir. Tüm bu yer seçim koşulları sağlandığında ortaya çıkan alanlar, kent içerisinde ekolojik ve estetik iyileştirmeler ile insan ve çevre arasında denge kurulmasını sağlayacaktır. Böylelikle yeşil alanlar, kaliteli yaşam çevreleri meydana getirerek kentsel yaşam koşullarını iyileştirecek, fiziksel, sosyal, toplumsal ve ekonomik anlamda kentin bütünleşmesini sağlayacak koşullar ortaya çıkaracaktır (Aksoy, 2017).

Kentsel donatı alanlarının planlanması ve yer seçimine ilişkin temel ölçütler genel olarak değerlendirildiğinde yer seçim kararları için ortak faktörler, alan büyüklüğü, nüfus, bölgesel ihtiyaçlar, etki alanı ve kapasite, merkezi konum, diğer donatı alanlarına göre konum, erişilebilirlik, toplu taşıma ve yaya entegrasyonu olarak özetlenebilir. Yani ihtiyaçların karşılanabilmesi için kolay, rahat ve ucuz ulaşılabilir, kullanım kolaylığı ile çeşitlilik sunan, kentle bütünleşmiş, kaliteli ve etkin hizmet koşulları için kente gerekli donatı alanlarının kazandırılması beklenmektedir. Ancak tüm bu koşulları sağlayacak kentsel donatı alanı parametrelerinin ülke bazında belirlenmesi, bölgesel anlamda oluşacak farklılıklar ile ihtiyaçlar kapsamında olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle yoğun insan hareketine sebep olan ve büyük alan kullanımı gerektiren, kampüs, kongre merkezi, sağlık kompleksi, stadyum gibi donatı alanlarında, önce ilgili bölgenin sonrasında kent bütünü ile ülke genelinin özelliklerinin değerlendirilmesi ve ona göre yer seçimi kararının verilmesi gerekmektedir (McAllister, 1976; Polat, 2018; Latham ve Layton, 2019).

2.3. Bir Kentsel Donatı Alanı Olarak Stadyumlar

Kentsel donatı alanları, kapsayıcı bir başlık olması açısından içerisinde birçok kullanım türünü barındırmakta ve kent işleyişine yön vermektedir. Aynı zamanda kentsel gelişimin belirleyicisi olan donatı alanları, kentteki nüfusa farklı açılardan, farklı düzeylerde hizmet etmektedir. Bu yönüyle donatı alanları, nüfusun istek ve ihtiyaçlarına yönelik oluşturulan sosyal, kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği yapı veya alanlardır (Gospodarowicz, 2015).

Farklı faaliyet türlerine yönelik oluşturulan donatı alanları ile nüfusun bu alanları kullanım sıklığı önem arz etmektedir. Örneğin, bir kütüphane ve ilkokul ile kongre merkezi ve stadyum gibi alanlarda alan çevresindeki kullanımlar ve kullanıcı yoğunluğu gibi faktörler aynı olmayacaktır. Bu kapsamda, ifade edilen faktörler çerçevesinde, yoğun insan hareketine konu olan alanlar çalışma açısından önemli görülmektedir. Kentlerde yoğun insan hareketine konu olan kongre merkezi, müze, otogar, alışveriş merkezi ve stadyum gibi kentsel donatı alanları, mekânsal ve sosyal anlamda kentte birtakım etkiler meydana getirmektedir. Bu alanların tasarımı ve planlanması, üzerine iş bölümü ile disiplinler arası çalışma gerektirmektedir (Wang ve diğ., 2021).

Kentsel donatı alanlarının içerisinde stadyumların ifade edilebilmesi, farklı dinamiklerin bir arada değerlendirilmesiyle mümkün olmaktadır. Çünkü kentsel kullanımlar içerisinde büyük öneme sahip olan stadyum alanları, bulundukları alan ile çevresinde farklı fonksiyonların gelişmesine neden olmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, stadyum alanları, spor müsabakaları, kültürel etkinlikler, konserler ve toplumsal buluşmalar gibi hem spor hem de sosyal ve kültürel birçok faaliyeti içermekte ve farklı kullanımları birleştirmektedir. Bu yönüyle stadyumlar hem bulunduğu alanı hem de yakın çevresini ulaşım, ekonomik, fiziksel sosyal ve mekânsal anlamda kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz etkileyen yapılardır. Dolayısıyla, stadyum alanlarının donatı alanı tanımı kapsamında hem spor tesisi hem de sosyal ve kültürel tesis alanları içerisinde ifade edildiğini söylemek mümkündür.

Stadyum Alanlarının Tanımlanması

Stadyumların donatı alanı bağlamında değerlendirilebilmesi için öncelikle tanımı ile kent açısından ne ifade ettiği hususu ortaya konmalıdır. Bu kapsamda ilk olarak stadyum kelimesine değinmekte fayda görülmektedir. Stadyum, kelime kökeni olarak Yunanca ayakta durmak fiili olan ‘stadi’ ve bir şey ile ilgili olmak fiili olan ‘on’ fiilinin birleşmesi sonucu ‘stadion’ kelimesi ile ortaya çıkmıştır. Kelime kökeni, stadyumların ilk inşa edildiği dönemde seyircilerin ayakta durması üzerinden kavramsallaşmış olabileceği düşüncesini yansıtmaktadır. Yunanca’da aynı zamanda koşu pisti anlamına gelen bu kelime, Latincede ‘stadium’ kelimesi ile aynı anlama gelmektedir. Zamanla Fransızca ve İngilizce dillerinde ‘stadia, stadium’ kelimeleri spor sahası olarak nitelendirilmiş ve Türkçe’de ‘stadyum’ olarak kabul görmüştür (Gürel ve Akkoç, 2011).

Stadyumun kelime kökeninin yanı sıra nasıl tanımlandığına ilişkin yaklaşımlar da önem arz etmektedir. Türk Dil Kurumu (2022)’na göre stadyum, takım oyunları ile

atletizm karşılaşmalarının yanı sıra çeşitli törenlerin yapılabildiği ve seyircilerin bunları izleyebileceği elverişli oturma yerleri olan alan, stat anlamına gelmektedir. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği (2017)'ne göre stadyum, daha kapsamlı bir ifadeyle, uygulama imar planı kararı ile futbol ve benzeri spor müsabakaları için açık veya kapalı olarak inşa edilebilen, içerisinde ilgili spor ve sporcuya yönelik tesislerin yanı sıra açık ve kapalı otopark, idari, sosyal ve kültürel tesisler ile lokanta, pastane, çayhane, çarşı, alışveriş birimleri, büfe gibi tesisler bulundurabilen alan olarak tanımlanmaktadır. Spor literatüründe ise spor faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla özel olarak tasarlanmış spor tesisi olarak ifade edilmektedir (Keten, 1993). Yine spor literatüründe stadyum, çok amaçlı kullanıma uygun, bulunduğu şehrin ve ülkenin tanıtımında yer edinen ve prestij kaynağı olan bir yapı olarak (Soygüden ve diğ., 2016), spor yönetimi ve pazarlaması açısından ise sporun hem üretildiği hem de tüketime sunulduğu yer olarak tariflenmektedir (Gürel ve Akkoç, 2011).

Dünyada ve Türkiye'de stadyum alanları, genel bir ifadeyle spor karşılaşmaları için kullanılan alanlar olarak nitelendirilmektedir. Ancak özellikle son yıllarda, hükümetler ile spor ve medya şirketleri arasında kurulan ortaklıklardaki artış ve küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyada futbol ile bütünleşmiştir (Sheard, 2001). Böylelikle yerel, ulusal veya uluslararası spor alanında sembol haline gelen ve dünya genelinde yaygınlaşan futbol popülerliğini temsil etmektedir (Gammon ve Fear, 2005). Öte yandan içerisinde gerçekleştirilen spor etkinliklerine yüklenen anlamlar dolayısıyla stadyum, taraftar grupları tarafından mabet olarak da nitelendirilmektedir. Aynı zamanda, içerisinde gerçekleşecek etkinlik için seyircilerini bazen şehirler bazen de ülkeler arası yolculuk yaptırabilecek heyecana ve potansiyele sahip yapıdır. Dolayısıyla, dünyada son yıllarda inşa edilen stadyumlar, kentler arasında rekabete sebep olan ve en büyük spor yapılarını temsil eden alanlar olarak kabul edilmektedir (Çakır ve diğ., 2017; Altıntaş ve Serdaroğlu Sağ, 2022). Diğer bir açıdan stadyum, toplulukları tek seferde bir araya getirebilen yapıdır ve seyirciler ile gerçekleşen etkinliği bütünleştiren özel binalardır. Yalnızca fiziksel bir varlık olmayan stadyum, aynı zamanda toplum bilinci için somut bir odak noktası ve toplumları hem birbirleri hem de stadyumda gerçekleşen olayla birleştiren bir unsur olarak açıklanmaktadır (Sheard, 2001).

Stadyumlar, ikonik bir yeri simgeleyen sembollerden biri ve belirli bir işlevi yansıtarak hem taraftarlar hem de taraftar olmayan bireyler için kent içerisinde bir anlam taşıyan kentsel bellek unsuru olarak da tarif edilmektedir (Gammon ve Fear, 2005). Öte yandan stadyum alanlarının, kentte farklı fonksiyonların gelişimini sağlaması ve kentin

şekillenmesinde etkisi olması nedeniyle önemi büyüktür. Stadyumun bulunduğu alan ve çevresi, kent için önemli simgesel nokta haline gelirken etrafı da bu doğrultuda gelişmektedir. Dolayısıyla stadyum alanlarının toplumsal öneme sahip mimari yapılar olduğu ve korunması, kent yaşamında aktif rol oynayacak biçimde topluma kazandırılması gerektiği söylenebilir (Avcı, 2010).

Spor bir oyun ve stadyum da bu oyunun icra edildiği, spor karşılaşmasının gerçekleştiği alandır. Kentlerde spor amaçlı inşa edilen binalar, bireylerin topluluk olarak bir arada bulunabilme duygularının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Kent açısından stadyum alanları, sosyal, kültürel, çevresel ve mimari anlamda bütünleşmiş, önemli yapıları ifade etmektedir. Bu kapsamda, kültür, sanat ve sporu birleştirici niteliğe sahip yapılardır. Aynı zamanda ekonomik, politik ve sosyal hayatın tüm yönlerine dokunmaktadır. Bu nedenle spor faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla inşa edilen stadyum, diğer kentsel donatı alanlarından yani eğitim, sağlık, yönetim, din, ticaret ve sanayi gibi işlevlerden bağımsız düşünülemez. Çünkü stadyum alanları, tıpkı diğer kentsel donatı alanları gibi belirli ihtiyaç ve talepler neticesinde meydana gelmektedir (Sheard, 2001). Türkiye'deki literatür ve yasal düzenlemeler içerisinde stadyum alanları, kentsel donatı alanı kavramı açısından sosyokültürel tesis alanları veya spor tesis alanları kapsamında değerlendirilmektedir. Stadyum alanlarının bu iki başlık kapsamında değerlendirilebilmesi, sosyokültürel tesis alanları tanımının içerisinde barındırdığı spor tesisleri ifadesi ile yakından ilişkili, aynı zamanda kent içerisinde stadyum alanlarının sosyal ve kültürel niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Tarihsel Süreç İçerisinde Stadyum Alanlarının Gelişimi

Sosyokültürel tesis ve spor tesisi başlıkları altında tariflenen stadyum alanlarına tarihsel süreç içerisinde kent açısından farklı anlamlar yüklenmiş ve çoğu zaman kentlerin önemli noktalarından biri olmuşlardır. Bu kapsamda stadyum alanlarının oluşumu ve gelişimini, Antik Yunan dönemi, Roma dönemi, Orta Çağ dönemi, modernizm etkisi dönem ile günümüz yapıları kapsamında değerlendirmekte fayda görülmektedir. Stadyum inşası, kelime kökeni ve ortaya çıktığı ilk yer olarak Antik Yunan dönemine dayanmaktadır. Stadyumlar ortaya çıkmadan önce, toplumlar arasında gerçekleştirilen etkinlikler açık alanlarda, kent meydanlarındaki agoralarda, agoraların yetersiz kaldığı durumlarda ise Gymnasion ve Palaistra gibi yapılarda yapılmıştır. Sonrasında Antik Yunan dönemi kültürü içerisinde spor ve spor harici etkinliklere ilginin artması, izleyicilerin de etkinliklere dahil olması ile stadyumlar ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda ilk

inşa edilen stadyum, Yunanistan'ın Batı Peloponnesos bölgesindeki Olimpiya'dır. Olimpiya ve bu dönemde oluşturulmuş diğer stadyumlar, barış ve dostluk için düzenlenen spor etkinlikleri ile spor harici toplanma ve gösteri etkinlikleri için kullanılmıştır (Mohamed, 2022).

Stadyum alanlarında düzenlenen ilk spor etkinlikleri kutsal sayılan atletik yarışlar olmuş, bu sebeple stadyum alanları dini yerlere yakın konumlanmıştır. Zamanla atletik yarışlar haricinde disk, cirit atma ve uzun atlama gibi spor etkinlikleri ile toplanma, gösteri gibi spor harici etkinlikler stadyum alanlarında yapılmıştır. Bu dönemde farklı amaçlar için kullanıldıklarından hem kentsel hem toplumsal açıdan odak noktası haline gelmişlerdir. Böylelikle spora olan ilgi artmış ve farklı spor faaliyetleri düzenlenmeye başlamıştır. Spor faaliyetleri çeşitlendikçe seyirci sayısı artmış ve artık stadyum alanlarının büyüklüğü yetersiz gelmeye başlamıştır. Hem alan yetersizliği hem de seyircinin görüş alanı düşünülerek stadyum alanları vadide konumlanmaya başlamış, gymnasionla birlikte kentin dışında veya çeperinde yer almışlardır. Ayrıca dini ve anıtsal alanlara yakın konumları sebebiyle stadyum alanları ilk kez bu dönemde mabet olarak nitelendirilmiştir (Yalçınkaya ve Sofuoğlu, 2022).

Antik Yunan döneminde stadyumlar, dini yapılar kadar önemli görülmüş, sosyal, kültürel ve spor tesisi işlevinin tamamını içeren kapsama sahip olmuşlardır. Bu dönemde stadyum alanlarının sahip olduğu önem, Roma döneminde de devam etmiş ancak daha çok İmparatorun güç gösterilerine sahne olan ve eğlence amaçlı kullanılan yerlere dönüşmüştür. Yönetim anlayışının değişmesi stadyum alanlarının kullanım amacı ve şekillerini değiştirmiştir. Stadyumlar artık gladyatör, hayvan dövüşleri, at ve araba yarışları yapılan alanlar haline gelmiştir. Yunan döneminde seyircinin rahat izleyebilmesi için vadilerde inşa edilen ve dini yapılar kadar önemli olan stadyumlar, zamanla şehrin içinde konumlanmıştır. Aynı zamanda hükümdarın bulunduğu konuma yakın, siyasi eylemlerde önemli bir yere sahip, güç sembolü haline gelmiştir. Bu kapsamda Colosseum gibi görkemli yapılar oluşturulmuş ve bu yapılara seyirci kapasitesi ile seyircinin sosyal sınıf ve cinsiyetine göre ayrılması kuralı getirilmiştir. Böylelikle anıtsallığı olan, tek yapı görünümünde stadyum alanları tasarlanmıştır. Oluşturulan bu stadyum alanları ile spor ve tiyatro birbirine yaklaşmıştır (Aksu, 2011).

Orta Çağ dönemine gelindiği zaman din ve kilisenin etkisi ile beraber spora ve spor alanlarına olan ilgi, kilisenin vücudu ön plana çıkaran sporların yapılmaması yönünde koyduğu yasaklar ile azalmıştır. Bu kapsamda stadyum alanları ya çok az kullanılmış ya da tamamen terk edilerek işlevini yitirmiştir. Terk edilen yapılar

savaşlardan sonra onarılmamış ve malzemeleri de yağmalanmıştır. Terk edilen, yıkılan, yağmalanan stadyum alanlarının yerini savaşlarda işe yarayabilecek, dini açıdan sakıncası bulunmayan spor faaliyetleri için kullanılan açık alanlar ve meydanlar almıştır. Antik Yunan ve Roma dönemindeki anıtsal niteliğe sahip çok fonksiyonlu stadyumlar yerine anıtsal kiliseler inşa edilmiştir. Bu süreç, mevcut düzene karşı koyulan tepkiler ve dinin etkisini yitirmesiyle değişmeye başlamıştır. Kilise ve din etkisini yitirdiğinde Antik Yunan ve Roma kültürüne yeniden ilgi duyulmaya başlanarak, spor, sanat ve eğlenceye dair aktiviteler yeniden canlanmıştır (Selo ve Erdönmez, 2018).

Söz konusu dönemde eğlence ve spor aktivitelerinin yeniden canlanması yeni alanların ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Bu kapsamda, kent merkezlerinde farklı spor faaliyetleri için stadyumlar inşa edilmiştir. İnşa edilen yeni alanlardan bugüne kadar ulaşmış ve günümüz stadyumlarının ilk örneklerinden sayılabilecek Real Maestranza Arena binası dikkat çekmektedir. Kökleri Antik Yunan ve Roma İmparatorluklarına ait Real Maestranza, 1761 yılında İspanya'nın Seville kentinde, boğa güreşleri için inşa edilmiştir. Boğa güreşleri dışında festival, konser gibi etkinliklere de ev sahipliği yapmıştır. 1800'lü yılların sonuna doğru futbol amaçlı oluşturulan ilk stadyum örneği İngiltere'de Victoria Ground Stadyumu olmuştur. Devamında futbol ile diğer spor faaliyetlerini bir arada barındıran Landsdoven Road Stadyumu İrlanda'da inşa edilmiştir. Söz konusu yapılar, çok amaçlı spor faaliyetlerinin yapılabilmesi açısından önemli görülmektedir (Selo ve Erdönmez, 2018).

Modernizm etkisiyle devam eden süreçte, sanayi, teknoloji ve mimari teknikler gelişmiş, böylelikle stadyum alanlarına mimari açıdan yeni bir bakış açısıyla yaklaşılmıştır. Bu süreçte stadyum alanları, geçmişte olduğu gibi yeniden ideolojik bir yaklaşımla ele alınmış ve modern stadyumlar inşa edilmeye başlamıştır. İnşa edilen stadyum alanlarında, futbol başta olmak üzere diğer spor faaliyetleri için belli uluslararası standartlar getirilmiştir. Dönem koşullarının gelişmesi ve nüfus artışıyla paralel olarak farklı spor faaliyetlerini barındırması, stadyum alanlarını kent merkezlerinde konumlanan görkemli yapılar haline getirmiştir. Yine bu dönemde, dünya genelinde düzenlenen Olimpiyat Oyunları, kupa oyunları ve çeşitli müsabakalar için getirilen standartlar kapsamında, rekabet ortamına ayak uydurabilmek ve oyunlara ev sahipliği yapabilmek amacıyla kentlerde modern stadyum alanları inşa edilmiştir (Kiuri ve Teller, 2012).

Günümüzde stadyum alanlarına bakıldığında, ilk oluşan stadyumlar ile biçim olarak benzerliklerinin bulunmasının yanı sıra, son yirmi yılda gelişen teknolojiler kapsamında stadyum alanlarının, malzeme, konfor, güvenlik ve benzeri nitelikleriyle

hızla gelişmekte ve değişmekte olduğu görülmektedir. Gelişen stadyum alanları ve futbol arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Stadyum alanları için futbolun spor faaliyetleri içerisinde baskın bir rolünün olması, mimari açıdan tasarımının futbola yönelmesine sebep olmuştur. Özellikle profesyonel kulüplerin oluşturulması, dünyada rekabet için yeni kaynak olması ve futbola olan kitlesel ilginin artması bahsi geçen durumu desteklemektedir. Stadyum alanlarının futbol ile anılmasının yanı sıra spor ve kültür ögelerini birleştiren yapılar olması, kentte edindiği yer bakımından önemli bir unsurdur (Gürel ve Akkoç, 2011).

Dünya genelinde stadyum alanları, dönemsel olarak farklı amaçlarla kullanılmış olsalar da bulunduğu kente özgü bir değer ve anlam yüklemiş, kentlerin merkezi konumlarında bulunmuşlardır. Stadyum alanlarını tarihsel süreç içerisinde inceleyen çalışmalar değerlendirildiğinde, dönemsel olarak tercih edilme nedeni ve düzeyine göre yer seçtikleri görülmektedir. Kimi dönem yalnızca topografya koşulları, kimi dönem stadyum içerisinde gerçekleştirilecek faaliyet, kimi dönem ise nüfusun ya da yöneticilerin istekleri ile zamanla gelişen teknolojiler ve talepler stadyum alanlarının kentlerdeki konumunu belirlemiştir (Aksu, 2011). Bu kapsamda, insanların spor alanlarını keşfetmesiyle başlayan ve bugüne kadar kente farklı anlamlar yükleyen stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin ölçütlerin ortaya konması önem arz etmektedir.

2.4. Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Temel Ölçütler

Stadyum alanları, kent içerisinde kimi zaman sosyokültürel tesis, kimi zaman spor tesisi alanı kapsamında değerlendirilmiş, kenti farklı açılardan etkilemiştir. Dolayısıyla, kentsel donatı alanları içerisinde yer alan ve çalışmanın temel konusunu oluşturan stadyum alanları ile bu alanların yer seçim kararları önem arz etmektedir. Stadyum alanları, kentsel donatı alanlarının yer seçim ölçütlerine dair yasal düzenlemeler içerisinde belirtilen sayısal değerlerin kapsamı dışındadır. Stadyum alanları için yasal düzenlemelerde yer seçimi kararları doğrultusunda herhangi bir ölçüt belirtilmemiştir. Buna karşın büyük alan kullanımı ve altyapı gereksinimleri, sebep olduğu yoğun insan hareketleri, maliyeti ve daha birçok konuda kenti zorlayan faktörleriyle dikkat çeken yapılardır. Bu nedenle stadyum alanı ve kentte seçtiği yer farklı akademik çalışmalara konu olmuştur.

Tarihsel Süreç İçerisinde Stadyum Alanlarının Yer Seçim Kararlarına İlişkin Yaklaşımlar

Stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin kararlar, tarihsel süreç içerisinde birtakım değişim ve gelişimlerle şekillenmiştir. Özellikle modernizm döneminde belirlenen ve bugüne dek gelişim gösteren uluslararası standartlar, stadyum alanlarının yalnızca spor etkinliği kapsamında şekillenen mimarisini değil aynı zamanda yer seçimini etkileyen unsurlardan olmuştur. Modernizm döneminden itibaren stadyum alanlarının yer seçimlerine ilişkin literatüre konu olmuş, dönemsel olarak ifade edilen birtakım ölçütler bulunmaktadır (Penning, 2012). Bugünün stadyum alanı yer seçim ölçütlerinin sınıflandırılması ve ifade edilmesinden önce bahsi geçen yıllardaki yer seçim kararlarının içeriğine değinmekte fayda görülmektedir. İlk olarak 1872-1950 yılları arasında stadyum alanı yer seçim ölçütlerine bakıldığında, bu dönem konuk etme, ağırlama anlamlarına gelen 'hosting' olarak nitelendirilmiştir. Çünkü stadyum alanları bu dönemde, televizyonun henüz olmayışının etkisiyle spor faaliyetlerinin yalnızca canlı olarak izlenebildiği, ilginin günden güne arttığı ve yoğun taraftar kitlesine sahip bir alan olmuştur. Bu süreçte stadyum alanı için erişilebilirlik, komşuluk, genişleme alanı ve kullanılabilirlik temel yer seçim kriterleridir. Bu kapsamda stadyum alanları, kent merkezinden uzak, düşük yoğunluklu ve ucuz maliyetli arazilerde inşa edilmiştir (El-Sayed, 2013).

İkinci dönem, 1950-1990 yılları arasında stadyum alanlarının sürekli geliştirilmesi sebebiyle donanım olarak ifade edilen 'equipment' dönemidir. İkinci dönem iki aşamada değerlendirilmekte ve ilk aşama 1950-1970 yıllarını kapsamaktadır. Bu yıllarda stadyum alanları, ilk dönemdeki gibi kent merkezinden uzak, banliyölerde yer seçmiştir. Bunun sebebi, banliyöde yaşayan orta sınıfın stadyuma kolay erişim sağlaması ve böylelikle stadyumun tercih edilme düzeyinin arttırılmasıdır. Bu durum, kent merkezindeki nüfusun gelebilmesi için kasıtlı olarak araçla erişimi özendirmiştir. 1980-1990 yılları arasında, televizyonlarda maç yayınlarının yaygınlaşması, stadyuma gitmenin önemini azaltmış ve stadyum alanları, çekiciliğinin arttırılması amacıyla çok işlevli tasarlanmaya başlamıştır. Aynı zamanda bu dönemde stadyum alanları hem şehir merkezini geliştirmek hem de yurttaşlığı pekiştirmek amacıyla kent merkezlerinde inşa edilmeye başlamıştır (Penning, 2012).

Üçüncü dönem ise 1990-1995 yılları arasında, iş, ticaret anlamlarını karşılayan 'commerce' olarak adlandırılmıştır. Çünkü bu dönemde stadyumların çok işlevli tasarlanması geliştirilerek devam etmiş, daha büyük, güvenli ve farklı aktiviteler için

kalıcı alanlar oluşturulmuştur. Stadyum alanları, bünyesinde rekreasyon, eğlence alanı, mağaza, müze, rehberli tur, restoran gibi cazip birçok tesisi barındırmış ve kent merkezinde önemli bir ticaret alanı haline gelmiştir. Böylelikle, daha fazla seyirci çekmek için erişilebilir, konforlu, güvenli ve değişken içeriğe sahip işlevleri barındıran bir yapıya dönüşmüştür. 1995-2002 yıllarını kapsayan dördüncü dönem esneklik olarak ifade edilen 'flexibility' olarak tariflenmiştir. Öyle ki, bu dönemde stadyum alanları mahallelerin yeniden geliştirilmesine yönelik hızlandırıcı bir niteliğe sahiptir. Son olarak 2002 yılı sonrası beşinci dönem olarak değerlendirilmiş ve bu dönem bütünsel konsept anlamına gelen 'holistic concept' olarak isimlendirilmiştir. Söz konusu dönemde, stadyum alanları hem içinde hem de dışındaki işlevleriyle donanımlı, ticari ve esnek bir tesis haline getirilmeye çalışılmış, halk ve taraftarlar için stadyum alanları, sosyal ve rekreatif nitelikleri bir arada barındıran şehir merkezinin simgesi haline gelen yapılar olmuştur (El-Sayed, 2013).

Tarihsel süreç içerisinde dönemsel olarak sınıflandırılan yer seçim yaklaşımları göstermektedir ki stadyum alanları, kent içerisinde değişen ve gelişen farklı kavramlar neticesinde konumlanmıştır. Bu durum, bahsi geçen beş dönem ve değerlendirilen son dönem olan 2002 yılından şimdiki zamana kadar aynı şekilde devam etmiş ve literatürde bugünün koşulları için tariflenen birtakım ölçütler ortaya çıkmıştır. Çünkü stadyum alanları, özellikle son yıllarda futbol müsabakalarının küresel bir boyuta ulaşarak endüstriyelleşmesi ile daha fazla önem kazanmış ve yalnızca bir oyun alanı olmaktan fazlası haline gelmiştir. Bununla birlikte inşa edilmiş yerel nitelikteki stadyumlar, yerini daha büyük kapasiteli, bölgesel nitelikteki mega stadyumlara bırakmaktadır. Böylelikle stadyum alanlarının başarısı için en önemli kriterin coğrafi konum olduğu kabul görmektedir. Coğrafi konum, stadyum alanının etkin kılınması için temel ölçüt kabul edilmekte ve bu durumda ne stadyumun büyüklüğü ne de oynayan takımın başarısı stadyum alanının bulunduğu yere bağlı gelişen verimliliğinde etkili olmamaktadır (Burke ve Evans, 2009; Karaköprü ve Kabadurmuş, 2018).

Bir stadyum alanı ile ilgili doğru yer seçim kararının verilmesine ilişkin ölçütler, oldukça karmaşık bir sistemde, pek çok dinamiğin göz önünde bulundurulmasını içermekte, bu kararın neticesinde stadyumun kent bütününe entegre edilmesi gerekmektedir. Stadyum alanlarının yer seçiminin doğru belirlenmesi, planlama ve ilgili diğer meslek alanlarıyla ortak, disiplinler arası iş bölümü ile mümkündür. Bu kapsamda, bir stadyum alanı için uygun yerin belirlenmesinde çeşitli kriterler aynı anda dikkate alınmalıdır. Çünkü stadyum alanlarının bulunduğu bölge üzerinde önemli düzeyde etkisi

vardır, bu nedenle en iyi yerin hangisi olduğunu analiz etmek önemlidir (Nowak, 2022; Arabnarmi ve diğ., 2023). Bu doğrultuda, stadyum alanlarının yer seçim kararlarına ilişkin ölçütleri, erişilebilirlik, ekonomik, fiziksel ve mimari, çevresel, sosyal ölçütler olmak üzere beş kategoride ve kategoriler içerisindeki farklı bileşenlerle değerlendirmek mümkündür.

Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Erişilebilirlik Ölçütleri

İlk olarak erişilebilirlik ölçütlerine bakıldığında 10 temel ölçütün olduğunu söylemek mümkündür. Erişilebilirliğe ilişkin ölçütler, tüm ölçütler arasında birincil kabul edilmektedir. Bu kapsamda ilk ölçüt, ulaşım ağlarının genelinin değerlendirilmesini içerir. İyi kurgulanmış toplu taşıma sistemi, birbirleri ile bağlantılı otobüs, tramvay ve diğer hatlarla stadyum alanına ulaşımın sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda, bölgesel, ulusal veya uluslararası erişim için tren, metro, havalimanı gibi alanlara yakın konumlanması önem arz etmektedir. Söz konusu alanlardan sonraki erişimin de doğru kurgulanması yani havalimanı, otogar, tren istasyonu ve şehir merkezinden toplu taşıma araçları ile kolayca erişilebilir olması önerilir. Benzer şekilde, stadyum alanı uluslararası müsabakalarda kullanılacaksa, otel, alışveriş merkezi ve en az bir uluslararası havalimanının yakınında konumlanmalıdır. Ayrıca stadyum alanının yer seçiminde, bulunduğu bölgeler arası veya uluslararası merkezler ile havza alanlarına erişilebilirliğinin sağlanması gerekmektedir (Nowak, 2022; Walsh ve diğ., 2023).

Erişilebilirliğe ilişkin bir diğer ölçüt, altyapı ve altyapıya erişim ölçütleri olarak sınıflandırılmaktadır. Bu aşamada stadyum alanına erişimde bireyin evinin toplu taşıma duraklarına uzaklığı ile stadyumun toplu taşıma duraklarına uzaklığı önemlidir. Evden stadyum alanına toplu taşıma ile erişim süresi, 0-15 dakika ise yüksek erişilebilir, 16-30 dakika ise iyi erişilebilir, 31-45 dakika orta erişilebilir, 46-75 dakika zor erişilebilir, 75 dakikayı aşan süre ise yetersiz erişilebilirlik olarak kabul edilmektedir. İdeal stadyum alanına erişim için toplu taşıma duraklarından sonra 0-15 dakika arası yürüme süresi kabul edilebilir bir süredir. Aynı zamanda stadyum alanı, ana arterlere yakın konumlanmalı, yaya, toplu taşıma ve özel araçla gelen tüm bireyler göz önünde bulundurularak alternatif güzergahlar tasarlanmalıdır. Ayrıca stadyum alanının su, elektrik, atık bertarafı gibi altyapıya dair diğer tüm koşulların tamamlandığı alanda yer seçmesi gerekmektedir. Bir başka ölçüt ise mesafeye (uzaklık) ilişkin verilerin sınıflandırılmasını içerir. Bir spor kulübü için ideal stadyum, kulübün kendi varlıklarına yakın ve rakip kulüplerin varlıklarından uzak olmalıdır. Stadyum alanında sözü edilen

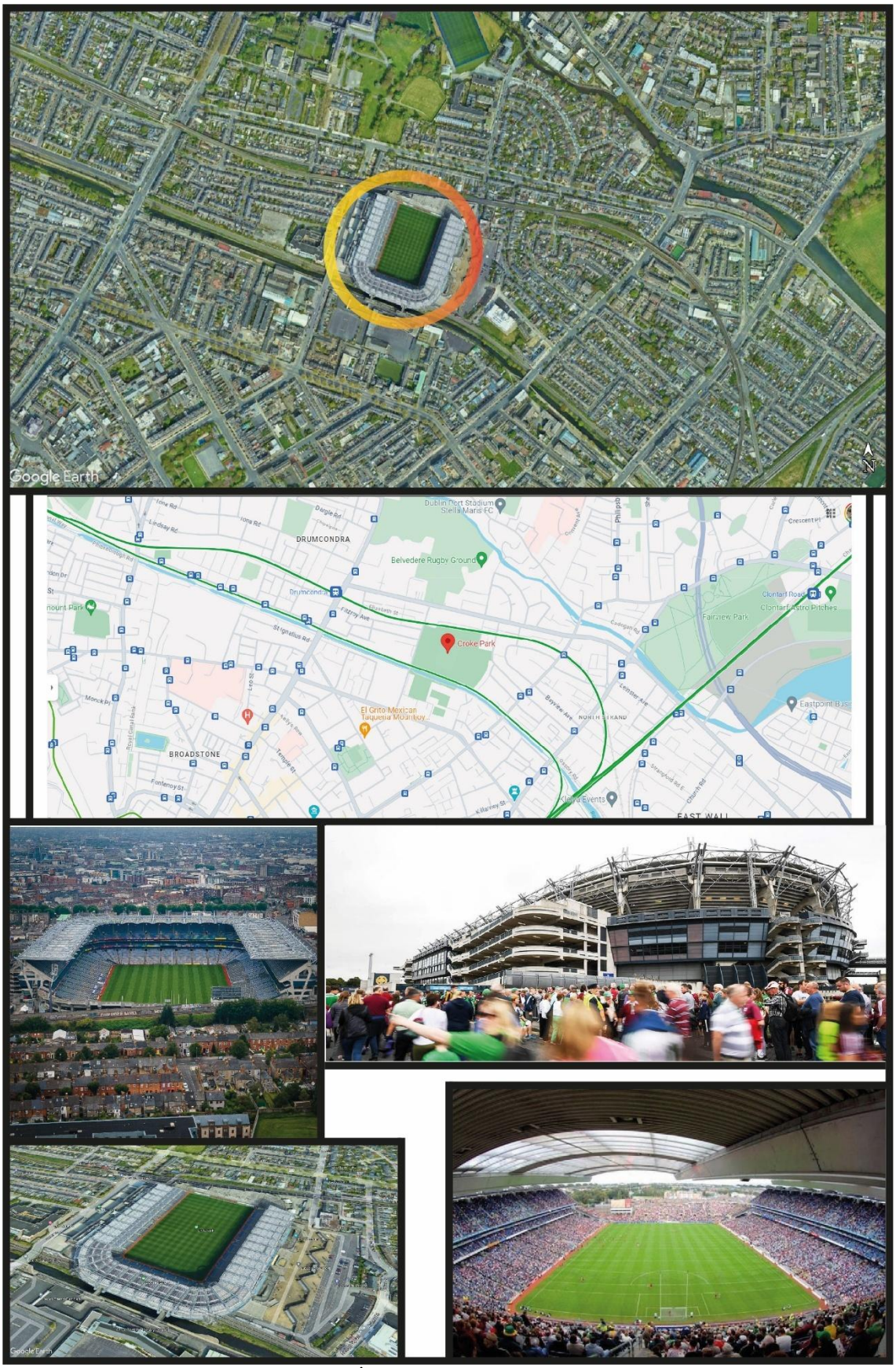
koşulların sağlanıyor olması ile tercih edilme düzeyi doğru orantılıdır (Arabnarmi ve diğ., 2023).

Stadyum alanının yer seçiminde kentsel yapılar, erişim kalitesi, ulaşım sistemleri ve ziyaretçi akışlarının her biri kendi içinde ve bütün olarak birlikte koordinasyonlu şekilde tasarlanmalıdır. Stadyum alanı ve çevresi kapsamında bir diğer önemli ölçüt, stadyum harici bölgesel erişilebilirlik sağlayacak varlıklara ilişkindir. Yani, stadyumun çekicilik ve ulaşılabilirlik boyutunu ölçebilmek için çevresinde çekicilik unsuru oluşturabilecek farklı alanların mutlaka bulunması gerekmektedir. İyi tasarlanmış bir yeşil alan, çocuklar için ilgi çekici bir park veya oyun alanı, bireylerin birlikte sosyalleşebileceği bir toplanma alanı vb. bu alanlara örnek verilebilir. Buradaki temel hedef, stadyum alanı ve çevresinde yeşil alanların bulunması ve bu yeşil alanların da kent bütününde diğer yeşil alanlarla ilişkisinin sağlanmasıdır. Söz konusu ölçüt, ekolojik ulaşım koşullarının sağlanması ölçütü ile de ilişkilidir. Öyle ki, iklim değişikliğinin son yıllarda etkisinin daha yoğun hissedilmesi ile sürdürülebilirliğin ön plana çıkması, özellikle yoğun insan hareketine neden olan stadyum alanlarında, ekolojik ulaşım koşullarının sağlanmasını gerekli kılmaktadır (Nowak, 2022).

Erişilebilirliğe ilişkin bir başka ölçüt, oluşturulacak otopark alanı tasarımı ile ilgilidir. Otoparkla ilgili ilk husus, seyirci park yerlerinin doğrudan stadyum alanında tasarlanmasını içermektedir. Yanı sıra, stadyum alanında yeterli park yeri yoksa, kalan park yerlerinin stadyumdan en fazla 1500 metre uzakta olması önerilmektedir. Stadyum alanı için tasarlanan otopark, yılda sadece 100 ila 200 saat kullanılan bir alan olmamalı, maç ve etkinlik harici diğer günlerde, çevresinde bulunan işlevleri kullanan kişilerin kullanımına açık olmalıdır. Ancak, stadyum alanının yüksek kapasiteli otoparka sahip olması durumu, iyi kurgulanmış toplu taşıma sistemlerinde gerekli değildir. Ayrıca stadyum alanının yüksek kapasiteli otoparka sahip olması, yansıtıcı yüzeyi arttıracağından iklim değişikliği baskısı ve sürdürülebilirlik açısından doğru değildir. Yanı sıra stadyum alanında trafik yönetim sisteminin sağlanması, stadyumun ana ve alternatif güzergahlarda yeterli işaretlemelerle belirtilmesi, stadyum içinde ve çevresinde analog veya dijital yönlendiricilerin bulunması, tüm bunlar için ise yerel birimler ile iş birliği içerisinde trafik yönetim sisteminin oluşturulması gerekmektedir (Dam, 2000; El-Sayed, 2013).

Dünyada erişilebilirliğe ilişkin bahsedilen kriterleri sağlayan ve bu açıdan güçlü yönleri daha fazla olan stadyumlar bulunmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak Dublin'de bulunan Croke Park Stadyumu'na bakıldığında, taraftarlarını şehrin dört bir yanından

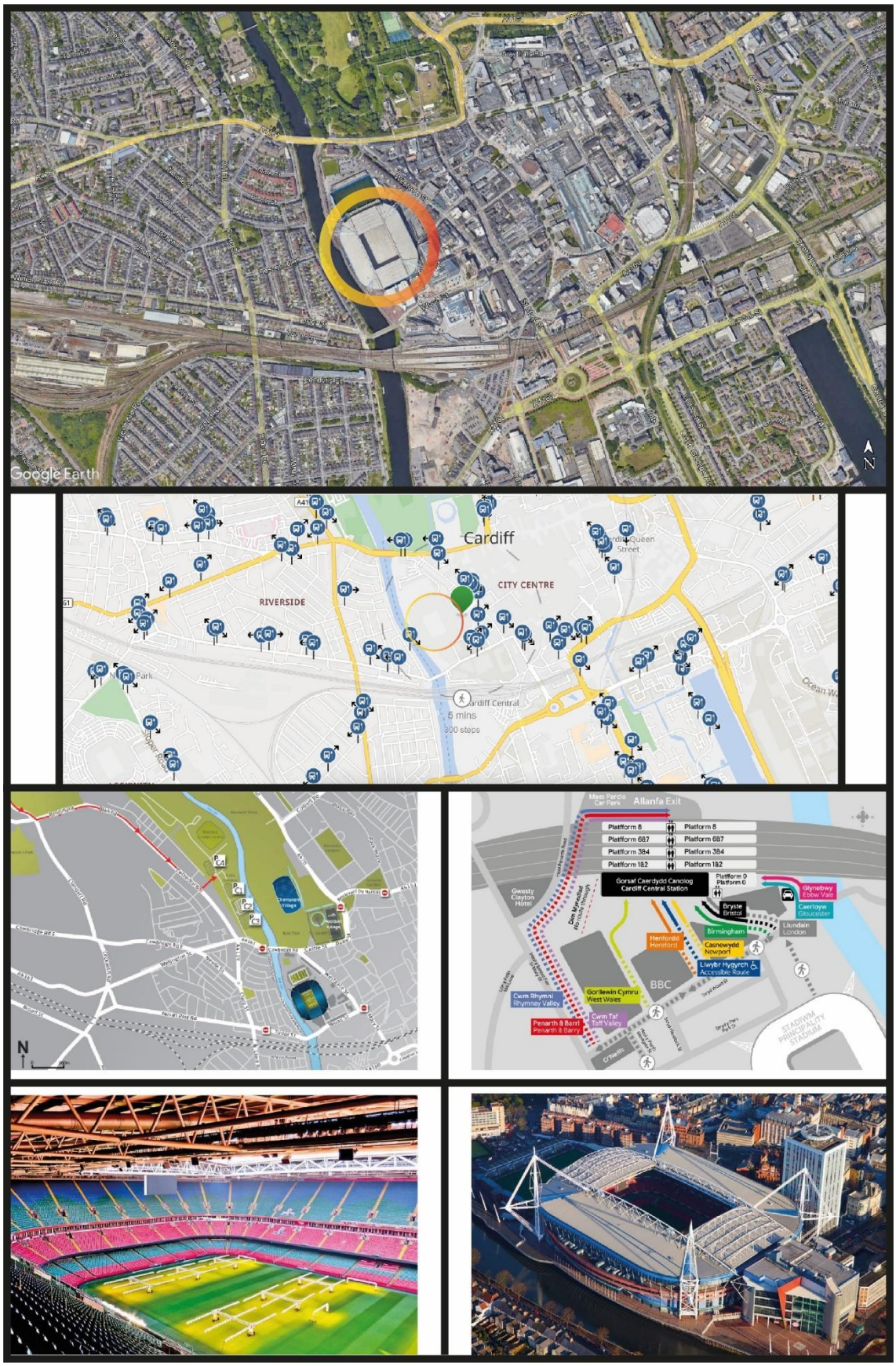
yürümeye veya stadyuma sağlanan toplu taşıma sistemlerini kullanmaya teşvik eden bir yapısının olduğu, kısıtlı otopark imkanları ile etkin toplu taşıma sisteminin tasarlandığı görülmektedir (Berry ve diğ., 2007) (Şekil 1). Benzer şekilde Barselona'da bulunan Spotify Camp Nou Stadyumu, farklı bakış açılarıyla tasarlanmış ve özellikle sürdürülebilirlik ve toplu taşıma konularında güçlü bir sistematiğe sahip, önemli stadyumlardan biridir (Thornley, 2002) (Şekil 2). Cardiff'te bulunan Principality Stadyumu, ulaşıma dair tüm altyapı koşullarının sağlandığı alanda inşa edilmiştir (Jones, 2002) (Şekil 3). Son olarak Johan Cruyff Arena, Amsterdam'da yaya, bisiklet ve toplu taşıma sistemlerinin tamamının entegre olduğu bir alanda yer seçmiş dünyanın önemli stadyumlarındandır (Nowak, 2022) (Şekil 4).

Şekil 1: Croke Park Stadyumu, Dublin, İrlanda (Berry ve diğ., 2007; URL7; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 2: Spotify Camp Nou Stadyumu, Barselona, İspanya (Thornley, 2002; Berry ve diğ., 2007; URL2; URL3; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 3: Principality Stadyumu, Cardiff, Galler (Jones, 2002; URL8; URL10; kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4: Johan Cruyff Arena, Amsterdam, Hollanda (Nowak, 2022; URL6; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Ekonomik Ölçütler

Stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin bir diğer ölçüt ekonomiktir. Ekonomik ölçütler kapsamında kabul görmüş 7 ölçüt bulunmaktadır. Stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin ölçütleri inceleyen kimi literatür, ekonomik ölçütleri diğer ölçütlere nazaran ön planda tutmakta, birincil kabul etmekte hatta bazıları, stadyum alanı yer seçim ölçütlerini yalnızca ekonomik açıdan incelemektedir. Ancak bu görüşe karşı çıkan ve ekonomik ölçütlerin diğer ölçütlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini, diğer ölçütlerin birbirleriyle etkin ve doğru koordinasyonu sağlandığında çoğu ekonomik ölçütün de sağlanmış olabileceğini öngören literatür daha ağır basmaktadır (Arabnarmi ve diğ., 2023).

İfade edilen 7 ölçütten ilki maliyete ilişkindir. Maliyet, stadyum alanlarının yer seçiminde, alt ve üstyapıya ilişkin inşaat, yatırım, emniyet ve güvenlik, lojistik ve operasyonel maliyetlerin tamamını içerir. Ayrıca finansal kaynağın kimden sağlanacağı hususu maliyetin en önemli noktasıdır. Kaynağın bir spor kulübünden mi yoksa kamu kurumundan mı karşılanacağı konusu yer seçimi kararlarının verilmesinde bir ölçüt olmaktadır. Özellikle son yıllarda stadyum alanlarının artan popülaritesi, kulüpleri ve kamu kurumlarını bu alanda yatırım yapmaya sevk etmektedir. Hatta kamu kurumları için stadyum alanları, seçim dönemlerinde bir reklam aracı olmaktadır. Ancak bu durumda yer seçimi ve stadyum inşasının en az maliyetle gerçekleştirilmesi gerekli görüldüğünden kamu arazileri tercih edilmekte, kamu arazisi üzerinde verilmiş olan bir stadyum alanı kararında, diğer yer seçim ölçütleri geri planda kalabilmektedir (Aksu, 2012).

Bu noktada bir diğer ekonomik ölçüt olan mülkiyet kavramı üzerinde durulması gerekmektedir. Mülkiyetin kime ait olduğu konusu önemlidir çünkü stadyum alanının yer seçimini doğrudan etkiler. Mülkiyet özel kişilere ait ise ekonomik anlamda anlaşmazlıklar ve fiyat artışları olabilir, kamu mülkü ise genelde kent dışında bulunabilir ama daha az maliyetlidir. Aynı zamanda, mülkiyetin kamuya ait olması uzlaşma aşamasında avantaj sağlarken özel mülkiyete ait olması dezavantajlı durumlar ortaya çıkarmakta ve karar alınmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca stadyum alanının kent içinde veya kent dışında yer seçmesi hususu da maliyet ile doğrudan ilişkilidir. Kent içinde ve merkezde bulunan araziler kent dışında bulunan arazilere göre daha maliyetlidir. Ancak stadyum alanının kent dışında bir arazide yer seçmesi ilk inşa, taşınma, ulaşım ve altyapı gibi birçok maliyeti beraberinde getirecektir (Aksu, 2012; Penning, 2012).

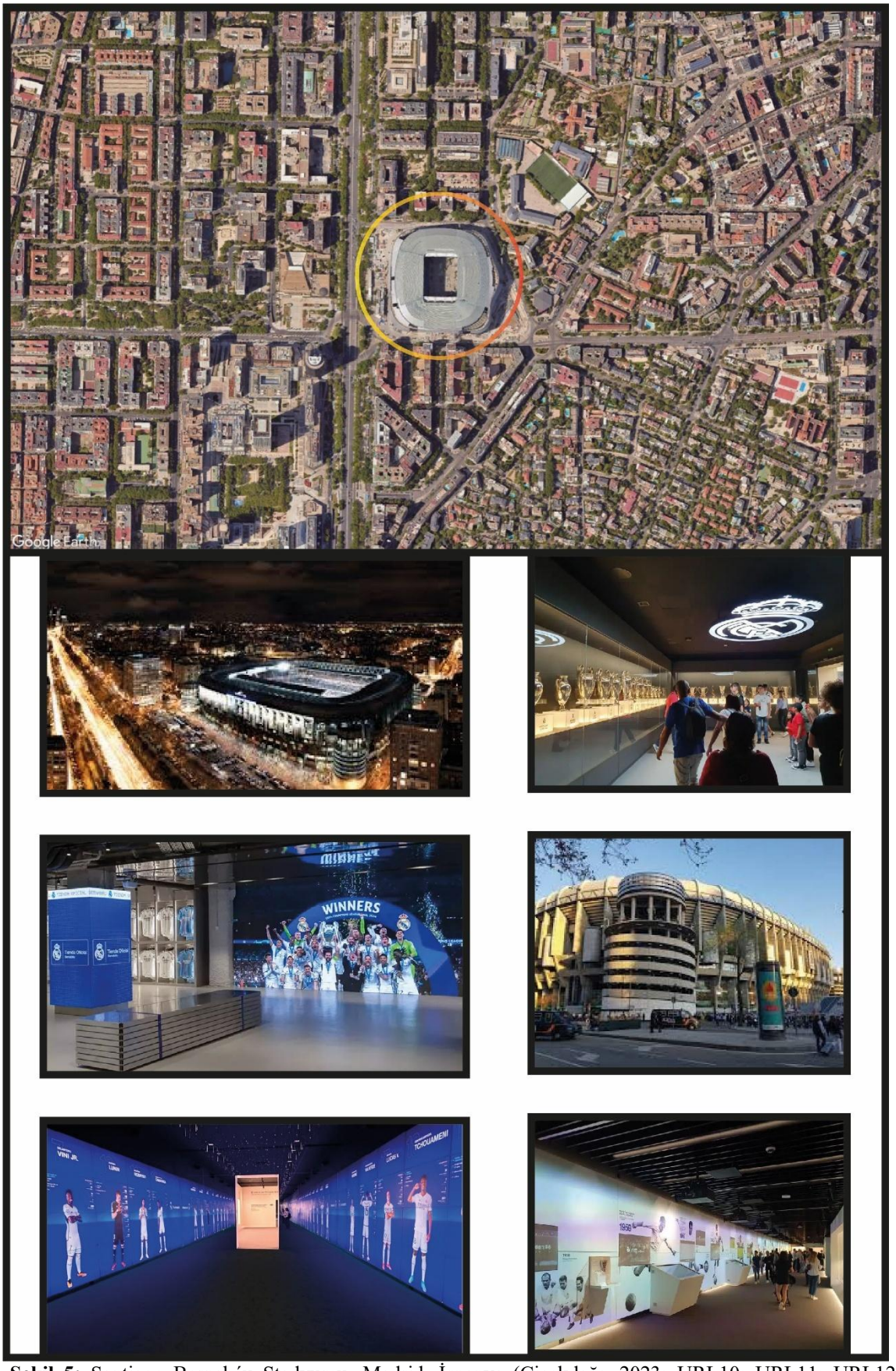
Ekonomik anlamda arazi ile bağlantılı bir diğer ölçüt, gelecekte kapasite arttırma imkanının bulunmasıdır. Bu ölçüt, özellikle son yıllarda yeni inşa edilen veya taşınan

stadyumların temel hedefinin kapasite arttırmak olması ile ilişkilendirilmektedir. Stadyumların taşınma ve yenileme faaliyetlerinin çoğu yalnızca kapasite arttırmak için yapıldığından, arazinin geleceğe yönelik kapasite arttırma olanağı göz önünde bulundurularak yer seçilmesi gerekmektedir. Böylelikle stadyumu taşımak yerine, yerinde yenilenmesi sağlanabilecektir (Coates, 2007; Aksu, 2012).

Ekonomik ölçütlerden bir diğeri ise stadyum alanının istihdam olanakları ve etkileri üzerinedir. İyi kurgulanmış ve etkili bir stadyum alanının bulunduğu bölgeye istihdam sağlayacağı ve ekonomiye katkısı olacağı vurgulanmaktadır. Aslında bu durumun sağlanması, yerel ekonomiye katkı sağlayabilme potansiyeli ile de ilişkilidir. Sağlanacak olan istihdam alanları yerel ve bölgesel ekonomide olumlu yönde etki yaratacaktır (Nowak, 2022).

Stadyum alanında eğlence ve rekabetçi faaliyetler arasında denge kurulması da önemlidir. Stadyum içerisinde gerçekleştirilecek spor ve diğer eğlence faaliyetleri ile çevresinde gerçekleşen temel faaliyetler arasında bütünlük sağlanmalıdır. Ekonomik anlamda son husus, stadyumu destinasyon pazarlamasına dahil etme durumu olarak açıklanabilir. Bu çerçevede stadyum alanının kendisi ve çevresi çekicilik unsurları barındırmalı, farklı içeriklerle kenti özellikle spor turizmi kapsamında kalkındırabilmelidir (Lee ve diğ., 2015; Nowak, 2022).

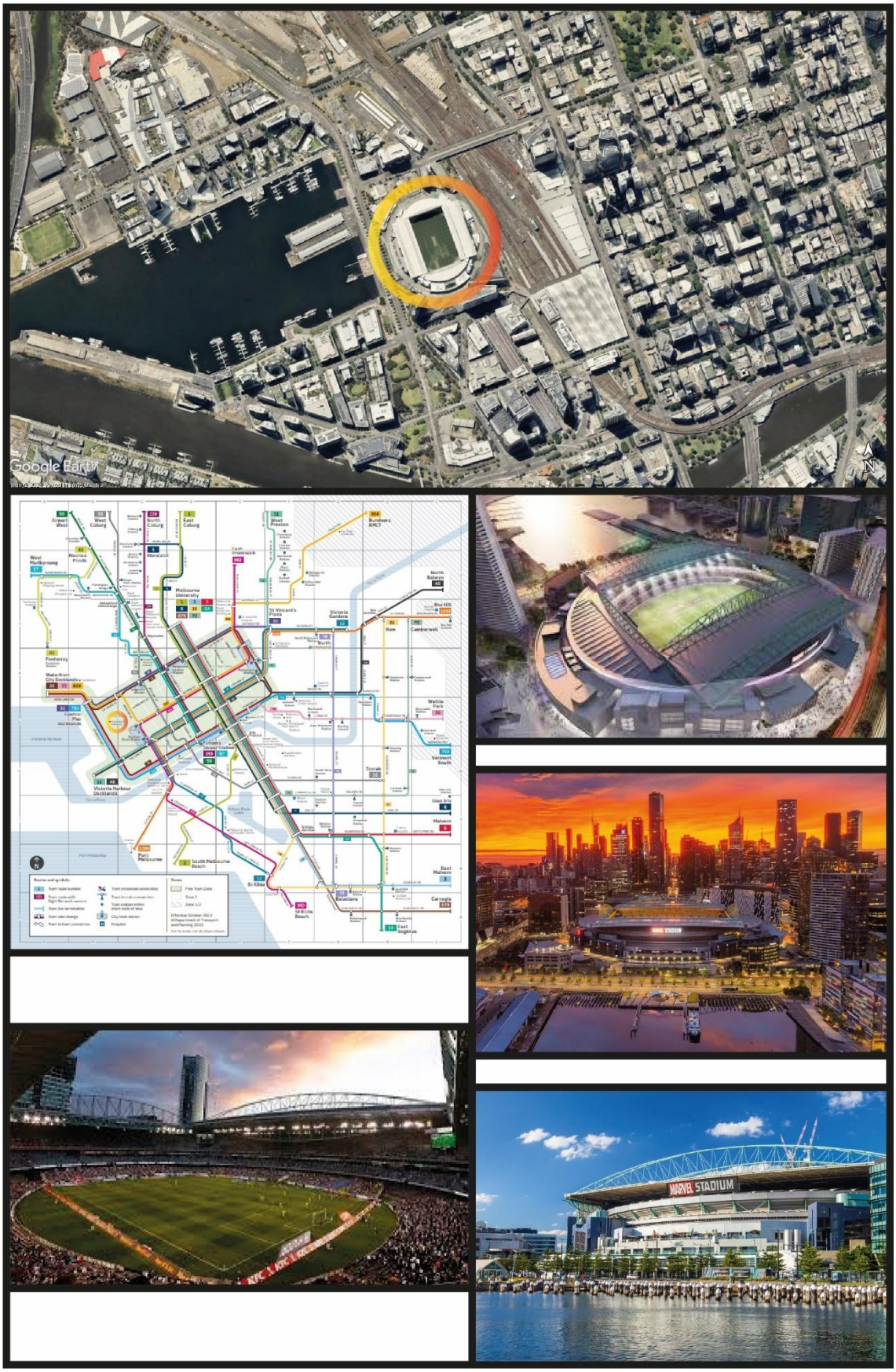
Ekonomik ölçütler bağlamında güçlü yönleri olan ve bu kapsamda dünyada öne çıkan stadyumlar bulunmaktadır. İlk olarak Madrid'de bulunan Santiago Bernabéu Stadyumu örnek verilebilir. Santiago Bernabéu hem stadyum içerisinde hem de yakın çevresinde ekonomik çeşitliliğe sahip, istihdam olanakları sunan, kent merkezinde konumlanmış önemli stadyumlardan biridir (Çiçekdağı, 2023) (Şekil 5). Benzer şekilde Sidney'de bulunan Accor Stadyumu (Sydney Olympic Park) özellikle çevresinde barındırdığı spora ilişkin diğer faaliyet alanları, çocuklara ve yetişkinlere sağladığı imkanlarla dikkat çekmektedir. Aynı zamanda olimpiyat oyunlarını bünyesinde gerçekleştirecek niteliklere sahip olması açısından birçok ülkeden ziyaretçi çekmektedir (Wasilah, 2023) (Şekil 6). Bir diğer örnek, Docklands'ta bulunan Marvel Stadyumu'dur. Marvel Stadyumu, kentin önemli ticaret bölgesinin ortasında, yerel ve bölgesel kalkınmayı destekleyecek nitelikte, farklı istihdam olanaklarına sahip, birçok spor faaliyetinin gerçekleştirildiği bir alanda konumlanmıştır (Baka ve diğ., 2023) (Şekil 7).

Şekil 5: Santiago Bernabéu Stadyumu, Madrid, İspanya (Çiçekdağı, 2023; URL10; URL11; URL12 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 6: Accor Stadium, Sidney, Avusturalya (Wasilah, 2023; URL10; URL13; URL14 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 7: Marvel Stadyumu, Docklands, Avusturalya (Baka ve diğ., 2023; URL10; URL15; URL16 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur).

Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Fiziksel ve Mimari Ölçütler ile Tasarım İlkeleri

Bir stadyum alanının yer seçim kararı ve inşa süreci için önemli ölçütlerden biri de fiziksel ve mimaridir. Fiziksel ve mimari unsurlar, genellikle stadyum alanının mimari özellikleri ve kent bütünü ile entegrasyonun sağlanması çerçevesinde şekillenmiştir. Bu kapsamda stadyum alanlarının tasarımında fiziksel ve mimari anlamda kabul edilen 5 temel ölçüt bulunmaktadır. Ölçütlerin ilki kapasiteye ilişkindir. Bir spor kulübü için stadyum, doğru ve yeterli kapasiteye sahip olmalıdır. Aynı zamanda kapasite, daha önce açıklanan ekonomik kriterlerle de doğrudan ilişkilidir. Artan kapasite, seyirci çokluğuna, seyirci çokluğu da stadyum alanı ve çevresinde meydana gelen ekonomik faaliyetlerin canlanmasına işaret etmektedir (Chanayil, 2002; Karaköprü ve Kabadurmuş, 2018).

Kapasite ölçütü ile beraber mimari açıdan önemli ve birbirleriyle bağlantılı iki ölçüt bulunmaktadır. Bunlardan ilki, stadyum alanının futbol maçı ve diğer günlerde kullanımını içermekte ve stadyumun yalnızca futbol maçında kullanılan bir alan olmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Diğer ölçüt ise iyi bir stadyum alanının çok işlevli bir alan niteliğinde olması gerektiğidir. Stadyum alanı, mimarisinde futbol maçı harici farklı kullanımları barındıran, yılın belli günlerinde değil her zaman kullanılabilen çekici bir yapı olmalıdır. Bu ölçütlerin sağlanması ile stadyum alanı, kentte değer yaratan mimari, ekonomik ve sosyal açıdan bütünleşmiş bir alan olacaktır (Balcı ve Koçak, 2014; Lee ve diğ., 2015; Nowak, 2022).

Stadyum alanı ve çevresinde çevre bloğu gelişiminin tamamlanması önemli bir diğer ölçüttür. Burada stadyum alanı ve çevresine ilişkin kentsel planlamanın nitelikleri ifade edilmektedir. İnşa edilen stadyum alanı ve çevresindeki kamusal ve özel alanların kesin bir tanımı ve ayrımı mutlaka yapılabilmelidir. Cadde ve sokaklar ile açık ve kapalı mekanların oluşumu, bu alanların birbirleriyle ilişkisinin sağlanması gerekmektedir. Bu durumda, stadyum alanı ve çevresinde gelişen tüm fonksiyonların, kentsel planlama niteliklerine uyumlu olması, somut tariflenebilen mekanların meydana gelmesi ile sürdürülebilir bir kent dokusunun oluşması mümkün olabilecektir (Preuss ve Plambeck, 2020)

Stadyum alanlarına ilişkin fiziksel ve mimari anlamda önemli bir diğer ölçüt, nüfus merkezlerine yakınlık olarak ifade edilmektedir. İyi kurgulanmış bir stadyum alanı, nüfus merkezlerine yakın ve diğer bahsedilen nitelikleriyle de ilgi çekici olmalıdır. Bu kapsamda inşa edilen stadyum alanları, hayatın içinden, birebir yaşam alanı niteliğindeki mimarileri ile ön plana çıkmakta ve dünyada başarılı kabul edilen birçok stadyum örneği

bulunmaktadır. Bunlardan ilki Cardiff'te bulunan Cardiff City Stadyumu'dur. Söz konusu yapı, Galler'deki etkinlikler için önemli görülen alanlardan biridir. İçerisinde toplantı, düğün, konferans ve konser gibi birçok etkinliğe ev sahipliği yapabilecek farklı alanlar bulunmaktadır (Berry ve diğ., 2007; Jones ve diğ., 2007) (Şekil 8).

Benzer şekilde Manchester'da bulunan MKM Stadyumu, farklı mimari ve niteliği ile birçok sosyal sorumluluk projesinin hayata geçirilmesine ilişkin birimleri bünyesinde barındırmaktadır. Aynı zamanda sağladığı ticari istihdam olanakları ile de bölgesel ekonomiye destek sağlamaktadır (Berry ve diğ., 2007) (Şekil 9). Ayrıca Londra'da bulunan Wembley Stadyumu, gece gündüz aktif olarak hizmet verebilen işlev alanlarıyla ülkede spor mirasının da önde gelen yapılarındandır. Wembley Stadyumu bulunduğu bölgede, barındırdığı faaliyet alanlarıyla kalkınmayı desteklemektedir (Harland ve Elbardawil, 2025) (Şekil 10). Son olarak Frisco'da bulunan Toyota Stadyumu da tıpkı diğer örnekler gibi fiziksel ve mimari ölçütlere ilişkin güçlü yönleri olan bir yapıdır (Chanayil, 2002) (Şekil 11).

Şekil 8: Cardiff City Stadyumu, Cardiff, Galler (Berry ve diğ., 2007; Jones ve diğ., 2007; URL4; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 9: MKM Stadyumu, Manchester, İngiltere (Berry ve diğ., 2007; URL1; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur).

Şekil 10: Wembley Stadyumu, Londra, İngiltere (Harland ve Elbardawil, 2025; URL5; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 11: Toyota Stadyumu, Frisco, Amerika Birleşik Devletleri (Chanayil, 2002; URL9; URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur).

Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Çevresel Ölçütler ve Tasarım İlkeleri

Fiziksel ve mimari anlamda açıklanan stadyum alanı yer seçim ölçütlerine ilişkin yapının doğru kurgulanması ve stadyumların kent içerisinde etkin bir rol oynayabilmesi için çevresel ölçütlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu kapsamda, stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin çevresel ölçütler genel olarak 10 başlık altında özetlenebilir. İlk ölçüt, diğer çevresel ölçütler üzerinde de belirleyici rolü olan arazi tüketimidir. Bu çerçevede, büyük ölçekli stadyum projelerinin hayata geçirilmesi için arazi yönetimi uygulanmasının gerektiği ifade edilir. Arazi yönetimi uygulaması, stadyum alanının yeşil ve verimli alanlar yerine verimsiz arazilere konumlanması, yerel flora ve fauna dengesinin bozulmaması, stadyumun kendisi ve çevresinin geçirimli yüzeye sahip olması gibi farklı hususları içermektedir (Nowak, 2022).

Aynı zamanda stadyum alanının inşa edildiği bölgede çevresel emniyet koşullarının sağlanması gerekmektedir. Çevresel emniyet koşullarına ilişkin ölçüt, doğal ve yapay bileşenleri içermektedir. Nehir, baraj ve faylar ile yüksek gerilim hatlarına uzaklık doğal bileşenleri, askeri (güvenlik) bölgelere uzaklık, polis merkezleri, itfaiye istasyonları ve hastanelere yakınlık, yapay bileşenleri oluşturmaktadır. Bir diğer çevresel ölçüt ise stadyum alanının enerji ve su kaynaklarına erişimini içermektedir. Doğru kurgulanmış her stadyum alanında, rüzgâr ve güneş enerjisi ile yer altı su kaynakları etkin kullanılabilmeli ve yönetilebilmelidir. Stadyum alanı ve çevresinde yenilebilir enerji kaynakları etkin ve verimli kullanılabilmelidir (McCullough ve Kellison, 2016; Arabnarmi ve diğ., 2023).

Çevresel anlamda önemli hususlardan biri de stadyum alanı ve çevresinde atık yönetimi sağlanmasıdır. Bu çerçevede, atık yönetimine ilişkin kirlilik ve atık biriktirme politikaları belirlenmeli ve uygulanmalı, atık bertaraf merkezlerine yakın olunmalı veya en kolay ulaşım rotası oluşturulmalıdır. Atıkların doğal ekosisteme potansiyel rahatsızlık boyutu da önem arz etmektedir. Aynı zamanda stadyum alanı ve çevresinde koruma politikaları geliştirilmelidir. Koruma politikalarının çerçevesini tarihi ve antik alanların, nesli tükenmekte olan türlerin, yerel flora ve fauna dengesinin korunması oluşturmalıdır (Hayajneh ve diğ., 2017; Arabnarmi ve diğ., 2023).

Üzerinde durulan hususlara ek olarak bir stadyum alanı yeri seçilirken en önemli çevresel ölçütlerden bir tanesi, oluşturulan stadyum alanının fosil yakıt kullanımını ne yönde etkileyeceğidir. Çevresel anlamda sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir stadyum alanı, fosil yakıt kullanımını arttırmayan ve olası herhangi bir kirliliğe karşı önlemlerin alındığı bir niteliğe sahip olmalıdır. Aynı zamanda erişilebilirlik ölçütü ile de bağlantılı

olarak, toplu taşıma sistemlerinin yaygın olarak kullanılması ve teşvik edilmesi, özel araç kullanımının minimum düzeyde olması, böylelikle ekolojiye duyarlı bir stadyum alanının oluşabileceği öngörülmektedir (Hayajneh ve diğ., 2017; Triantafyllidis ve diğ., 2018; Arabnarmi ve diğ., 2023).

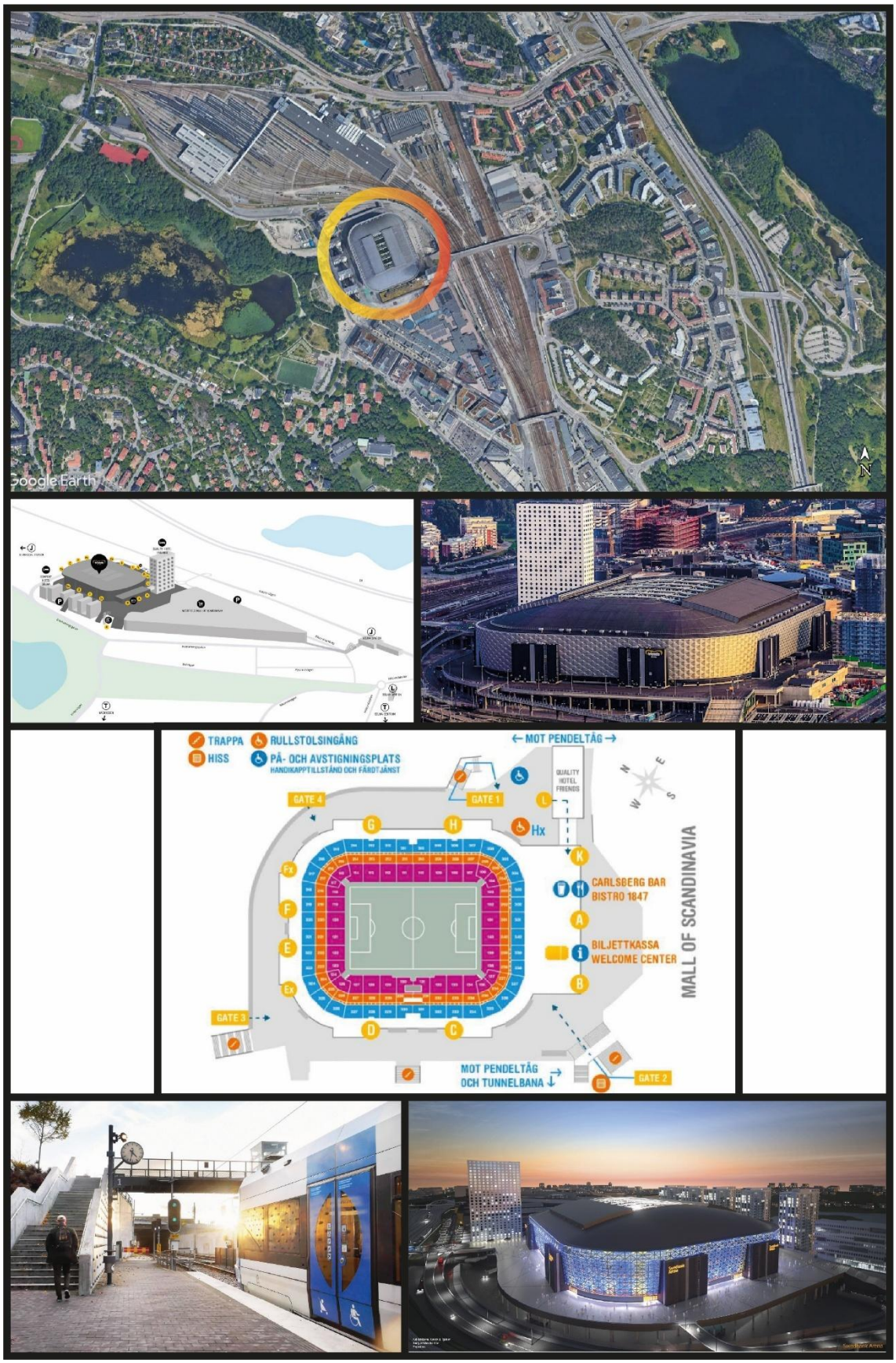
Çevresel anlamda bir diğer ölçüt ise stadyum alanı kurulmadan önce spor altyapısının iyileştirilmesidir. Bir stadyum alanı, özellikle çocuklar için spora teşvik edici, sporcu yetiştirme olanağı bulunan ve yakın çevresindeki nüfusun spor dallarına yatkınlığını belirleyip ona uygun tasarımlar içeren bir nitelikte olmalıdır. Böylelikle stadyum alanı, boş ve ölü/kullanılmayan bir alan olma niteliğinden çıkarak farklı işlevlerde, çeşitli imkanlar sunan gelişmiş bir yapı haline gelecektir. Gelecek öngörüsü ile yer seçimi kararı verilen ve tasarımı yapılan bir stadyum alanı için temel amaç spor, rekreatif ve diğer sosyal, kültürel faaliyetlere katılımı sağlayabilmek olmalıdır (Nowak, 2022).

Dünyada bahsi geçen çevresel ölçütlerin uyumluluğuna dair güçlü yönlere sahip stadyumlar vardır. Bunlardan ilki Montreal'de bulunan Montreal Olympic Stadyumu'dur. Montreal Olympic Stadyumu, olimpik parkın yanında inşa edilmiş, bünyesinde yeşil alan, çocuk oyun alanı, böcek akvaryumları, botanik bahçesi, 10 odalı bir tiyatro kompleksi gibi faaliyetleri barındıran, modern ve organik tasarımları birleştiren mimarisiyle dikkat çekmektedir (Roult ve Lefebvre, 2010) (Şekil 12).

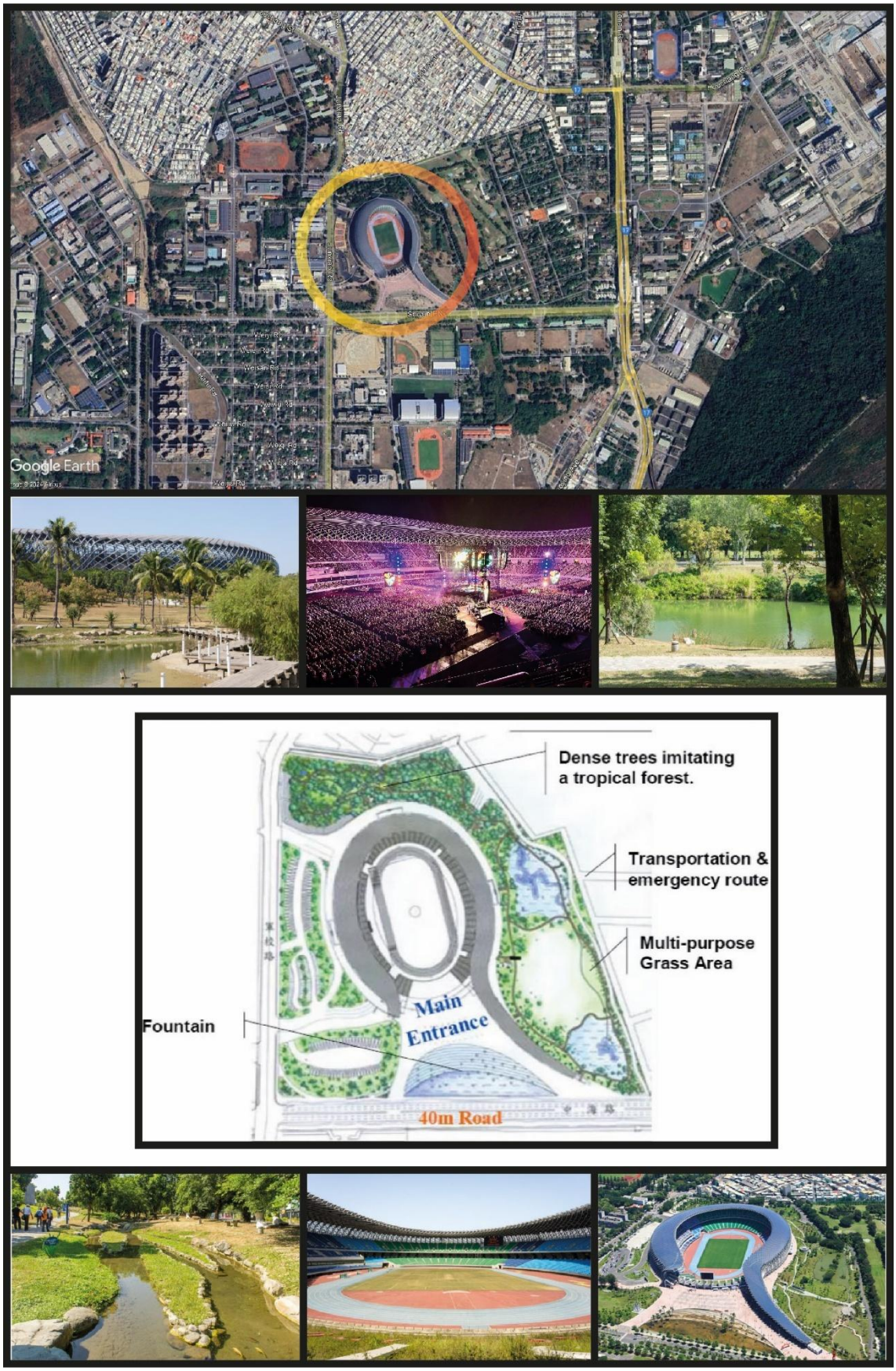
Çevresel hassasiyetlerin gözlemlendiği önemli stadyumlardan biri de Stockholm'de bulunan Friends Arena Stadyumu'dur. Friends Arena Stadyumu, çevresel göstergelerin tamamının dikkate alındığı ve çevre yönetimi departmanına sahip önemli bir yapıdır (Daddi ve diğ., 2022) (Şekil 13). Önemli diğer bir örnek ise Kaohsiung kentinde bulunan ve güneş enerjisi kullanımı bakımından öncü olan Kaohsiung Ulusal Stadyumu'dur. Stadyum, güneş enerjisi ile kendi enerjisini üretebilen dünyadaki ilk stadyumdur. Stadyum alanı hem kendi enerjisini hem de mevcut şebekenin ihtiyacı olan enerjinin bir kısmını üretmektedir (Yan ve diğ., 2019) (Şekil 14).

Şekil 12: Montreal Olympic Stadyum, Montreal, Kanada (Roult ve Lefebvre, 2010; URL10; URL17 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 13: Friends Arena Stadyumu, Stockholm, İsveç (Daddi ve diğ., 2022; URL10; URL18 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 14: Kaohsiung Ulusal Stadyumu, Kaohsiung, Tayvan (Yan ve diğ., 2019; URL10; URL19 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Stadyum Alanlarının Yer Seçimine İlişkin Sosyal Ölçütler ve Tasarım İlkeleri

Stadyum alanlarının tasarlanmasına ilişkin ölçütlerin sonuncusu ise sosyal ölçütlerdir. Sosyal ölçütler, genel olarak 5 başlık altında ifade edilebilmektedir. Bunlardan ilki diğer ölçütleri de kapsayan katılımdır. Katılımın temel amacı, stadyumun inşa edileceği alanın ilgili spor faaliyetlerine yatkınlığı ve içerisinde planlanacak olan diğer fonksiyonların tercih edilme düzeyinin tahmin edilmesidir. Aynı zamanda stadyum alanı yer seçimi için en doğru kararı vermek, potansiyel kullanıcı varlığına göre sonuca ulaşmaktır. Stadyum alanının inşa edileceği lokasyon, farklı kullanıcıları içeren büyük bir nüfusa sahip olmalı, böylesine dinamik demografik özelliklere sahip bir yer seçildiğinde sosyal açıdan tanımlanan koşullar sağlanabilmelidir (Dehring ve diğ., 2007; Penning, 2012).

Stadyum alanının etki alanı ve düzeyi, sosyal ölçütler açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda, stadyum alanının bulunduğu çevrede birtakım etkileri olduğu veya olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. İfade edilen etkiler ve etki alanları buffer analiziyle tespit edilebilmektedir. Örneğin, kimi stadyum alanı için 500 metre buffer etki alanında olumsuz etkilerin yoğun olduğu tespit edilirken buna karşın 3000 metre buffer etki alanında daha çok olumlu etkilerin olduğu tespit edilebilmektedir. Dolayısıyla, stadyum alanlarının muhtemel olumsuz etkilerini minimize etmek ve sosyal anlamda toplumla uyumunu sağlayabilmek, üzerine önem atfedilen konulardandır (Bale, 1990; Groningen, 2016).

Sosyal ölçütler çerçevesinde, stadyum alanı hizmet vereceği tüm taraftar, seyirci veya ziyaretçilerine yeterli ve adil muameleyi gösterebiliyor nitelikte olmalıdır. Geliri, yaşı, cinsiyeti, fiziksel yeteneği ne olursa olsun tüm kullanıcılara uygunluğunun ve yeterlilik koşullarının sağlanması gerekmektedir. Bu nitelikteki stadyum alanlarında bireylerin karşılıklı uzlaşma, kurallara uyma, üzerinde anlaşma ve birbirlerini şiddet veya dikkatsizlikten koruma için birleştikleri bir ortam oluşturulmaktadır. Böylelikle, her kesimden insanlar bir araya gelerek toplumsal bütünleşme sağlanabilmektedir (Chapin, 2000; Kwon ve diğ., 2019).

Stadyum alanı yer seçiminde kent için ne hedeflendiği konusu da önemlidir. Bu bağlamda stadyum alanlarının kentsel gelişim politikaları kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir mahallenin canlandırılması, yeni bir kentsel gelişim alanı veya spor merkezi oluşturulması, suç unsuru barındıran alanda değişiklik yapılması, sporu turizme entegre edip yeni bir gelir kaynağı meydana getirilmesi, spor geçmişi olan ve spor alanındaki bu geçmişin sürdürülebilirliğini sağlamak isteyen bir halk için stadyum inşa

edilmesi gibi farklı hedeflerden hangisi üzerine yoğunlaşılacağı ve yer seçim kararının nasıl verileceği önemlidir (Arabnarmi ve diğ., 2023).

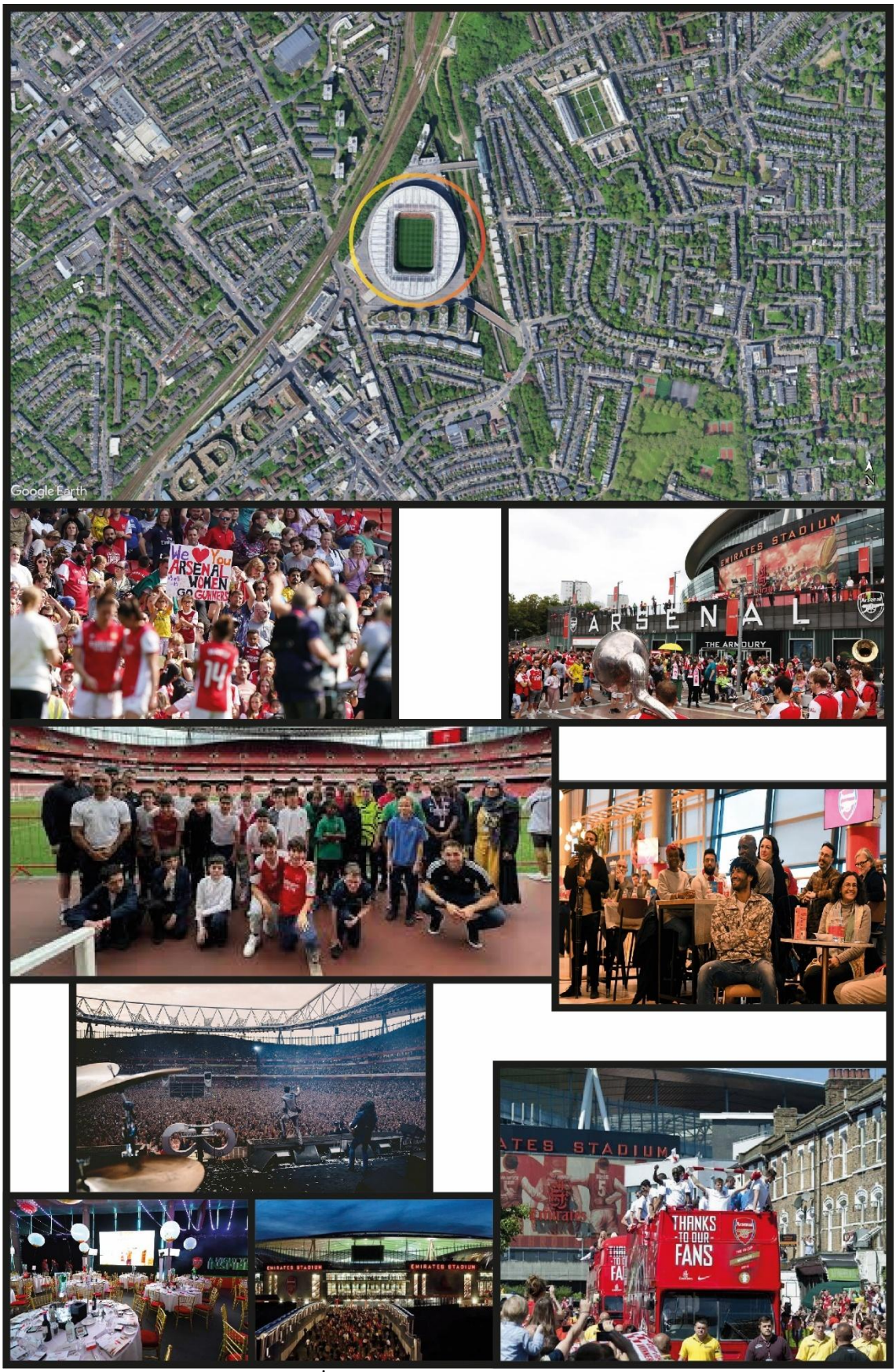
Üzerinde durulan sosyal ölçütleri sağlayan dünyadaki örneklere bakıldığında, Mulgrave'de bulunan Waverley Park Stadyumu'nun çevresiyle bütünleşik bir yapıda, her bireyin içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlere katılabildiği bir alan olduğu görülmektedir. Waverley Park Stadyumu'nun bireyleri, bazen bir kutlama bazen bir tepki gösterme bazen de toplumsal olaylar için bir araya getirme gibi nitelikleri vardır. Aynı zamanda, geçmişteki tarihsel niteliğini koruyabilen ve sürdürebilen bir stadyumdur (Pascoe, 2010) (Şekil 15).

Diğer bir örnek ise seyircilerinin bir bütünleşme noktası olarak kabul ettiği Londra'da bulunan Emirates Stadyumu'dur. Londra'nın en büyük 3. stadyumu olan Emirates Stadyumu, toplum tarafından üzerine sosyal ve kültürel önem atfedilen, toplumsal olayların gerçekleştirildiği ilgi çekici bir mekandır (Church ve Penny, 2013) (Şekil 16). Benzer şekilde özellikle kadın ligi maçlarına da ev sahipliği yapmasıyla tanınan Bridgeview'de bulunan SeatGeek Stadyumu, kullanıcıları tarafından yoğun biçimde tercih edilen bir yapıdır (Suara, 2023) (Şekil 17).

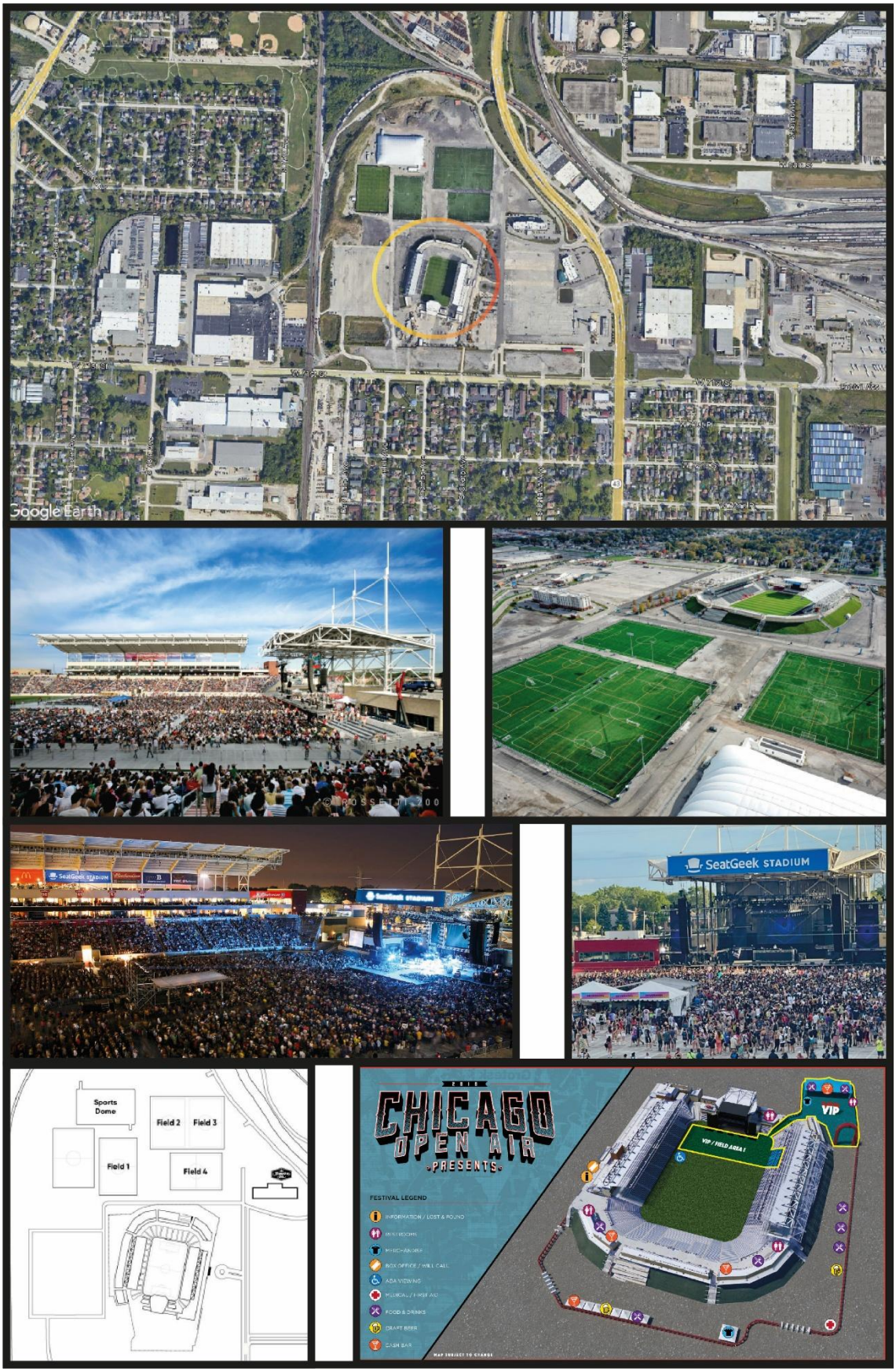
Üzerinde durulan tüm ölçütler ve örnekler göstermektedir ki stadyum alanları için en doğru yerin seçilmesi, çok faktörlü ve üzerinde uğraş gerektiren bir süreçtir. Çünkü stadyum alanları, geçmişten gelen tarihsel nitelikleri, boyutları, kullanım süreleri ile dereceleri, maliyetleri ve birtakım gereksinimleri itibariyle kent açısından önemli alanlardır. Dolayısıyla, stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin vurgulanan tüm ölçütler bir arada düşünülmeli ve disiplinler arası iş birliği sağlanarak kent içerisinde en doğru konum belirlenmelidir. Doğru konumlanmış bir stadyum alanı kentin her yönden kalkınmasına ve gelişmesine destek olurken, yanlış konumlanmış stadyum alanı, ciddi kentsel maliyetler, kayıp mekân ve büyük bir kentsel boşluk oluşmasına neden olan sonuçlar doğurabilmektedir.

Şekil 15: Waverley Park Stadyumu, Mulgrave, Avusturalya (Pascoe, 2010; URL10; URL20; URL21 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 16: Emirates Stadyumu Londra, İngiltere (Church ve Penny, 2013; URL10; URL22 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 17: SeatGeek Stadyumu, Bridgeview, ABD (Suara, 2023; URL10; URL23 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2.5. Bölüm Değerlendirmesi

Çalışmanın bu bölümünde, stadyum alanlarının kent içerisindeki anlam ve önemi ile bu anlam ve önemin hem seçtiği yere bağlı olarak hem de tarihsel süreç içerisinde nasıl değiştiği konuları incelenmiştir. Öncelikle stadyum alanlarının kentte bulunan fonksiyonlar içerisinde hangi kapsamda yer aldığını ortaya koyabilmek amacıyla kentsel donatı alanları tanımlanmıştır. Donatı alanlarının tanımlanması ve sınıflandırılmasından sonra donatı alanları açısından temel belirleyici unsur olan yer seçimi kavramının tanımı ve gelişimine değinilmiştir. Devamında kentsel donatı alanlarının yer seçimlerine ilişkin ölçütler hem yasal düzenlemeler hem de akademik literatürde yer aldığı şekliyle ortaya konmuştur. Temelde eğitim ve sağlık tesisleri olmak üzere sanayi, ticaret, sosyal, kültürel tesisler ve yeşil alanlara ilişkin yer seçim ölçütleri açıklanmıştır. Kentsel donatı alanlarına ilişkin iki önemli kavram da çalışmanın bu aşamasında açıklanmıştır. Yeterlilik ve eşitlik olarak adlandırılan bu iki kavram donatı alanlarının planlanması ve kent mekânında dağılımına ilişkin değerlendirme yapabilmeye olanak tanımaktadır. Yine bu bölümde kentsel donatı alanlarına ilişkin kavram ve ölçütlerle birlikte yoğun insan hareketine konu olan donatı alanları üzerinde durulmuştur.

Kentsel donatı alanları içerisinde önemli bir yeri olan ve yoğun insan hareketine konu olan donatı alanlarından biri stadyum alanlarıdır. Çalışmanın konusunu oluşturan stadyum alanlarının yer seçim kararları ve ölçütleri, tarihsel süreçte ifade ettiği anlam, arazi kullanımı üzerinde ve kentin şekillenmesinde ortaya çıkardığı etkiler, kent planlaması açısından önemlidir. Çünkü stadyum alanının başarısı ve tercih edilme düzeyi tamamen seçtiği yere bağlı gelişmektedir. Bu çerçevede öncelikle stadyum alanlarına yönelik tanımlar ortaya konmuştur. Stadyum alanlarının niteliği, kent açısından ifade ettiği anlam üzerine yapılan tanımlamalardan yola çıkılarak stadyumların kentsel donatı alanı kavramı içerisinde farklı sınıflandırmalara tabi tutulduğunu söylemek mümkündür. Stadyum alanları sosyokültürel tesis alanları içerisinde değerlendirildiği gibi spor tesisi alanı olarak da tanımlanabilmektedir. Bu değerlendirme, stadyum alanlarında sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Yanı sıra stadyum alanlarına, tarihsel süreç içerisinde kent açısından farklı anlamlar yüklendiği görülmektedir. Stadyum alanlarının ilk oluştukları dönemden bugüne kadar olan süreçte kentler için ifade ettiği anlam, kentlerde bulundukları konumla ve yaşayan nüfusun spor faaliyetlerine olan ilgisi ile şekillenmiştir. Bu kapsamda, stadyum alanlarının tarihsel süreç içerisinde kentler ve kentlerde yaşayan bireyler

açısından ifade ettiği anlam, dönemsel olarak sınıflandırılmış, stadyum alanlarının oluşumu ve gelişimi, Antik Yunan dönemi, Roma dönemi, Orta Çağ dönemi, modernizm etkisi dönem ile günümüz yapıları kapsamında değerlendirilmiştir. Tarihsel sürece ilişkin değerlendirmelerden sonra çalışmanın ana konusunu oluşturan stadyum alanlarının yer seçimine ve tasarımına ilişkin ölçütler, ilgili literatür ve dünya örnekleri kapsamında incelenmiştir. Stadyum alanlarının yer seçim ve tasarımına ilişkin ölçütlerin genel başlıkları ile erişilebilirlik, ekonomik, fiziksel ve mimari, çevresel ve sosyal unsurları kapsadığı saptanmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Tez çalışmasının bu bölümünde ilgili materyal ve belirlenen yönteme ilişkin aşamalar anlatılmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasını stadyum alanları ve bu alanların yer seçim kararlarına ilişkin literatür taraması oluşturmaktadır. Sırasıyla kentsel donatı alanı kavramı, kentsel donatı alanlarının yer seçimi, kentsel donatı alanı kavramı içerisinde stadyum alanlarının tanımlanması ve sınıflandırılması, tarihsel süreçte stadyum alanlarının kentle ilişkisi ve stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin temel ölçütler çerçevesinde araştırmalar yapılmıştır. Kitap, makale, tez çalışmaları, üniversite kütüphaneleri, web sayfaları ve online veri tabanları, üzerinde durulan kavramlara yönelik incelenmiş ve elde edilen bilgiler aktarılmıştır. İncelenen çalışmalar neticesinde stadyum alanlarının temel anlamda yer seçim ve tasarım ölçütlerinin neler olduğu ortaya konmuştur. Çalışmanın şekillenmesinde önemli rolü olan bu ölçütlerin beş başlık altında değerlendirildiği ve her bir başlık altında farklı ölçütlerin bulunduğu saptanmıştır. Erişilebilirlik, ekonomik, çevresel, fiziksel ve mimari, sosyal ölçütler, örneklem alanı olarak belirlenen Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararının ve tasarımının incelenmesinde temel alınmıştır.

Kuramsal arka planın ortaya konmasından sonra çalışmanın ikinci aşamasını örneklem alana ilişkin verilerin sunulması oluşturmaktadır. Bu aşamada örneklem alana ilişkin veriler, Konya Büyükşehir Belediyesi'nden elde edilen halihazır harita, mülkiyet verileri, 1984 yılı stadyum öncesi imar planı, 2008 yılı stadyum alanının belirlenmesine ilişkin plan kararı ve diğer belgeler, 2016 yılı stadyum alanı plan kararında yapılan değişiklikler ve stadyum mimarisi gibi birtakım projeleri içeren belgeler ile hesaplamalara ilişkin sayısal veriler, son olarak 2020 yılında alan genişletmeye ilişkin alınan plan kararı verisinden oluşmaktadır. Yine bu aşamada, ilgili belediyenin stadyum alanı inşası ve yer seçimine ilişkin kararların verilmesinde rolü olan, önceki yıllarda İmar ve Şehircilik biriminde yönetici olarak görev almış bir meslek insanı ile derinlemesine görüşme yapılmış, Konya Atatürk Stadyumu'nun yıkım süreci ve Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararı sürecine ilişkin bilgiler edinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasını örneklem alanına ilişkin mekânsal analizler oluşturmaktadır. Bu aşamada ilk olarak stadyumun bulunduğu alanda öncesi ve sonrasına ait olmak üzere değişimlerin gözlenebilmesi amacıyla Google Earth Pro programından uydu görüntüleri elde edilmiştir. 1985, 2004, 2005, 2009 yılları ile 2013 yılından itibaren 2024 yılına kadar her yıl olmak üzere uydu görüntülerine erişilmiştir. 2013 yılında

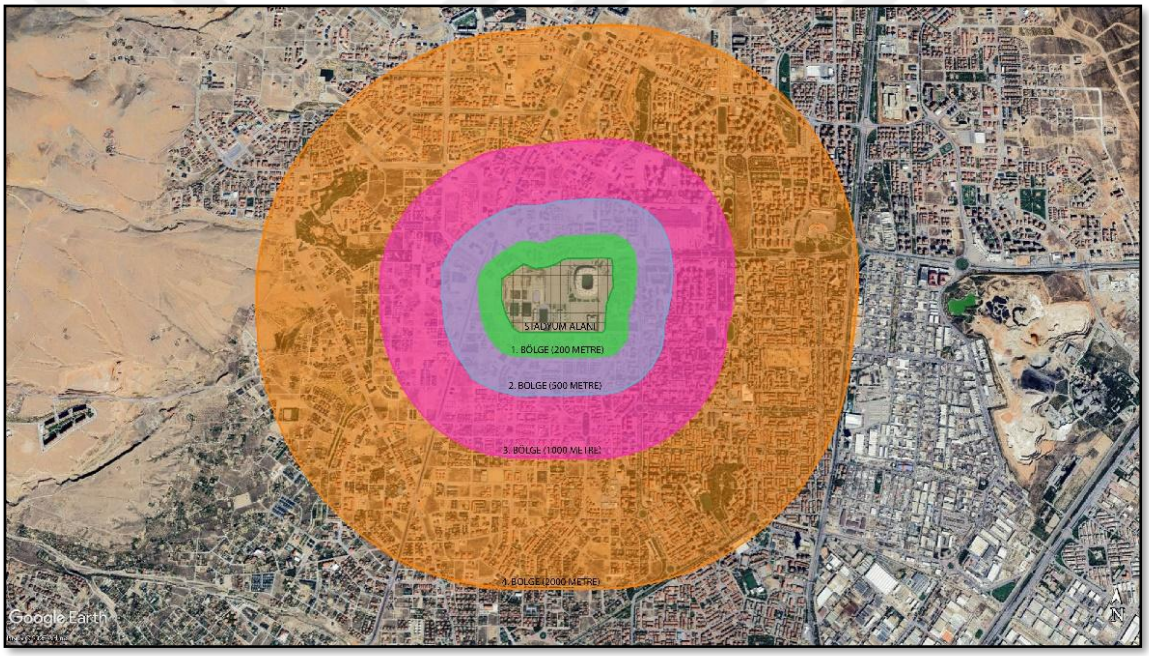
stadyum inşaatının başlaması nedeniyle, inşaatla birlikte stadyum ve yakın çevresindeki değişimin gözlemlenmesi amacıyla, 2013 yılından 2024 yılına kadar her yılın uydu görüntüsü incelenmiştir.

Stadyumun toplu taşıma ile erişilebilirliği yönünden analiz edilebilmesi için stadyum alanı yakın çevresinde bulunan otobüs ve tramvay durakları Konya Büyükşehir Belediyesi, ATUS (Akıllı Toplu Ulaşım Sistemi), Duraklar (Haritalı) bölümünden tespit edilmiş ve ArcGIS Pro programına işlenmiştir. Durakların işlenmesinden sonra her bir duraktan geçen otobüsler Konya Büyükşehir Belediyesi, ATUS, Duraklar (Haritalı) kısmından sorgulanmıştır. Buna göre stadyum ve çevresinden 16 otobüs hattı geçmektedir. Yine Konya Büyükşehir Belediyesi, ATUS sitesinin Hat ve Güzergâh bölümünden 16 otobüsün güzergahları ayrı ayrı incelenmiş ve ArcGIS Pro programında çizilmiş, aynı şekilde örneklem alanın yakınından geçen Adliye-Selçuk Üniversitesi tramvay hattı Konya Büyükşehir Belediyesi ulaşım haritalarından ArcGIS Pro programında çizilmiştir. Stadyum ve yakın çevresinden geçen 4 dolmuş hattı ise Konminser, Hat Güzergahlarımız bölümünden tespit edilmiş ve ArcGIS Pro programına işlenmiştir. Program üzerinden, bahsi geçen her bir hatta ilişkin oluşturulan güzergâh çizgileri en son üst üste çakıştırılmış, yapılan işlemlerle stadyum ve çevresinin toplu taşıma durakları ve araçları ile araçlara ilişkin güzergâh verilerinin birlikte değerlendirilmesi olanaklı hale gelmiştir.

Toplu taşıma analizinden sonra ulaşım analizine temel oluşturacak çalışmalar yapılmıştır. Ulaşım analizi, stadyuma taşıt ile erişimde hem şehir içi hem de şehirlerarası kullanılan farklı arterlerin (çevre yolu ile farklı kademedeki yollar) ArcGIS Pro programında çizilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Ulaşım analizine ilişkin bir diğer işlem, hızlı tren garları ile havalimanı alanının tespiti, çizimi ve stadyum alanına uzaklığının belirlenmesidir. Konya'da biri Selçuklu diğeri Meram ilçelerinde olmak üzere iki adet hızlı tren garı ve bir adet havalimanı bulunmaktadır. Söz konusu alanlar ArcGIS Pro programına aktarılmış ve stadyum alanı ile arasındaki mesafeler Find Route komutu ile ölçülmüştür. Ulaşım analizinin son aşamasında yaya hareketliliği izlenmiştir. Gözleme dayalı saptanan veriler sonucunda Adliye-Selçuk Üniversitesi tramvay hattının Otogar durağı-stadyum alanı arası, maç günlerinde yoğun olarak kullanılan yaya güzergahı tespit edilmiş ve bu güzergâh ArcGIS Pro programına işlenmiştir.

Mekânsal analizlere ilişkin önemli bir diğer aşama buffer analizinin oluşturulmasıdır. Buffer analizi, tampon analizi olarak da ifade edilen, coğrafi bilgi sistemlerinin en yaygın kullanılan analizlerinden biridir ve kısaca bir coğrafi mesafe

içerisinde istenilen bilgilere yönelik sorgulama yapılması olarak tariflenmektedir (Aslan ve Aydar, 2022). Bu analiz için öncelikle NetCAD 8.0 programı üzerinden daha önce elde edilmiş halihazır harita altına Bing Uydu Görüntüleri açılarak stadyum alanının sınırı çizilmiştir. Daha sonra çizilen stadyum alanı sınırı ArcMap 10.7 programına aktarılarak üzerinde işlem yapabilmek için shp formatına dönüştürülmüştür. Dönüştürülen shp alan verisi ile geoprocessing seçeneğinden buffer seçilerek analizin hazırlanmasına ilişkin ekran açılmıştır. Gelen ekranda gerekli girdi ve çıktı verileri işlenerek istenilen buffer alanı ölçüsü 200 metre, 500 metre, 1000 metre ve 2000 metre şeklinde belirlenerek 4 ayrı buffer zonu oluşturulmuştur. 200 metre buffer zonu 1. bölge, 500 metre buffer zonu 2. bölge, 1000 metre buffer zonu 3. bölge ve 2000 metre buffer zonu 4. bölge olarak tariflenmiştir (Şekil 18).

Şekil 18: Buffer analizi kapsamında oluşturulan bölgeler (ArcMap 10.7 üzerinden yazar tarafından oluşturulmuştur)

Stadyum alanları, kullanıcı profili ve kentte yüklendiği anlam açısından tüm kent ölçeğinde değerlendirilmesi gereken bir kullanımdır. Bu değerlendirmeye ilişkin analiz, erişilebilirliğe ilişkin ölçütler çerçevesinde ortaya konmuştur. Şekil 18'de ifade edilen buffer analizi ile ölçülmek istenen durum, stadyum alanının sosyal ve mekansal etkilerinin saptanabilmesidir. Diğer bir deyişle, buffer analiziyle yakın çevre, uzak çevre anlamına gelecek bir sınıflandırma yapılarak stadyum alanının sosyal ve mekansal anlamda etkilerinin analiz edilmesi hedeflenmiştir. Öte yandan buffer analizi kapsamında oluşturulan zonlar, bölgeler arası ilişkilerin değerlendirilmesine olanak vermektedir.

Aynı zamanda buffer zonları ve bölgeler bir diğer aşamada açıklanacak olan anket çalışmalarında, anket yapılacak kişi sayısının belirlenmesinde ve stadyumdan etkilenme düzeyinin ölçülmesinde temel belirleyici olmuştur.

Çalışmanın dördüncü aşamasını anket çalışması oluşturmaktadır. Anket çalışması, stadyum seyirci/taraftar anketi, konut kullanıcıları anketi, ticari işletmeler anketi olmak üzere üç farklı anket föyünden oluşmaktadır. Anket çalışması için öncelikle örneklem büyüklüğü yani katılımcı sayısının nasıl bulunduğunun açıklanmasında fayda görülmektedir. Katılımcı sayısı belirlenirken evreni temsil etme niteliği ön planda tutulmaktadır. Evren, araştırma sonuçlarının genelleneceği bütündür. Örneklem büyüklüğü ise bütünün bir parçası yani evreni temsil edecek yeterlilikteki küçük gruptur (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu kapsamda katılımcı sayısı, üç ayrı anket için örneklem boyutu hesaplama formülü ile ayrı ayrı hesaplanmıştır (Şekil 19). Formülde belirtilen z değeri güven seviyesini (%80-99 arasındaki değerlerin ondalık biçiminde yüzde değerleri), p değeri gerçekleşme olasılığını (genelde 0.5 olmakla birlikte katılımcı sayısının fazla alınmak istendiği durumlarda 0.5, örneklem sayısı düşürülmek istendiğinde 0.9 gibi değerler de alınabilmektedir), e değeri hata payını (ondalık biçiminde yüzde), N değeri ise evreni temsil etmektedir (Baltacı, 2018).

$$\text{Örnek boyutu} = \frac{\frac{z^2 \times p\,(1-p)}{e^2}}{1 + \left(\frac{z^2 \times p\,(1-p)}{e^2 N}\right)}$$

Şekil 19: Örneklem boyutu hesaplanmasına ilişkin formül (Baltacı, 2018)

Seyirci/taraftar anketi için katılımcı sayısı belirlenirken evren Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun kapasitesi olan 42.000 kişi, güven düzeyi %95 ve hata payı %10 kabul edilmiştir. Bu kapsamda seyirci/taraftar anketi için minimum katılımcı sayısı 96 olarak hesaplanmış ve 100 kişi ile anket çalışması yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Anketler, stadyum içerisinde, Konyaspor Futbol Kulübü'nün sezon içinde oynadığı 6 maçta, maç başlamadan/devre arasında, farklı tribünlerde yapılmıştır. Farklı tribünlerde anket yapılmasının sebebi, farklılaşan sosyo ekonomik duruma göre stadyumun tercih

edilme düzeyi ile kullanılan ulaşım araçlarının belirlenmesi ve bunlar arasında korelasyon olup olmadığının anlaşılmasıdır. Seyirci/taraftar anketinin ilk kısmını demografik duruma ilişkin sorular, stadyuma erişim ile erişimde kullanılan araçlar ve stadyumun kullanım sıklığına ilişkin sorular oluşturmaktadır. İkinci kısım ulaşım türüne göre sorular, son kısım ise likert ölçekli sorulardan oluşmaktadır (EK-1).

Seyirci/taraftar anketindeki sorular ile Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçiminin ölçütler ve tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Sorular genel olarak erişilebilirliğe ilişkin ölçütler çerçevesinde oluşmuş, aynı zamanda fiziksel ve mimari, çevresel, sosyal yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerini de ölçmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda seyirci/taraftar anketinde belirleyici olan sorular 4 ve 5. sorulardır. Sözü edilen sorular, temel erişilebilirlik kriterlerine ilişkin ve seyirci/taraftar gruplarının stadyuma hangi araçla, ne kadar sürede geldiğini ölçmektedir. Ayrıca anket föyünün bir sonraki aşaması olan *ulaşım türüne göre sorular* aşamasına da 4. soruya verilen cevapla geçilmektedir. Seyirci/taraftar anket föyündeki sorular ile bu soruların hangi yer seçim ölçütü veya tasarım ilkesine karşılık geldiğine ilişkin eşleştirme tablosu aşağıda görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Seyirci/Taraftar Grubu Anket Soruları ile Değerlendirilmek İstenen Ölçüte İlişkin Eşleştirme

SORU NO	SORU	YER SEÇİM ÖLÇÜTÜ/TASARIM İLKESİ	YER SEÇİM ÖLÇÜTÜ/TASARIM İLKESİ
1 2 3	Demografik özellikleri ortaya koymayı hedefleyen sorular	SOSYAL	yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, fiziksel yetenekleri ne olursa olsun, stadyum alanı tüm kullanıcılara uygun olmalıdır
4	Stadyuma hangi ulaşım aracı ile geldiniz?	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanları iyi kurgulanmış toplu taşıma sistemlerine sahip alanlarda yer seçmeli veya seçtiği yerde toplu taşıma sistemleri iyi kurgulanmalı, böylece özel araç kullanımı minimum düzeyde olmalıdır
5	Stadyuma gelmeniz ne kadar sürdü?	ERİŞİLEBİLİRLİK	evden stadyum alanına toplu taşıma ile erişim süresi, 0-15 dakika ise yüksek erişilebilir, 16-30 dakika ise iyi erişilebilir, 31-45 dakika orta erişilebilir, 46-60 dakika zor erişilebilir, 60 dakikayı aşan süre ise yetersiz erişilebilir olarak kabul edilmektedir
6	Stadyuma ne sıklıkta gelirsiniz?	ERİŞİLEBİLİRLİK-SOSYAL	potansiyel kullanıcı varlığı ve katılım ile ilişkili olarak, stadyum alanı içerisinde oluşacak futbol maçı ve diğer fonksiyonların tercih edilme düzeyinin yüksek olması gerekmektedir
7	Stadyumda futbol müsabakaları harici kullanımların ve etkinliklerin (konser, eğlence, sergi, müze vs.) bulunmasını ister misiniz? İsterseniz hangileri?	FİZİKSEL VE MİMARİ	stadyum içi kullanım olanaklarınının çeşitliliği sağlanmalı, iyi bir stadyum alanı çok işlevli olmalıdır
ULAŞIM TÜRÜNE GÖRE SORULAR (YAYA-BİSİKLET)			
1	Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	ERİŞİLEBİLİRLİK	iyi bir stadyum alanına yaya ve bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir
ULAŞIM TÜRÜNE GÖRE SORULAR (TOPLU TAŞIMA)			
1	Tek vasıta ile mi geldiniz birden fazla vasıta ile mi?	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanı toplu taşıma anlamında birden fazla alternatife sahip ve kolay erişilebilir olmalıdır
2	Stadyuma gelirken birden fazla türde toplu taşıma alternatifiniz var mı? Varsa hangileri?		
3	Toplu taşıma aracından indikten sonra stadyuma kaç dakikada ulaştınız?	ERİŞİLEBİLİRLİK	ideal stadyum alanına erişim için toplu taşıma duraklarından sonra 0-15 dakika arası yürüme süresi kabul edilebilir bir süredir
4	Sizi toplu taşıma araçlarını kullanarak stadyuma gelmeye iten sebep(ler) nedir?	ERİŞİLEBİLİRLİK	toplu taşıma sistemleri ile stadyum alanına etkin, verimli, kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir
5	Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	ERİŞİLEBİLİRLİK	toplu taşıma sistemleri ile stadyum alanına etkin, verimli, kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir
6	Stadyuma bisiklet ile gelmeyi tercih eder misiniz?	ERİŞİLEBİLİRLİK-ÇEVRESEL	stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmeli, aynı zamanda iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında bisiklet yaygın kullanılan bir ulaşım aracı olmalıdır
ULAŞIM TÜRÜNE GÖRE LİKERT ÖLÇEKLİ SORULAR (TOPLU TAŞIMA)			
1	Stadyuma gelirken toplu taşıma duraklarına erişimim kolaydır.	ERİŞİLEBİLİRLİK	kullanıcının evinden çıktığında direkt toplu taşıma duraklarına erişebiliyor olması gerekmektedir
2	Stadyuma sağlanan toplu taşıma sistemlerinden/araçlarından memnunum.	ERİŞİLEBİLİRLİK	toplu taşıma sistemlerinden memnuniyet düzeyi ile zorunluluk haricinde toplu taşıma sistemlerinin tercih edilme düzeyinin belirlenmesi için sorulmuştur
3	İmkânım olsa stadyuma özel araçla gelmeyi toplu taşıma araçları ile gelmeye tercih ederim.		
4	Bisiklet yolları yeterli olsa ve toplu taşıma araçları ile daha entegre olsa bisiklet ile gelmeyi tercih ederim.	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmeli, bisiklet yolları ve toplu taşıma araçları entegre olmalıdır
ULAŞIM TÜRÜNE GÖRE SORULAR (ÖZEL ARAÇ)			
1	Aracınızı nereye park ediyorsunuz?	ERİŞİLEBİLİRLİK	seyirci park yerleri doğrudan stadyum alanında tasarlanmalıdır
2	Sizi özel araç kullanarak stadyuma gelmeye iten sebep(ler) nedir?	ERİŞİLEBİLİRLİK	kullanıcılara yeterli toplu taşıma imkanları sağlanmalı, stadyum merkezi konumda yer seçmeli, böylelikle özel araç kullanımı azaltılmalıdır
3	Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanı ana ve alternatif güzergahlarla ilişkilendirilmeli, kullanıcı herhangi bir sorun yaşamamalıdır
4	Stadyuma bisikletle gelmeyi tercih eder misiniz?	ERİŞİLEBİLİRLİK-ÇEVRESEL	stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmeli, aynı zamanda iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında bisiklet yaygın kullanılan bir ulaşım aracı olmalıdır
ULAŞIM TÜRÜNE GÖRE LİKERT ÖLÇEKLİ SORULAR (ÖZEL ARAÇ)			
1	Toplu taşıma araçları daha konforlu olsa, özel araç yerine toplu taşıma araçlarını tercih ederim.	ERİŞİLEBİLİRLİK	toplu taşıma sistemleri ile stadyum alanına etkin, verimli kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmeli ve tüm bireyler bu şartlardan yararlanabilmelidir
2	Bisiklet yolları yeterli olsa ve toplu taşıma araçları ile daha entegre olsa bisiklet ile gelmeyi tercih ederim.	ERİŞİLEBİLİRLİK-ÇEVRESEL	stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmeli, bisiklet yolları ve toplu taşıma araçları entegre olmalı

Konut anketinde ise katılımcı sayısının belirlenmesi detaylı bir çalışma gerektirmiştir. Öncelikle buffer analizi ile oluşturulan bölgeler arasında ilişki kurulmuştur. Bunun için her bölge, kendi evrenini temsil edeceğinden bölgelerin nüfusları hesaplanmıştır. Bölgelerin ayrı ayrı nüfusları hesaplanmadan önce dört bölge nüfusu birlikte ele alınarak toplam katılımcı sayısı belirlenmiştir. 73.560 kişi toplam nüfus, %95 güven düzeyi, %10 hata payı alınarak konut anketi için belirlenen katılımcı sayısı toplam 35'tir. Toplam katılımcı sayısı içerisinde her bölge için belirlenen katılımcı sayısına bakıldığında, 1. Bölge için evren 9.600 kişi, güven düzeyi %99, hata payı %20 alınarak en az 15 kişi olarak hesaplanmış, 20 kişi ile anket yapılmıştır. 2. Bölge için evren 10.010 kişi, güven düzeyi %95, hata payı %20 alınmış ve katılımcı sayısı an az 9 kişi olarak belirlenmiş, 10 kişi ile anket yapılmıştır. 3. Bölge için evren 18.200 kişi, güven düzeyi %90, hata payı %20 alınmış ve katılımcı sayısı en az 7 kişi olarak belirlenmiş, aynı sayıda kişi ile anket yapılmıştır. Son olarak 4. Bölge için evren 35.750 kişi, güven düzeyi %85, hata payı %20 alınmış ve katılımcı sayısı en az 5 kişi olarak belirlenmiş, 5 kişi ile anket yapılmıştır. Söz konusu anketler yapılırken konut türü de göz önünde tutulmuş, güvenlikli-kapalı site, apartman, blok, müstakil konut birimlerinin oluşturduğu konutlardan örnekler seçilmeye çalışılmış ve konut/yaşam biçimi ile stadyumdan etkilenme düzeyi arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Belirlenen katılımcı sayılarına bakıldığında evrenin nüfusunun arttığı ancak katılımcı sayının azaldığı görülmektedir. Bu durum bölgeler arasında kurulan ilişki ile açıklanmaktadır. Daha somut bir ifadeyle, örneklem büyüklüğü bağımsız bir birim olarak işlev görmekte, evrendeki kişi sayısı arttıkça örneklem büyüklüğünün de daha fazla sayıda olması gerekmemektedir (Arıkan, 2004). Stadyumun en fazla etkilediği 1. bölgenin diğer bölgelere nazaran en az nüfusa sahip olması ancak en fazla katılımcı sayısının bulunması, daha hassas sonuçlar istendiğinde örneklem büyüklüğü hesaplama formülündeki ondalık biçiminde yüzde değerlerinin değiştirilerek hacmin arttırılması ile açıklanabilir. Benzer şekilde 4. bölgede en fazla nüfus ancak en az katılımcı sayısının bulunması, stadyumdan etkilenme düzeyi giderek azalması ile birlikte örneklem büyüklüğünün de azalmasının bir sonucudur.

Konut anketi iki kısımdan oluşmakta; ilk kısım demografik duruma yönelik sorular ile konut ve yakın çevresinin stadyumla ilişkisi üzerine seçmeli soruları, ikinci kısım ise likert ölçekli soruları içermektedir (EK-2). Konut anketindeki sorular ile Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ve yakın çevresindeki konut kullanıcılarının stadyumdan etkilenme düzeyinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, konut anketindeki

sorular genel olarak sosyal anlamda yer seçim ve tasarım ilkeleri çerçevesinde oluşmuş, ayrıca özellikle maç günlerindeki değişimin/etkilenme düzeyinin ortaya konması amacıyla erişilebilirlik ve ekonomik anlamda yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerini ölçen sorular da yöneltilmiştir. Konut anketi föyündeki sorular ile bu soruların hangi yer seçim ölçütü veya tasarım ilkesine karşılık geldiğine ilişkin eşleştirme Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: Konut Kullanıcıları Anket Soruları ile Değerlendirilmek İstenen Ölçüte İlişkin Eşleştirme

SORU NO	SORU	YER SEÇİM ÖLÇÜTÜ/TASARIM İLKESİ	YER SEÇİM ÖLÇÜTÜ/TASARIM İLKESİ
1	Demografik özellikleri ortaya koymayı hedefleyen sorular	SOSYAL	yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, fiziksel yetenekleri ne olursa olsun, stadyum alanı ve çevresi tüm kullanıcılara uygun olmalıdır
2			
3			
4	Kaç yıldır burada oturuyorsunuz?	EKONOMİK	stadyum alanı inşası öncesi/sonrası duruma göre tercih edilme düzeyi ile stadyum alanının bulunduğu bölgenin konut alanları açısından nasıl bir etki oluşturduğunun ölçülmesi amaçlanmıştır
5	Burada oturmayı tercih etme nedeniniz?	SOSYAL	konut kullanıcısının yaşadığı konutu tercih etmesinde stadyumun etkisinin olup olmadığının ölçülmesi amaçlanmıştır
6	Evinizin yakın çevresinde stadyumun bulunması sizi genel anlamda nasıl etkilemektedir?	SOSYAL	stadyum alanının olumlu/olumsuz etkilerinin saptanabilmesi amaçlanmıştır
7	Stadyum alanının hizmete girmesiyle birlikte konut güvenliği açısından herhangi bir sorun yaşadınız mı?		
8	Stadyumun varlığından olumsuz anlamda en çok etkilendiğiniz konu (lar) nedir?		
LİKERT ÖLÇEKLİ SORULAR			
9	Stadyumun varlığı maç günleri ulaşımı olumsuz etkilemektedir.	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanı ve çevresi toplu taşıma, yaya ve özel araca ilişkin birden fazla alternatife sahip ve kolay erişilebilir olmalıdır
10	Stadyum alanının varlığı özellikle maç günleri konutum açısından güvenlik zafiyeti ortaya çıkarmaktadır.	SOSYAL	stadyum alanı ve çevresinde güvenliğin sağlanmasıyla ilgili gerekli önlemler alınmalıdır
11	Maç günlerinde stadyuma gelenlerin araçlarını evimin yakın çevresine park etmesinden rahatsız oluyorum.	ERİŞİLEBİLİRLİK-SOSYAL	seyirci park yerleri doğrudan stadyum alanında tasarlanmalıdır
12	Stadyum otoparkının özellikle akşamları güvenlik zafiyeti oluşturduğunu düşünüyorum.	SOSYAL	stadyum alanlarının yüksek kapasiteli otoparka sahip olması, kayıp mekan ve tanımsız alanlar meydana getirebilmekte, bu durumda güvenlik zafiyetleri ortaya çıkabilmektedir
13	Maç günlerinde evimin bahçesi ve yakın çevresindeki açık alanları kullanmak zorlaşmaktadır.	SOSYAL	stadyum alanı ve çevresinde mahremiyet ihlali açısından gerekli önlemler alınmalıdır
14	Maç günlerinde stadyum ve çevresindeki kullanımlarda ticari hareketlilik artmaktadır.	EKONOMİK	stadyum içerisinde gerçekleştirilecek spor ve diğer eğlence faaliyetleri ile çevresinde gerçekleşen temel faaliyetler arasında bütünlük sağlanmalı, böylece ticari hareketlilik arttırılmalıdır
15	Stadyum alanının varlığı yetişkinler için farklı sportif faaliyetler veya diğer işlevler açısından bir fırsat oluşturmaktadır.	ÇEVRESEL	bir stadyum alanı, özellikle çocuklar için spora teşvik edici, sporcu yetiştirme olanağı bulunan ve yakın çevresindeki nüfusun spor dallarına yatkınlığını belirleyip ona uygun tasarımlar içeren bir yapıda olmalıdır
16	Stadyum alanının varlığı çocuklarım için farklı sportif faaliyetler veya diğer işlevler açısından bir fırsat oluşturmaktadır (spor altyapısı, spor okulları, kulüpler vs)		

Son olarak ticari işletmeler ile gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcı sayısı, dört bölge içerisinde bulunan toplam 400 ticari işletme evren kabul edilerek, %99 güven düzeyi ile %20 hata payı alınarak en az 15 olarak hesaplanmış ve 15 işletmeyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Konut alanları ile stadyumdan etkilenme düzeyi arasında varsayılan ilişkinin benzer şekilde ticari işletmeler için de geçerli olacağı düşünülmüş, ayrıca sektörel farklılaşma, kademesine ve yerellik düzeyine göre farklı ticari birimlerde anketler uygulanmıştır. Ticari işletme anketi iki kısımdan oluşmakta, ilk kısım demografik duruma yönelik sorular ile işletmenin stadyumla ilişkisi üzerine seçmeli soruları, ikinci kısım ise likert ölçekli soruları içermektedir (EK-3). Ticari işletme anketindeki sorular ile Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ve yakın çevresindeki işletmelerin stadyumdan özellikle ekonomik anlamda etkilenme düzeyinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, ticari işletme anketindeki sorular genel olarak ekonomik anlamda yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri çerçevesinde oluşmuş, ayrıca erişilebilirlik ve sosyal anlamda yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerini ölçmeyi amaçlayan sorular da yöneltilmiştir. Ticari işletme anketi föyündeki sorular ile bu soruların hangi yer seçim ölçütü veya tasarım ilkesine karşılık geldiğine ilişkin eşleştirme tablosu aşağıda yer almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3: Ticari İşletme Sahipleri/Çalışanları Anket Soruları ile Değerlendirilmek İstenen Ölçüte İlişkin Eşleştirme

SORU NO	SORU	YER SEÇİM ÖLÇÜTÜ/TASARIM İLKESİ	YER SEÇİM ÖLÇÜTÜ/TASARIM İLKESİ
1	Demografik özellikleri ortaya koymayı hedefleyen sorular	SOSYAL	yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, fiziksel yetenekleri ne olursa olsun, stadyum alanı ve çevresi tüm kullanıcılara uygun olmalıdır
2			
3			
4	Kaç yıldır işletme sahibisiniz / çalışasınız?	EKONOMİK	stadyum alanı inşası öncesi/sonrası duruma göre tercih edilme düzeyi ile stadyum alanının bulunduğu bölgenin ticari işletmeler açısından nasıl bir etki oluşturduğunun ölçülmesi amaçlanmıştır
5	İşletmeniz hangi kategoride yer almaktadır?	EKONOMİK	stadyum alanının çevresindeki istihdam olanaklarına etkisi incelenmektedir
6	İşletmenizi burada açmanızın nedeni?	EKONOMİK	ticari işletmenin bulunduğu konumun stadyumla ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmektedir
7	İşletmenizin yakın çevresinde stadyumun bulunması sizi genel anlamda nasıl etkilemektedir?	SOSYAL-EKONOMİK	stadyum alanının olumlu/olumsuz etkilerinin saptanması amaçlanmaktadır
8	İşletmenize ulaşımı nasıl sağlarsınız?	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanı ve çevresi toplu taşıma, yaya ve özel araca ilişkin birden fazla alternatife sahip ve kolay erişilebilir olmalıdır
9	Maç günlerinde işletmenizde herhangi bir güvenlik problemi (hırsızlık, kavga gibi) yaşadınız mı?	SOSYAL	stadyum alanının olumlu/olumsuz etkilerinin saptanması amaçlanmaktadır
LİKERT ÖLÇEKLİ SORULAR			
10	İşletmeme erişim/ulaşım kolaydır.	ERİŞİLEBİLİRLİK	stadyum alanı ve çevresi toplu taşıma, yaya ve özel araca ilişkin birden fazla alternatife sahip ve kolay erişilebilir olmalıdır
11	Maç günlerinde işletmeme erişim/ulaşım zorlaşmaktadır.		
12	Stadyumun açılmasıyla ticari işletmeler, 5.soruda belirtilen kategoriler açısından işlevsel dönüşüme uğramıştır.	EKONOMİK	stadyum alanının çevresindeki istihdam olanaklarına etkisi, stadyum ile birlikte değişen/dönüşen bir ticaret yapısının olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır
13	İşletmemin stadyumun yakın çevresinde bulunması ticari gelirimi olumlu yönde etkilemektedir.	EKONOMİK	iyi kurgulanmış ve etkili bir stadyum alanı, bulunduğu bölge istihdam sağlar ve ekonomiye katkısı vardır
14	Maç günlerindeki günlük kazancım diğer günlere kıyasla daha fazladır.		

Seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletme sahipleri ile yapılan anketlerden sonra elde edilen verilerin işlenmesi aşamasına geçilmiştir. Anket sonuçları SPSS (Statistical Packace for Social Sciences) programı kullanılarak Merkezi Eğilim Ölçüleri ve Frekans Dağılımı yöntemleri ile analiz edilmiştir. 3 farklı grupla gerçekleştirilen anket sorularının hazırlanmasında temel belirleyici, stadyum alanları yer seçim ölçütleri ile tasarım ilkeleri olmuştur. Sorulara verilen cevaplarla, bu ölçütler göz önünde bulundurularak güçlü ve zayıf yönlerin ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmanın son kısmı materyal ve yönteme ilişkin yukarıda açıklanan ifadeler çerçevesinde yapılan değerlendirmelerden oluşturmaktadır. Literatür taraması, örneklem alana ilişkin veriler, derinlemesine görüşmeler, mekansal analizler ve anketlerde yöneltilen sorulara verilen cevaplar ile Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu alanının yer seçim kriterleri ve tasarım ilkelerine uygunluğu değerlendirilmiş, yer seçim kararı ile stadyum yapısının tasarımının güçlü ve zayıf yönleri ortaya konmuştur.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun bulunduğu kent olan Konya'nın mekânsal gelişimi ile birlikte spor ve stadyum alanlarına ilişkin kararlar irdelenmiştir. Konya'da stadyum alanlarına dair ilk plan kararı 1940'lı yıllarda verilmiş ve Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'ndan önce kente hizmet veren Konya Atatürk Stadyumu 1950 yılında açılmış, 2018 yılına kadar kullanılmıştır. Konya Atatürk Stadyumu kentin merkezi konumunda bulunan ve içerisinde birçok faaliyeti barındıran bir yapıdır. Kent genelinde yaşayan bireyler için Konya Atatürk Stadyumu'nun farklı amaçlar için kullanılan bir açık alan olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin kullanıldığı dönemde Konya'da bütün sosyal ve kültürel faaliyetler Konya Atatürk Stadyumu içerisinde gerçekleştirilmekte ve aynı zamanda spor faaliyetleri açısından da yapının birçok olanak sunduğu bilinmektedir. Bu yönüyle Konya Atatürk Stadyumu, kent açısından bir odak noktası olmuştur. Stadyumun kaldırılmasına karar verildikten sonra yerine ne yapılacağı ve nerede yer seçeceği konusu gündeme gelmiştir.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu, inşa edildiği dönemdeki adıyla Konya Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim süreci bazı baskın faktörler çerçevesinde gerçekleşmiştir. Stadyum, Konya Atatürk Stadyumu'na 12 kilometre mesafede ve kentin kuzey gelişme koridorunda bir alanda yer seçmiş ve 2014 yılında içerisinde ilk futbol müsabakası gerçekleştirilmiştir.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçim kararı, erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel ve sosyal olmak üzere toplam beş kategoride analiz edilmiştir. Analiz gerçekleştirilirken kullanılan mekânsal ve sosyal veriler çalışmanın şekillenmesinde temel belirleyici olmuştur. Bu kapsamda, seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletmelerle yapılan anketler, ilgili kamu kurumlarından alınan veri/belgeler ile mekânsal analizler, stadyum alanlarının yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri temel alınarak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu irdelenmiştir.

4.1. Konya Kentinde Stadyum Alanlarının Gelişimi

Konya, İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, 38.873 km² alanı ile Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip ilidir. 2024 yılı itibari ile 2.330.024 kişilik nüfusu, Türkiye nüfusunun %2,7'sini oluşturmaktadır (URL32). Konya, Ankara, Eskişehir, Karaman, Antalya, Isparta, Afyon, Mersin, Aksaray ve Niğde illerine komşudur. Konya, merkezini

Selçuklu, Meram, Karatay ilçelerinin oluşturduğu toplam 31 ilçeye sahiptir. Anadolu'nun en eski yerleşimlerden biri olan Konya, tarihi, kültürel mirası, tarımsal faaliyetleri ve günden güne gelişimini sürdüren sanayi sektörü açısından bulunduğu bölgede öne çıkan bir ildir (URL33).

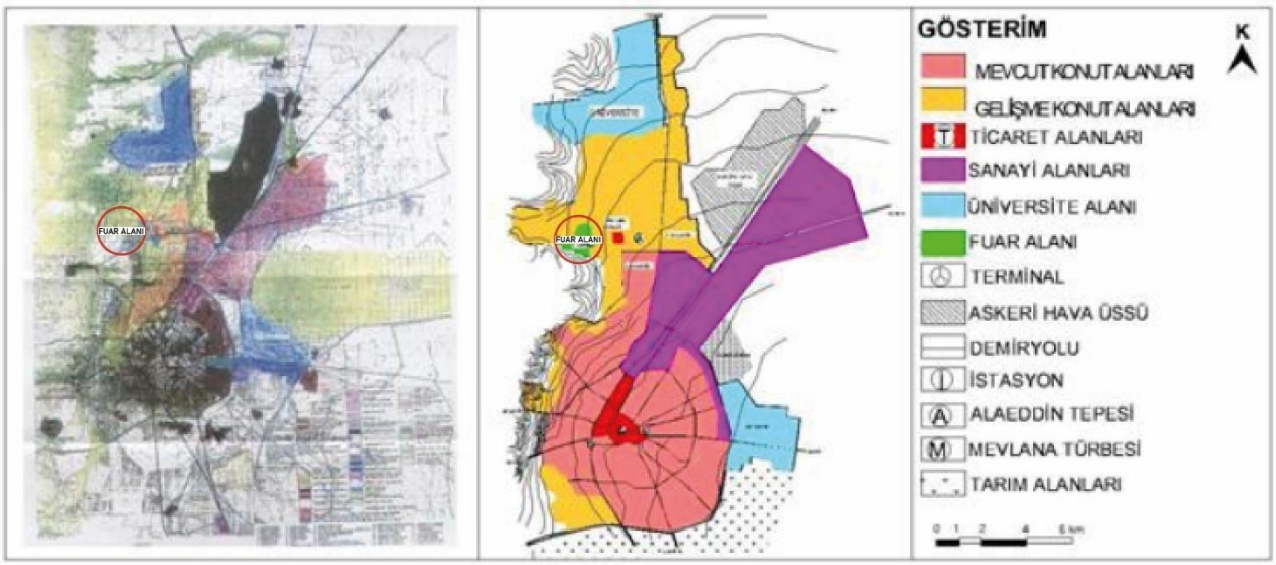
Konya, Anadolu'nun ortasında geniş bir ovada, Alaeddin Tepesi'nin üzerinde kurulmuş ve bu tepenin çevresinde şekillenmiştir. Tarihsel süreçte Hititler, Frigler, Lidyalılar, Persler, Roma, Bizans, Selçuklu Devleti, Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapan Konya'da ilk planlama çalışması 1946 yılında yapılmıştır. 1/2000 ölçekli Konya İmar Planı, güzel kent yaklaşımı çerçevesinde Asım Kömürcüoğlu tarafından hazırlanmıştır. Plan, Konya için hazırlanan ilk kapsamlı ve bütüncül bir çalışma olması sebebiyle önemlidir. 1946 Konya imar planı ile sağlıksız çevrelerin denetim altına alınması, kent içi boşlukların değerlendirilmesi, sosyal-teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve anıt eserlerin yakın çevrelerinin yeniden düzenlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca planda, biri stadyum olmak üzere üç tane spor alanı önerilmiştir. 1946 Konya imar planında kentin gelişme yönü, batı ve güneybatı bölgeleri olmuştur (Yenice, 2012).

1965 yılını hedef alan 1946 imar planında birtakım gelişme hedeflerinin aşılması, yeni bir imar planının hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda, 1954 yılında yaklaşık 912 hektarlık alanı kapsayan bir imar planı Ferzan ve Leyla Baydar tarafından hazırlanmıştır. Söz konusu imar planında, kentin batı ve kuzeybatı bölgelerinde yeni konut bölgeleri planlanmıştır. Planda, konut ve ticari alanlara yönelik kullanımlarda artış olmasına nazaran açık ve yeşil alanlar ile sosyal ve teknik altyapıya dair alanlarda azalış görülmektedir. Bu kararların sebebinin hızlı nüfus artışı ile hızlı kentleşme olduğunu söylemek mümkündür (Yenice, 2012).

Nüfusun hızla artması, artan nüfusun kentte oluşturduğu baskı ve bunun neticesinde mekânsal gereksinimlerin ortaya çıkması, yeni bir kent planı hazırlanmasını zorunlu hale getirmiştir. 1965 yılında İller Bankası tarafından ilk kez yarışma yoluyla plan hazırlanması gündeme gelmiş ve Yavuz Taşçı ile Haluk Berksan tarafından bir imar planı hazırlanmıştır. Yaklaşık 2.380 hektar alanda hazırlanan plan çalışmasının öncelikli üç hedefi bulunmaktadır. Bunlar, kentin güney çeperlerinde bulunan tarım arazileri üzerindeki kentsel baskıların azaltılması, kent çeperlerindeki donatı eksiklerinin giderilmesi ile kaçak yapılaşmanın önlenmesi ve kentin açık yeşil alan ihtiyacının karşılanmasıdır. Aynı zamanda kentin batı ve kuzeybatı yönünde geliştirilmesi temel öncelik olmuştur. Kent, kuzey yönünde Ankara-İstanbul yolunun kesiştiği bir bölgede

tasarlanmış ve bu bölgede yeni bir kent merkezi oluşturulması öngörülmüştür. Sözü edilen planlama çalışması sonrasında 1967-1983 yıllarını kapsayan parçacıl planlar sürecine girilmiştir. Bu süreç, gecekondu önleme bölgeleri ve yeni sanayi alanlarının planlanmasını kapsamaktadır (Önge, 2018).

Konya'nın kentsel gelişimine yönelik çalışmalar içerisinde 1984 yılına gelindiğinde, ilk üst ölçekli plan deneyimi olan 1/25.000 ölçekli Konya Çevre Düzeni Planı ile karşılaşılmaktadır (Şekil 20). Yaklaşık 128.600 hektar alanda, 2000 yılı hedef alınarak nüfusun 1.300.000 kişiye ulaşacağı öngörülmüştür. Hazırlanan planda, kentin kuzey yönde gelişimine yönelik kararlar devam etmekte ve iki temel hedef bulunmaktadır. Hedeflerden ilki, ticaret merkezi etrafında şekillenen geleneksel orta ölçekli bir kent yerine çok merkezli kent yapısına geçilmesidir ve bu hedef kapsamında ticaret alanları için 491 hektar alan ayrılmış, kentin kuzey gelişme yönünde yeni bir kentsel alt merkez öngörülmüştür. Diğer hedef ise tarıma dayalı kent ekonomisi yerine kentin sanayi sektörünü temel alarak geliştirilmesidir. Bu hedef doğrultusunda kentin kuzeydoğu yönünde yeni sanayi alanları planlanmıştır. 1984 planının tez çalışması açısından en önemli boyutu açık ve yeşil alanlar hususunda verilen karardır. Planda açık ve yeşil alanlar, 910 hektar ile kentsel arazi kullanım kararlarının %7,1'ini oluşturmaktadır (Yenice, 2012; Küçükdağ ve diğ., 2020). Burada üzerine önem atfedilen nokta, planda yeşil alanlar kapsamında en önemli kararlardan biri olarak nitelendirilen, kentin kuzey gelişme aksı ve alt merkez önerisinin batısında planlanan fuar alanıdır. Planda fuar alanı olarak belirlenen bu alan, mevcutta Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nu kapsamaktadır.

Şekil 20: 1984 yılında hazırlanan 1/25.000 ölçekli Konya Çevre Düzeni Planı ve arazi kullanım kararları (Yenice, 2012)

Çevre Düzeni Planı'ndan sonra 1990-1998 yılları arasında İmar Afları Dönemi olarak adlandırılan dönemde Islah ve İlave/Revizyon İmar Planları hazırlanmıştır. Bu dönemde, mekânsal gelişimin ıslah imar planları çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu planların temel hedefi, arsa ve arazi sorunlarının çözülmesi ile kaçak yapılaşma bölgelerinde sosyal/teknik altyapı gereksiniminin karşılanmasıdır. Sözü edilen planlama çalışmalarını koruma planlarına ilişkin çalışmalar takip etmiş, 1992-2009 yılları arasında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında farklı bölgelere ilişkin Koruma Planları oluşturulmuştur (Yenice, 2005).

Konya kenti için önemli planlama çalışmalarından bir diğeri, İlk Anakent Planı'dır. Bu kapsamda, 1999 yılında 1/25.000 ölçekli, ilk büyük kent planı niteliğinde olan Nazım İmar Planı hazırlanmıştır. Yaklaşık 29.000 hektarlık alanda yapılan planlama çalışmasında hedef yılı 2020 ve öngörülen nüfus 1.800.000 kişidir. Sözü edilen planın temel önceliği, gelişmiş bir kent yapısı için gerekli tesis ve sistemlerin kurulması ile metropoliten kent düzeyine ulaşma isteğidir. Planlama çalışmasında kentin gelişme yönleri için kuzey-kuzeybatı, kuzeydoğu ve güney koridorları olmak üzere 3 alt bölge önerilmiştir. Devamında, 2000 yılı ve sonrasında kentin mekânsal gelişimini biçimlendiren planlama çalışmaları, kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri olmuştur. Ancak dönüşüme ilişkin hazırlanan planların parçacıl olması, kent bütününde değerlendirilmemesi ve sorunlara kısa vadeli çözüm aranması, uzun vadede kenti olumsuz etkileyen sonuçlar doğurmuştur (Yenice, 2012).

Konya kentinin mekânsal gelişimine ilişkin sözü edilen planlama çalışmaları içerisinde stadyum ve spor alanı tanımına ilk kez 1946 yılında değinilmiştir. Bu kapsamda, 1950 yılında hizmete açılan Konya Atatürk Stadyumu'na dair plan kararının 1946 yılında verildiğini söylemek mümkündür. Konya Atatürk Stadyumu, Meram ilçesi, Mahmuriye Mahallesi'nde inşa edilmiş, 22.000 kişilik seyirci kapasitesine sahip, içerisinde farklı faaliyetleri barındıran bir komplekstir. Stadyum alanı içerisinde, atletizm pisti, 2 adet spor salonu, biri çim biri toprak olmak üzere 2 adet futbol sahası, 4 adet tenis kortu, 3 adet açık basketbol sahası, ikisi de 500 kişilik seyirci kapasitesine sahip bir adet kapalı, bir adet açık ve olimpik ölçülerde yüzme havuzu bulunmaktadır. Aynı zamanda, kentte yapılan konser, festival ve şenlik gibi tüm sosyal aktiviteler stadyum alanında gerçekleştirilmiştir. Konya Atatürk Stadyumu, Türkiye'nin ilk bisiklet velodromuna sahip stadyumu olması sebebiyle de önemlidir (Şekil 21). İçerdiği farklı faaliyet birimlerinin yanı sıra, Konya Atatürk Stadyumu kentin merkezinde, toplu taşıma

sistemleri/araçları ile ulaşımın sağlandığı, tüm kent sakinleri için erişilebilirliği yüksek bir alanda bulunmaktadır (Benhür ve Dursun, 2012; Kurumak ve Bademci, 2018).

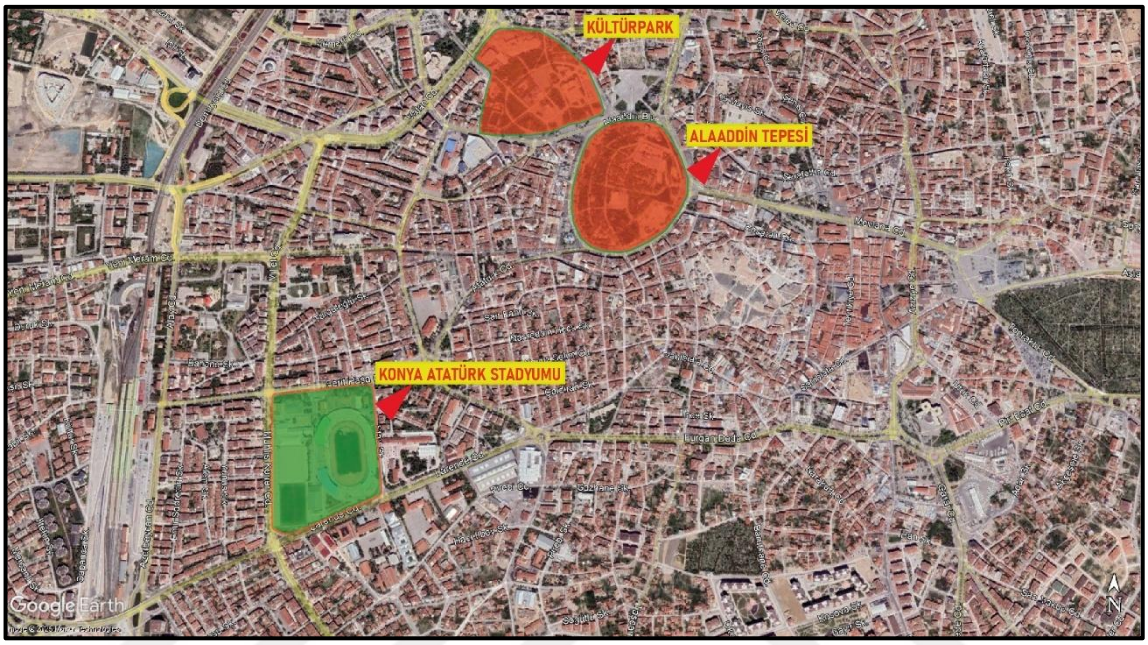

Şekil 21: Konya Atatürk Stadyumu Görselleri (Arat ve Kurumak, 2019'dan yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Konya Atatürk Stadyumu varlığını sürdürdüğü zaman dilimi içerisinde, her yaştan bireye spor altyapısı sağlamış ve içerisinde gerçekleştirilen farklı sosyal/kültürel faaliyetler ile de kent açısından simgesel bir alan olmuştur. Çünkü stadyum, kendi içerisinde izole edilmiş ve yalnızca futbol müsabakalarına hizmet eden bir alan değil, kent ve kentte yaşayan bireylerle futbol maçları dışında da birçok yönden bağlantılı ve iç içe bir yapıdır. Konya Atatürk Stadyumu alanının farklı faaliyetlere olanak veren niteliği tercih edilme düzeyini yükseltmiş, böylelikle stadyum alanı ile yerel halk arasında kuvvetli bir etkileşim ve güçlü bir duygusal bağ oluşmuştur. Bu kapsamda 1950 yılından 2018 yılına kadar Konya Atatürk Stadyumu'nun bireylerin bir araya gelerek sosyalleştiği, bu yönüyle kent kimliğinin bir parçası haline gelmiş bir yapı olduğunu söylemek mümkündür (Turut ve Özgür, 2018).

Konya Atatürk Stadyumu'nun kent açısından önemi ve toplumsal hafızada yer edinmesi, yalnızca içerdiği faaliyetler ile değil konumundan dolayı çevresiyle bütünleşmiş olmasından da kaynaklanmaktadır. Stadyum alanı ve çevresinde birçok evin balkonundan, çatısından veya çevredeki ağaçların üzerinden maçların takip edilebilmesi bu duruma örnektir. Maç günlerinde, farklı yaş gruplarında bireylerin bir arada bulunabilmesi, çevrede çekicilik unsuru oluşturan mekanlarda sohbet edilebilmesi ve sonrasında stadyum alanı içerisinde tutulan takımın desteklenmesi stadyumun sosyal açıdan birleştirici etkisine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda özellikle stadyum alanı çevresinde bulunan seyyar yiyecek satıcıları, maç öncesi ve sonrasında bireylerin bir

araya gelmeleri ve uygun fiyata yemek yiyebilmelerini sağladığından taraftar grupları açısından önemlidir. Kentteki bireylerin futbol müsabakasının olmadığı günlerde stadyum alanı ve çevresinde yaptığı yürüyüşler, yürüyüşler esnasında yapılan sohbetler, stadyumun sosyal açıdan birleştirici rolünü göstermektedir (Kurumak ve Bademci, 2018) (Şekil 22).

Şekil 22: Konya Atatürk Stadyumu'nun Konumu (URL24 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Konya Atatürk Stadyumu'nun yıkılması sonrasında kent için önemli bir kimlik unsurunun yok olmasına sebebiyet verildiği söylenebilir. Burada stadyum alanının yıkım sürecinden bahsetmekte fayda görülmektedir. Yıkım kararının alınmasında, yoğunluk ve güvenlik olmak üzere iki önemli faktörün belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Yoğunluk faktörü, Konya kentinin hem fiziksel hem de nüfus anlamında hızla büyümesi sonucunda stadyumun etrafındaki yapı ve nüfus yoğunluğunun giderek artması olarak açıklanmıştır. Stadyum alanı kent merkezinde yoğunluğun yüksek olduğu, kıymetli görülen, merkezi konumdaki değerli bir arazi üzerinde kalmıştır. Aynı zamanda stadyumu kullanan Konyaspor kulübünün 1988-1989 sezonunda süper lige çıkmasıyla, taraftar gruplarının stadyumu tercih etme düzeyinde artış görülmüş ve zamanla stadyum kapasite anlamında yetersiz kalmaya başlamıştır. Stadyum, 2005 yılında detaylı bir tadilatla yenilenmiş ve kapasitesi arttırılmıştır. Ancak stadyumun bulunduğu konum ve etrafındaki yapılaşmalar neticesinde gelecek yıllarda kapasite arttırmaya yönelik başka bir yenileme çalışmasının yapılamayacağı, bunun için arazinin yetersiz olduğu ve stadyumun gelecek yıllarda ihtiyaca cevap veremeyeceği öngörülmüştür (DG1).

İkinci faktör olan güvenlik bağlamında, yoğunluk faktörü ile doğrudan ilişkilendirilerek stadyum alanına gelen taraftar grupları arasında yaşananların stadyumun çevresindeki nüfusu olumsuz etkilediği ve bir kaos ortamı meydana getirdiği şeklinde ifade edilmiştir. Zaman içerisinde alınan güvenlik önlemlerinin yetersiz kalacağı ve stadyumun bulunduğu alanda potansiyel bir tehlike mekânı haline gelebileceği belirtilmiştir. Güvenlik faktörü ile birlikte trafik konusu da sık sık gündeme gelmiş, özel araç kullanımının yaygınlaşmasının stadyum alanı ve çevresini trafik konusunda tehdit edeceği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, stadyumun bulunduğu alanın farklı bir işlevle değerlendirilmesi, stadyumun kentte başka bir alanda yer seçmesi gerektiği üzerine düşünceler ortaya çıkmıştır (DG1).

Konya Atatürk Stadyumu'nun taşınması kararının verilmesinde mevcut hükümetin *'her ile yeni bir stadyum'* sloganı da etkili olmuş, eski stadyumların yıkılıp yenilerinin farklı bir alanda inşa edilmesi projeleri, Türkiye'de özellikle son yıllarda ivme kazanmıştır. Aynı zamanda yine mevcut hükümet tarafından *'yıkılan stadyumların yerine millet bahçeleri yapılması'* kararı ile Konya Atatürk Stadyumu'nun yıkım aşamasından sonra yerine gelecek işlev belirlenmiştir (URL25). Konya Atatürk Stadyumu'nda 11 Mayıs 2014'te son futbol müsabakası gerçekleştirilmiş, 2018 yılında tamamen yıkılmış ve stadyumun bulunduğu alana 2020 yılında hizmete açılan millet bahçesi inşa edilmiştir (URL26).

Stadyum alanlarına ilişkin taşınma ve dönüşüm kararlarının verilmesinde gözden kaçırılan en önemli konu, bu alanlarda yalnızca spor karşılaşmalarının düzenlenmediği, sosyal ve kültürel açıdan etkileşimin sağlandığı yerler olduğudur. Özellikle maç günleri, stadyum alanı ve çevresinin kullanımı ile ortaya çıkan sosyo-kültürel etkileşim ve ticari faaliyetlerdeki hareketlenmeler, stadyum alanının kent açısından önemini ifade etmekte ve kent kimliğinde öne çıkan bir yapı olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, stadyum alanlarının ifade edilen niteliklerden bağımsız biçimde düşünülmesi, eski konumundan tamamen kopuk yeni bir alanda inşa edilmesi, kent kimliğinin zarar görmesine ve aidiyet duygusunun zayıflamasına neden olmaktadır.

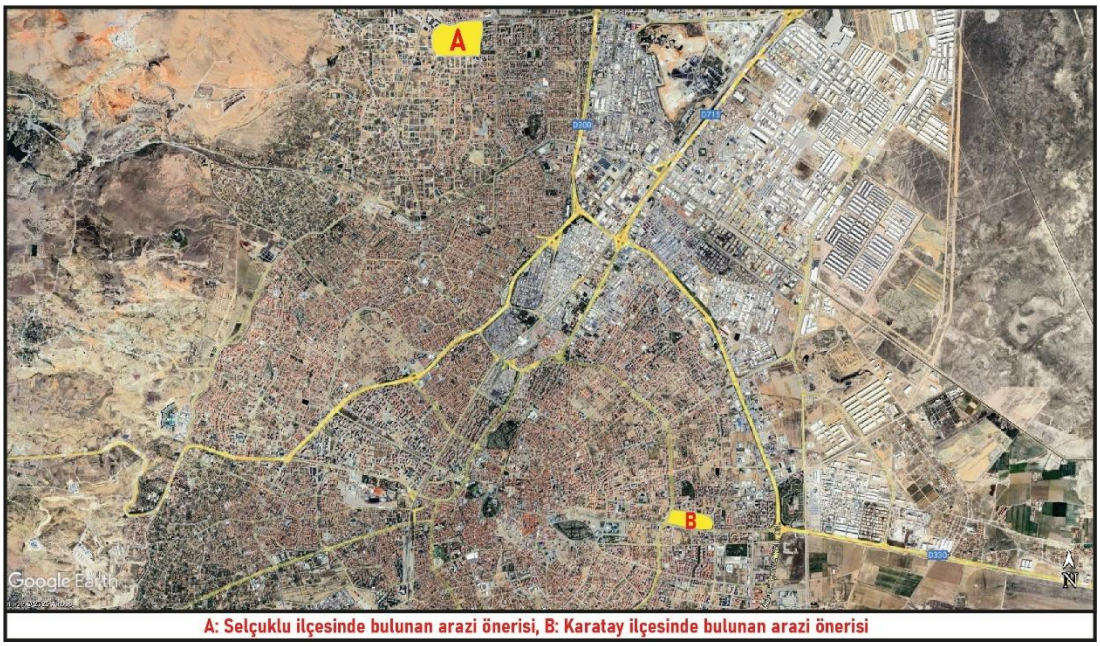
4.2. Konya Büyükşehir Stadyumu'nun Yer Seçim Süreci

Önceki bölümde ifade edilen Konya Atatürk Stadyumu'nun kaldırılmasına yönelik düşünceler, kent için yeni stadyumun nerede yapılacağı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Yeni stadyum alanı için yer seçimi kararında temel belirleyicinin

mülkiyet olduğunu söylemek mümkündür. Genel anlamda stadyum alanının mülkiyeti kamuya ait olan bir alanda yer seçmesi gerektiğine ilişkin görüşler bulunmaktadır. Çünkü özel mülkiyete ait alanlarda ortaya çıkan anlaşmazlıklar ve anlaşmazlıkların yanı sıra kamulaştırma bedelleri gibi maliyetler, yer seçimi kararının verilmesinde zorlayıcı olabilmektedir. Özellikle stadyum alanı gibi geniş arazi üzerine konumlanacak tesislerde mülkiyet zorunlu olarak temel belirleyicidir (DG1).

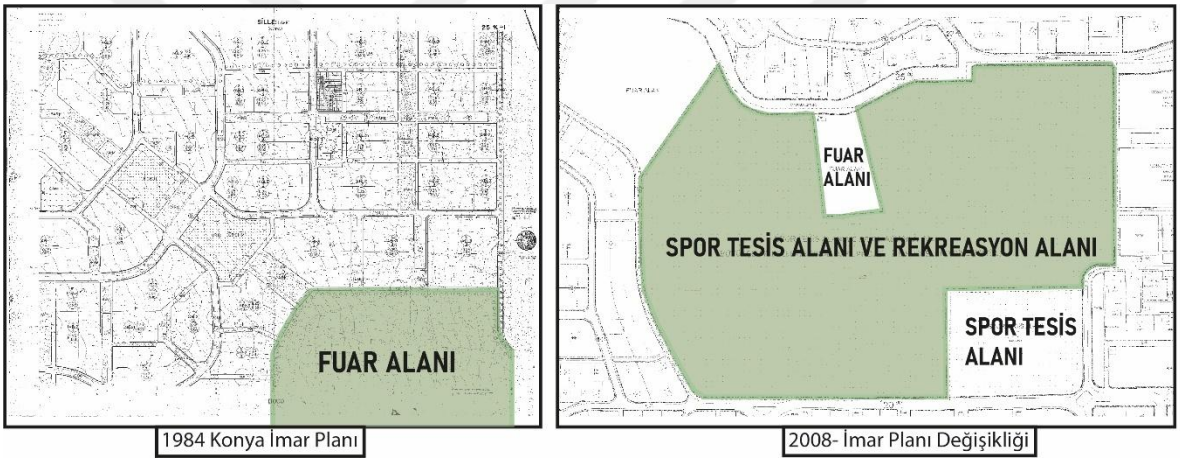
Yeni stadyum alanının yerinin belirlenmesinde stadyumun konumlanacağı arazinin büyüklüğü de mülkiyet konusu kadar önemli görülmüştür. Bu kapsamda kent merkezinde stadyum alanının konumlanabileceği büyüklükte bir arazi bulunmaması, karar vericileri kent çeperlerine doğru yönlendirmiştir. Aynı zamanda, yeni stadyum alanı için yer arayışında, imar planlarında değişikliklerin uygulanabileceği, ilave/revizyon imar planlarının hazırlanabileceği bir alanın seçilmesi gerektiği düşüncesi etkili olmuştur. Sözü edilen planlama çalışmalarının en kolay gerçekleştirilebileceği alanlar mülkiyeti kamuya ait olan alanlardır (DG1).

Üzerinde durulan hususlar neticesinde, yeni stadyum alanı için Konya kenti genelinde hem geniş hem de kamuya ait olan bir arazi araştırılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda biri Karatay diğeri Selçuklu ilçesinde olmak üzere iki alternatif yer bulunmuştur (Şekil 23). Ancak Karatay ilçesinde bulunan arazide zemin koşullarının stadyumun altyapısını kaldıramayacağı ve zemin sıvılaşması riskinin yüksek olduğu tespit edilmiş, böylece Selçuklu ilçesindeki alanın stadyum için uygun olduğuna karar verilmiştir (DG1).

Şekil 23: Konya Büyükşehir Stadyumu için alternatif yer önerileri (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Kent için yeni bir stadyum alanının yer seçimine ilişkin 1984 yılı Konya İmar Planı'nda fuar alanı olarak belirlenen bölgenin uygun olacağı üzerinde uzlaşılmıştır. 2008 yılının şubat ayında *'Mülkiyeti Konya Büyükşehir Belediyesi'ne ait, Selçuklu ilçesi, Yazır mahallesi sınırları içerisinde yer alan, Spor Tesisleri ve Rekreasyon Alanı düzenlemesi yapılması ile ilgili hazırlanan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı tadilatının onaylanmasına karar verilerek'* Konya Büyükşehir Belediye Meclisi'nde stadyum alanının oluşturulmasına temel teşkil eden plan kabul edilmiştir. Stadyum alanının bu alanda yer seçmesine temel teşkil eden sebeplerden ilki alanda üç küçük parsel haricinde mülkiyetin kamuya ait olmasıdır. Diğeri ise alan için önceden verilen fuar alanı kararı ile yeni verilen stadyum alanı kararlarının ikisinin de kamusal alan niteliğinde olması, bunun da plan değişikliği aşamasını kolaylaştırmasıdır (Şekil 24) (DG1).

Şekil 24: Konya Büyükşehir Stadyumu ilk yer seçim kararına ilişkin plan değişiklikleri (Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı arşivi kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 24'te 1984 yılında fuar alanı (planın, fuar alanının tamamını içeren görseline erişilememiştir) ve çevresine ilişkin plan kararları görülmektedir. 2008 yılı plan değişikliğinde stadyum alanı olarak belirlenen yerin özellikle kuzeyinde kalan alanlarda, 1984 Konya İmar Planı ile büyük oranda farklılıklar olduğu görülmektedir. Ayrıca, fuar alanına ilişkin karar, 2008 yılı plan değişikliğinde küçük bir alana indirgenmiş olsa da varlığını sürdürmektedir.

Stadyum alanına ilişkin yer seçim kararı sürecinde temel belirleyici mülkiyeti kamuya ait olan arazi olduğundan altyapı ve ulaşıma dair çalışmalar yer seçim kararı verildikten sonra yapılmaya başlamıştır. Stadyum inşası için yer seçim kararı verilen alanın, toplu taşıma altyapısı ve sistemleri açısından eksikleri vardır. Bu kapsamda kentin kuzey gelişme koridoru içerisinde Aydınlıkevler bölgesini takiple, yeni planlanan konut

alanlarına hizmet verecek ve stadyum alanına kadar bu aks üzerinde devam edecek bir hafif raylı sistem güzergahı için ön çalışma yapılmıştır. Ancak ön çalışma kapsamında düşünülenler ilk yer seçimi kararı ile inşa süreçlerinde gerçekleşmemiş, stadyum inşa edildikten 10 yıl sonra başka bir proje hazırlanmıştır (Şekil 25) (DG1). Konya 2029 Raylı Sistem Projeleri kapsamında Şehir Hastanesi-Stadyum tramvay hattı olarak adlandırılan bu projede, başlangıç noktası Konya Adliyesi, bitiş noktası mevcut stadyumun bulunduğu alandır. 11,2 kilometre uzunluğunda planlanan tramvay hattında 13 istasyon bulunması öngörülmüştür. Şehir Hastanesi-Stadyum tramvay hattı projesinin tamamlanmasıyla, Konya'nın ulaşım altyapısının güçleneceği, şehir içi toplu ulaşımın etkin hale geleceği ve stadyumun toplu taşıma açısından erişilebilirliğinin artacağı düşünülmektedir (URL30).

Şekil 25: Şehir Hastanesi-Stadyum Tramvay Hattı (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024)

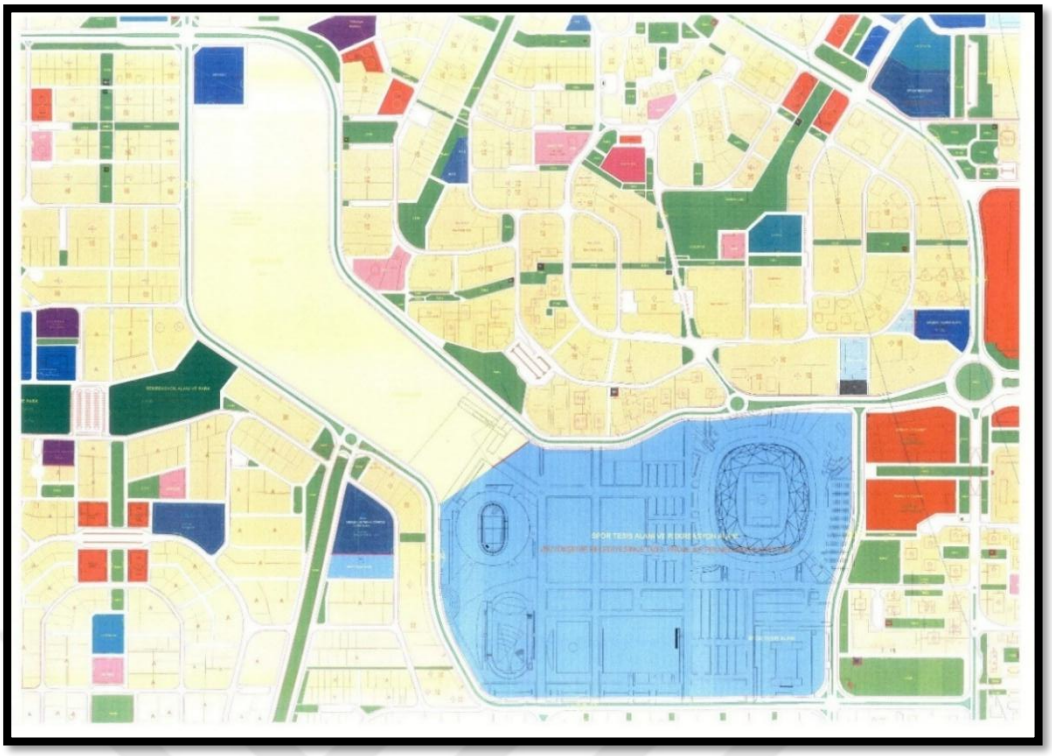
Ayrıca ulaşım açısından stadyumun ifade edilen alanda yer seçmesinin önemli nedenlerinden biri de alanın Yeni İstanbul Caddesi'ne olan yakınlığı olarak görülmüştür. Stadyum alanını Yeni İstanbul Caddesi'ne bağlayacak yolların varlığının maç günlerinde trafiği rahatlatacağı ve herhangi bir sıkışıklık meydana gelmeyeceği öngörülmüştür (DG1).

Plan değişikliği ile spor tesisi ve rekreasyon alanı olarak belirlenen ve Büyükşehir Belediyesince özel projelendirilmesine karar verilen alanda, 17 Ekim 2012 tarihinde stadyumun inşa edilmesi için temel atılmış, 13 Şubat 2014 tarihinde Konya Büyükşehir Stadyumu adı verilen alanda ilk futbol maçı gerçekleştirilmiştir. Stadyum alanı inşa edilirken birtakım gerekliliklerin ortaya çıkması nedeniyle 2016 yılında yeni bir plan değişikliğine gidilmiş, bu kapsamda 2008 yılında fuar alanı olarak belirlenen alanın kullanımı rekreasyon alanı olarak değiştirilmiştir (Şekil 26).

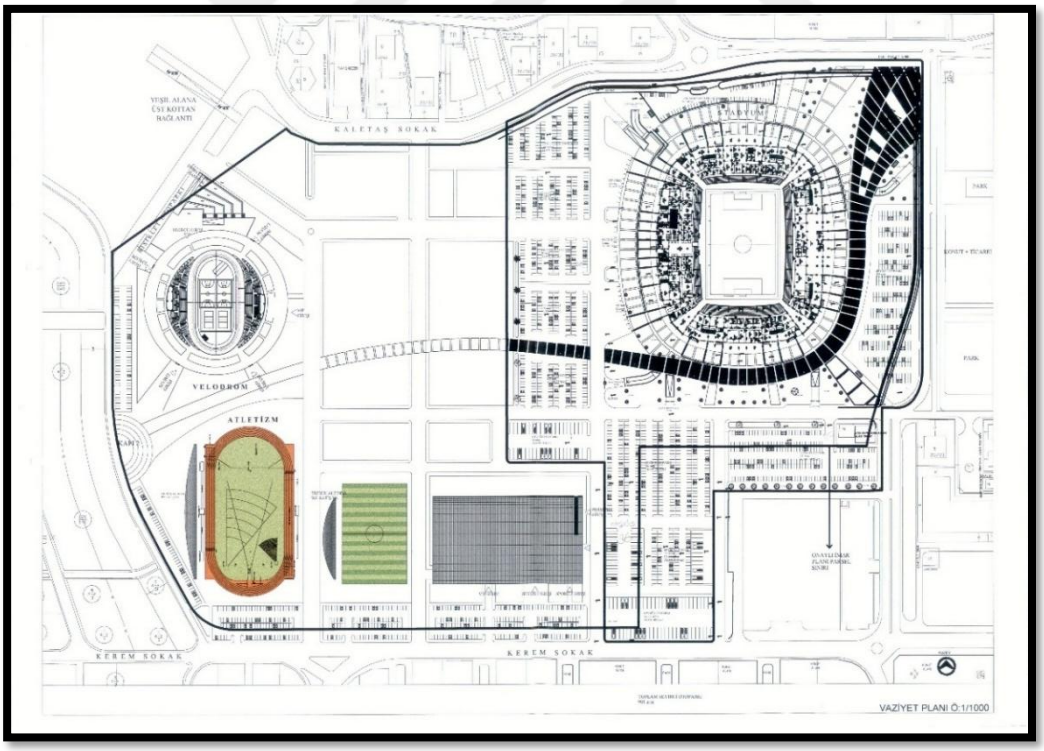

Şekil 26: Konya Büyükşehir Stadyumu 2016 yılı imar plan değişikliği (Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı arşivi kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

İnşa edilmiş olan stadyumun etrafında oluşturulan otopark alanı ve atletizm pistinin yetersiz kalacağı gerekçe gösterilerek belirlenen rekreasyon alanı 2016'da plan değişikliği ile spor tesis alanı içerisine dahil edilmiştir. Şekil 27'de alana ilişkin planın son hali, Şekil 28'de ise vaziyet planı yer almaktadır.

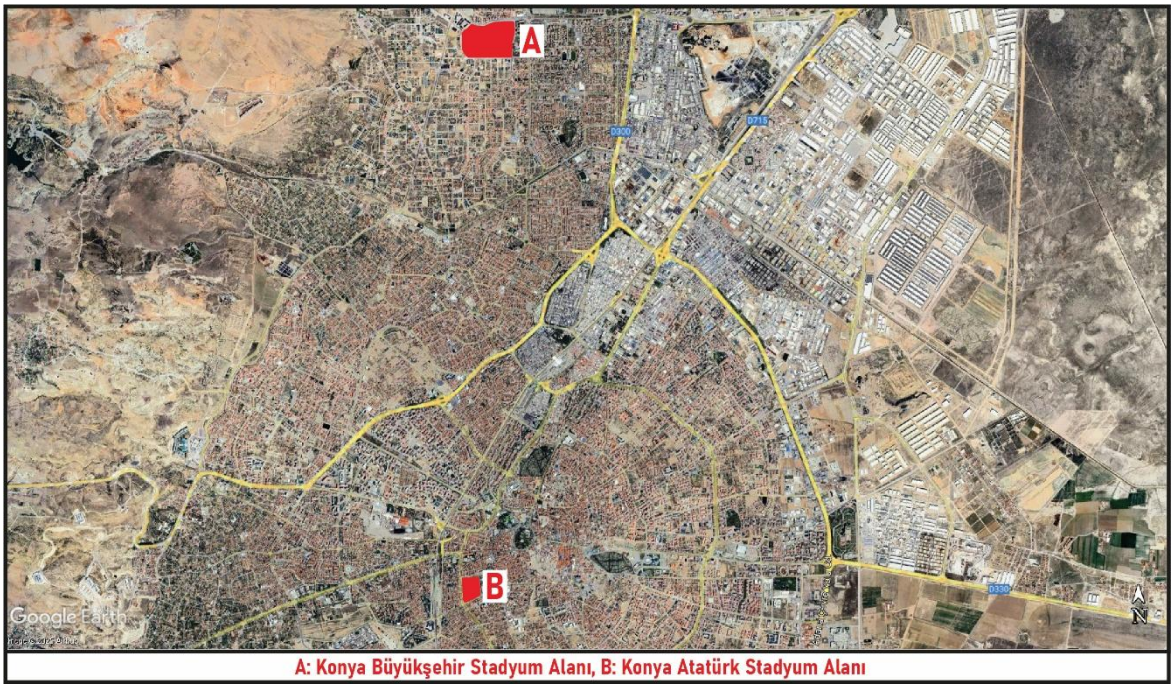
Şekil 27: Konya Büyükşehir Stadyumu 2016 yılı planlama çalışması (Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı arşivi)

Şekil 28: Konya Büyükşehir Stadyumu ve yakın çevresi vaziyet planı (Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı arşivi)

Konya Büyükşehir Stadyumu, Konya Atatürk Stadyumu'nun yaklaşık 12 kilometre kuzeyinde, Selçuklu ilçesi, Parsana mahallesi sınırları içerisinde inşa edilmiştir (Şekil 29). Konya Atatürk Stadyum alanı, kentin merkezi konumunda, etrafında birçok

çekici faktörü barındıran bir kompleksken Konya Büyükşehir Stadyumu için aynı özelliklerden bahsetmek güçtür. Ancak Konya Atatürk Stadyumu'na benzer şekilde Konya Büyükşehir Stadyumu'nun çevresinde farklı çekicilik unsurlarının bulunmasına yönelik herhangi bir kaygı taşınmadığını, bu yönde bir görüş ya da düşüncenin gündeme gelmediğini vurgulamakta yarar vardır (DG1).

Şekil 29: Konya Büyükşehir Stadyum Alanı-Konya Atatürk Stadyumu Alanı konumları (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

İnşa edildiği dönemde Konya Büyükşehir Stadyumu adı verilen stadyum, 2021 yılından itibaren Konyaspor Kulübü'nün sponsoru olan MEDAŞ firmasıyla yaptığı anlaşma sonucu Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu olarak adlandırılmıştır (URL31). Konya Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararının verilmesi sürecinde birçok faktörün göz ardı edildiği söylenebilir. Yer seçim sürecinin yalnızca mülkiyet kavramına indirgenmesi, stadyum inşa edilmeden önce yapılması gereken çalışmaların 2025 yılı itibariyle halen tam anlamıyla gerçekleştirilememesi önemli sorunlardır. Bu kapsamda, tezin devam eden bölümlerinde stadyum alanlarına ilişkin yer seçim ve tasarım ölçütleri çerçevesinde genel içeriğiyle tanımlanan konu ve sorunlar analiz edilmektedir (DG1).

4.3. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Erişilebilirlik Ölçütleri Çerçevesinde Analizi

Tez çalışmasının 2.4. bölümünde açıklanan stadyum alanlarının erişilebilirliğine ilişkin 10 temel yer seçim ölçütü ile Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu özelinde analizler gerçekleştirilmiştir. Bu analizlere temel oluşturan en önemli materyal seyirci/taraftar grupları ile yapılan anketler olmuştur. Seyirci/taraftar anketinde sorulan sorular ve bu sorulara verilen cevaplar, stadyum alanının erişilebilirliğini ölçme konusunda güçlü bir veridir.

Seyirci/taraftar ile yapılan anketlerde erişilebilirliğin ölçülmesine temel oluşturan *'stadyuma hangi ulaşım aracı ile geldiniz?'* sorusudur. *Stadyum alanı ve çevresinde doğru kurgulanmış bir toplu taşıma sisteminin bulunması veya stadyumun doğru kurgulanmış toplu taşıma sisteminin bulunduğu bir alanda yer seçmesi* ölçütü çerçevesinde seyirci/taraftar gruplarının büyük oranda toplu taşıma araçları ile stadyuma gelmesi beklenmektedir.

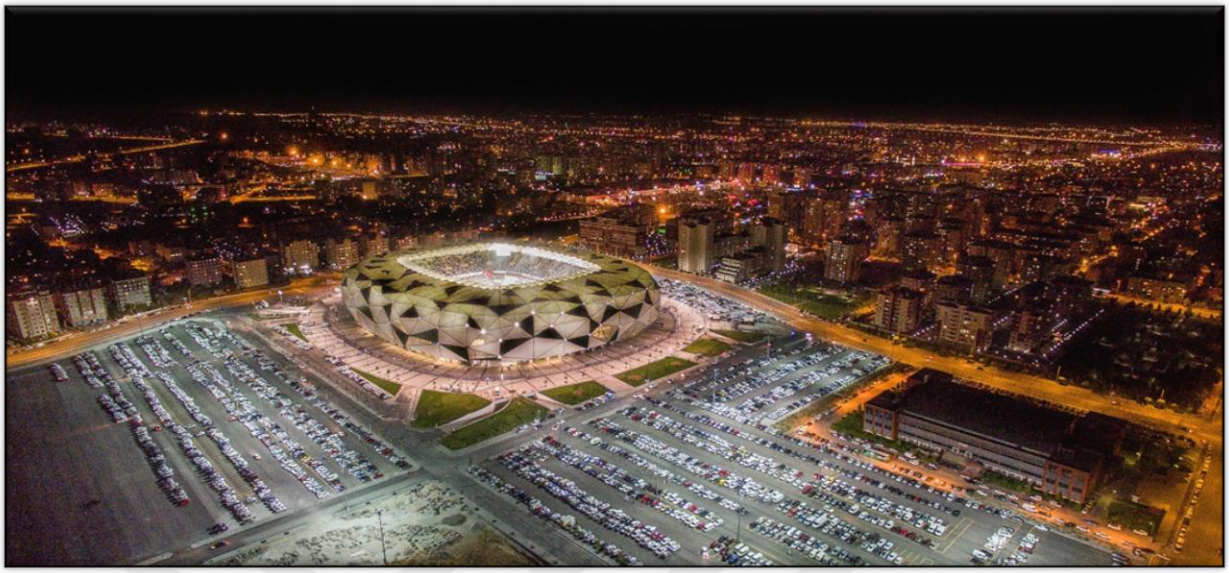
100 seyirci/taraftar ile yapılan anketlerde, 5 kişi dolmuş, 21 kişi otobüs, 2 kişi tramvay olmak üzere toplam 28 kişinin toplu taşıma aracını tercih ettiği; 4 kişinin yaya, 1 kişinin bisiklet, 3 kişinin motosiklet, 2 kişinin bin bin ve 62 kişinin özel araçla stadyuma geldiği saptanmıştır. Buradaki en çarpıcı sonuç %62 oranında özel aracın tercih edilmesidir (Tablo 4).

Tablo 4: Katılımcıların stadyuma hangi ulaşım aracı ile geldiği (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
yaya	4	4,0
bisiklet	1	1,0
motosiklet	3	3,0
bin bin	2	2,0
dolmuş	5	5,0
otobüs	21	21,0
tramvay	2	2,0
otomobil	62	62,0
Toplam	100	100,0

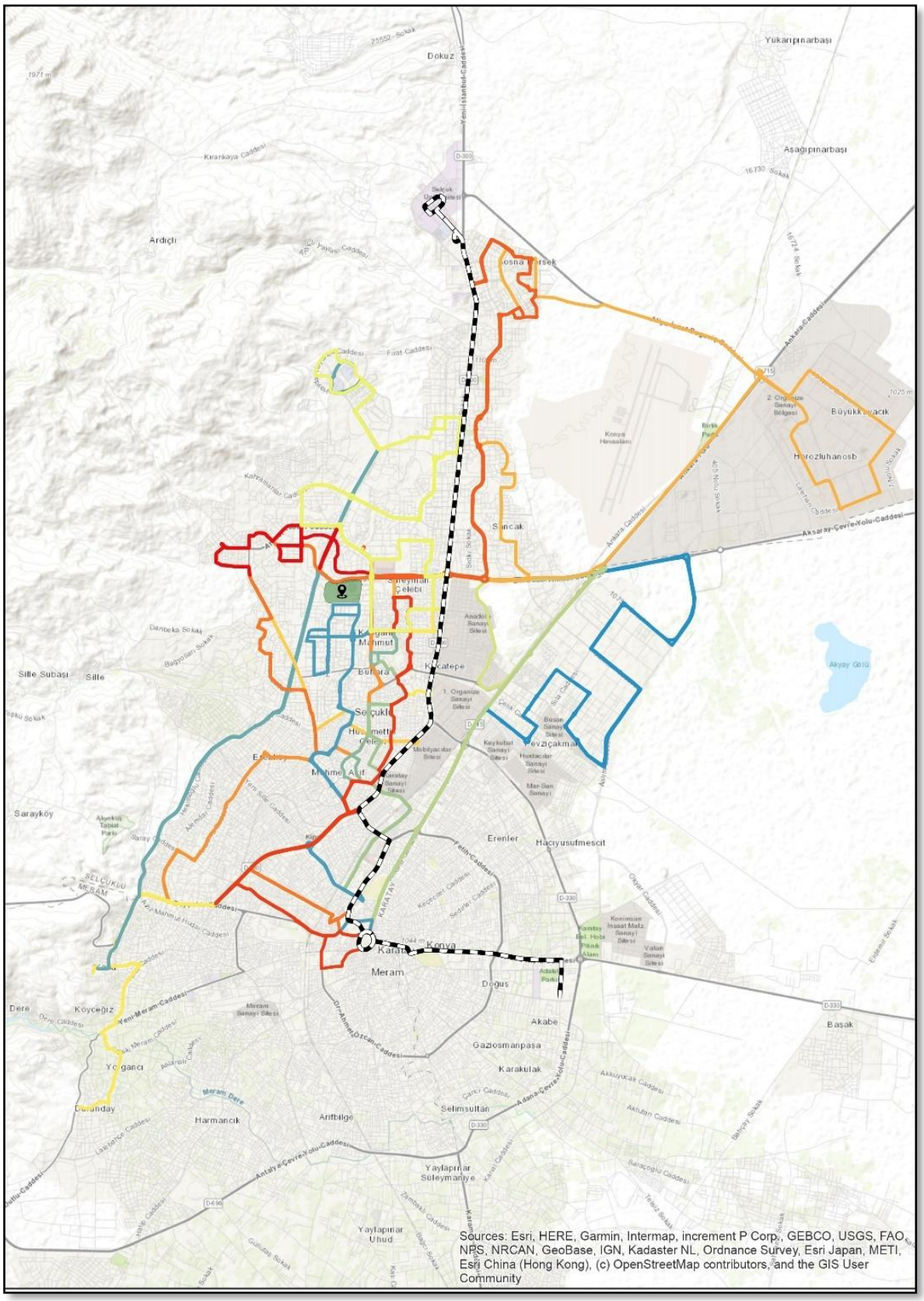
Stadyum alanı yer seçiminde, toplu taşıma için gerekli altyapı koşulları ve sistemleri sağlandığında, gelecek olan seyirci/taraftar gruplarının özel araç yerine toplu taşıma araçlarını tercih etmesi beklenmektedir. Ancak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu için tam tersi bir durum söz konusudur. Stadyum alanı için tasarlanan özel

aracı teşvik edici nitelikteki 2.150 araçlık otopark alanı da sözü edilen durumu desteklemekte ve özel araç bağımlılığını işaret etmektedir (Şekil 30).

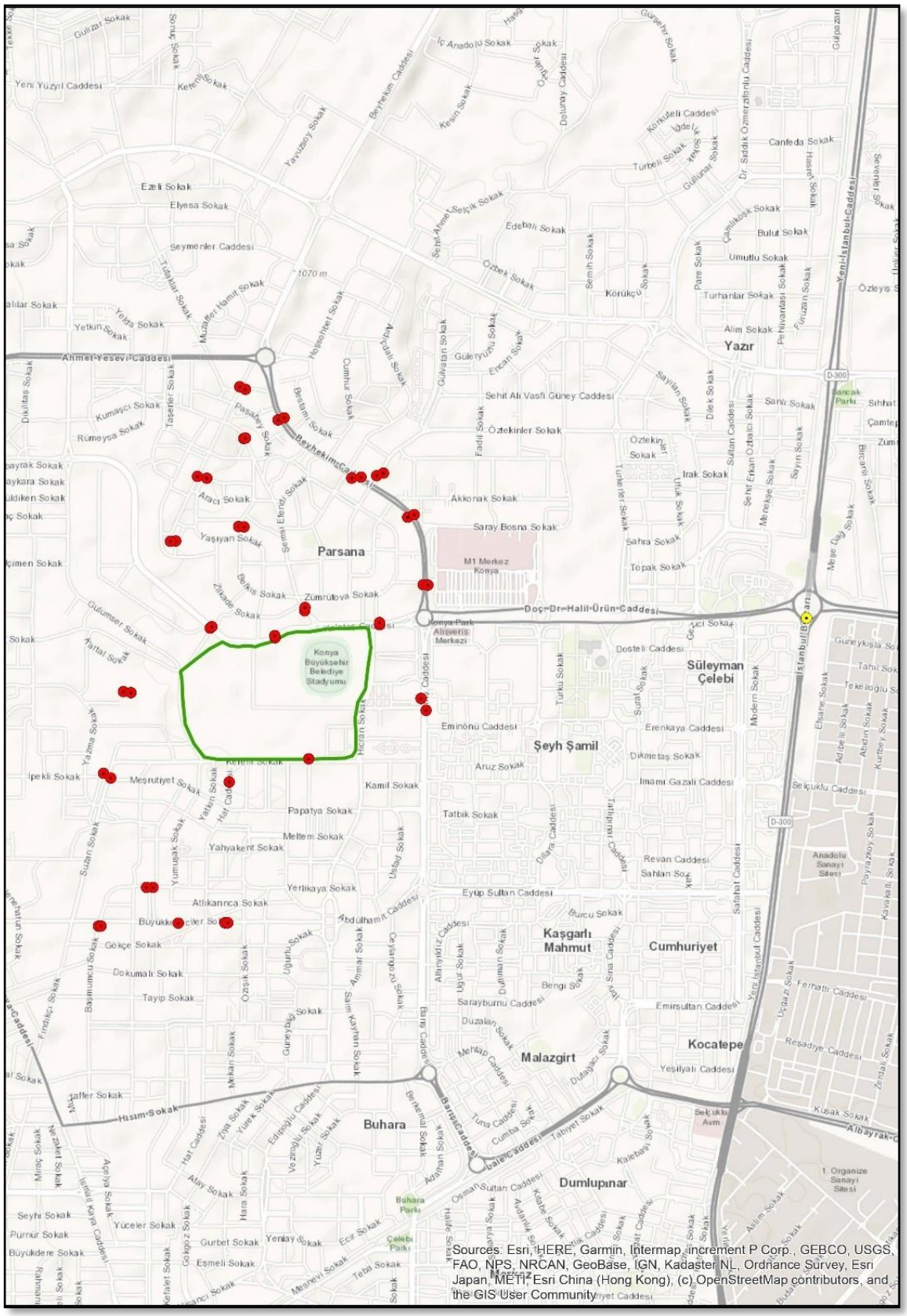

Şekil 30: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu otopark alanı (URL35)

Açıklanan durum, stadyum alanı ve çevresinde ulaşım sistemi/araçlarının yeterliliği hususunda değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ve yakın çevresi ile bağlantılı toplu taşıma araç ve güzergahları (Şekil 31) ile duraklar (Şekil 32) harita üzerine işlenmiş ve incelenmiştir.

Şekil 31: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum Alanının otobüs, dolmuş ve tramvay güzergahı analizi (URL27 kullanılarak ArcGIS Pro programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 32: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı toplu taşıma durağı varlığı analizi (URL28 kullanılarak ArcGIS Pro programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 31'deki haritada, 16 otobüs, 4 dolmuş ve bir tramvay hattı güzergahı bulunmaktadır. Buna göre, stadyum alanı ve yakın çevresinden geçen otobüs ve dolmuş güzergahlarının stadyumun yaklaşık 3 kilometre güneyinde bulunan Mehmet Akif Mahallesi yönünde ve bu mahalle ile stadyum arasındaki mahallelerde bir yığılma oluşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla stadyum alanına giden otobüs ve dolmuşlara ilişkin güzergahların stadyumun da bulunduğu kuzeybatı yönünde yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Buna karşın kentin kuzeydoğu ve güney bölgesi ile stadyum arasında doğrudan stadyuma ulaşım sağlayan bir toplu taşıma aracının varlığından söz etmek mümkün değildir. Aynı zamanda stadyum alanı için ifade edilen 16 otobüs hattının, ilgili güzergaha ilişkin otobüs işletme frekanslılarının düşük olması, toplu taşıma ile erişilebilirliği azaltmakta ve bölgedeki ulaşım olanaklarını sınırlandırmaktadır.

Adliye-Selçuk Üniversitesi tramvay hattının Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'na en yakın durağı Otogar kavşağındaki Otogar durağıdır ve bu durakla stadyum alanı arasında yaklaşık 2 kilometre mesafe bulunmaktadır (Şekil 33).

Şekil 33: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ile Otogar tramvay durağı arasındaki mesafe (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bu mesafe, bazı seyirci/taraftar grupları tarafından eleştirilmekte ve tramvay hattının doğrudan stadyum alanına bağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. İfade edilen sorunun çözümü için otogar durağı ile stadyum arasında yoğun geçmesi muhtemel görülen futbol müsabakalarında aktarma yapılarak ring hattı ile ulaşım sağlanmaktadır

(URL29). Konu ile alakalı S84 numaralı ankette katılımcı, tramvay ile stadyum alanı arasındaki erişim sorununu şu şekilde ifade etmiştir:

> "Evimden tramvaya binip otogara gelebiliyorum ancak sorun indiğimde başlıyor. Otogar durağında inince özellikle kış günlerinde yürümek uzun ve zorlu oluyor. O sebeple tramvaydan otogar durağında inip yeniden otobüse binip stadyuma ulaşıyorum."

Katılımcıların stadyum alanına nasıl erişim sağladığının yanı sıra ne kadar sürede geldikleri de analize temel oluşturan verilerden biridir. Bu kapsamda seyirci/taraftar grubu ile yapılan anketlerde *'stadyuma gelmeniz ne kadar sürdü?'* sorusu sorulmuştur. Katılımcıların %39'u stadyuma 16-30 dakikada, %25'i 0-15 dakikada, %18'i 31-45 dakikada, %7'si 46-60 dakikada, %3'ü 61-75 dakikada %8'i ise 75 dakikadan daha fazla sürede geldiğini belirtmiştir (Tablo 5).

Tablo 5: Katılımcıların stadyuma ne kadar sürede geldiği (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
0-15 dakika	25	25,0
16-30 dakika	39	39,0
31-45 dakika	18	18,0
46-60 dakika	7	7,0
61-75 dakika	3	3,0
75 dakikadan fazla	8	8,0
Toplam	100	100,0

Burada önemli olan, katılımcının stadyum alanına ne kadar sürede, hangi ulaşım aracı ile geldiğinin ortaya konmasıdır. *Evden stadyum alanına **toplu taşıma** ile erişim süresi, 0-15 dakika ise yüksek erişilebilir, 16-30 dakika ise iyi erişilebilir, 31-45 dakika orta erişilebilir, 46-75 dakika zor erişilebilir, 75 dakikayı aşan süre ise yetersiz erişilebilirlik olarak kabul edilmektedir*. Bu kapsamda 100 katılımcıdan 28'inin toplu taşıma aracı ile geldiği bilinmekte ve bu katılımcıların ne kadar sürede geldiği Tablo 6'da görülmektedir. Tablodaki değerlere bakıldığında, 17 kişinin (dolmuş, otobüs, tramvay) 0-15 ve 16-30 dakikada stadyuma geldiği görülmektedir. Bu durum stadyum alanının toplu taşıma ile erişim yönünden yüksek/iyi erişilebilir kabul edilebileceğini göstermektedir. Öte yandan 8 kişinin 46-75 dakika arası ve 75 dakikayı aşan ulaşım sürelerinde stadyuma ulaştığı, stadyuma 0-45 dakikada ulaşanların ise ağırlıklı olarak özel araçları ile geldiği bilinmektedir. Buna göre, özel araç tercihinin toplu taşıma araçları/sistemlerindeki konfor koşulları ve yoğunluk gibi durumlardan kaynaklandığını, böylelikle stadyumun özel araç bağımlısı bir alan haline dönüştüğünü söylemek mümkündür (Şekil 34). Ancak, toplu

taşıma araçlarını tercih eden katılımcıların erişim süreleri dikkate alındığında, stadyum alanın erişilebilirlik ölçütleri açısından zayıf olmadığı görülmektedir.

Şekil 34: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu ve çevresi (URL36)

Tablo 6: Katılımcıların stadyuma ne kadar sürede hangi ulaşım aracı ile geldiği (SPSS Statistics)

		katılımcının stadyuma ne kadar sürede geldiği					
		0-15 dakika	16-30 dakika	31-45 dakika	46-60 dakika	61-75 dakika	75 dakikadan fazla
katılımcının hangi ulaşım aracı ile geldiği	yaya	4	0	0	0	0	0
	bisiklet	1	0	0	0	0	0
	motosiklet	3	0	0	0	0	0
	bin bin	2	0	0	0	0	0
	dolmuş	1	1	2	0	0	1
	otobüs	3	10	1	4	1	2
	tramvay	0	2	0	0	0	0
	otomobil	11	26	15	3	2	5

Stadyuma toplu taşıma araçları ile gelen katılımcıların erişilebilirlik düzeyine ilişkin bir diğer önemli husus, vasıta sayısıdır. Katılımcılara sorulan *'Tek vasıta ile mi geldiniz birden fazla vasıta ile mi?'* ve *'Stadyuma gelirken birden fazla türde toplu taşıma alternatifiniz var mı? Varsa hangileri?'* soruları ile ulaşımda toplu taşıma anlamında katılımcılara sağlanan alternatifler ve sağlanan/sağlanacak kolaylıkların ortaya konması

hedeflenmiştir. Bu kapsamda katılımcılardan %68'i tek vasıta ile gelirken %32'sinin birden fazla vasıta ile geldiği saptanmıştır (Tablo 7). Oransal anlamda tek vasıta ile gelen katılımcı sayısının yüksek olmasına karşın kimi katılımcılar, birden fazla vasıta kullanmamak adına bazı mesafelerde yaya olarak devam ettiklerini belirtmişlerdir. Örneğin S24 adlı katılımcı yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

> ''Ne tam evin önünde durak var ne de tam stadyumun önünde inebiliyorum, çok yürüyorum o yüzden ulaşım sistemleri beni hiç memnun etmiyor.''

Katılımcıların stadyuma gelirken birden fazla alternatife sahip olup olmadığı sorusuna ise %61'i evet, %39'u hayır cevabını vermiştir. Bu durum stadyuma toplu taşıma ile ulaşımın alternatifler içerdiğini göstermektedir (Tablo 8).

Tablo 7: Katılımcıların stadyuma kaç vasıta ile geldiği (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
tek	19	67,9
birden fazla	9	32,1
Toplam	28	100,0

Tablo 8: Toplu taşıma ile gelenlerin vasıta alternatifi varlığı (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
var	17	60,7
yok	11	39,3
Toplam	28	100,0

Toplu taşıma aracıyla stadyuma gelen katılımcılara sorulan *'Toplu taşıma aracından indikten sonra stadyuma kaç dakikada ulaştınız?'* sorusu ile '*stadyum alanına erişim için toplu taşıma duraklarından sonra 0-15 dakikayı aşmayan yürüme süreleri olmalıdır'* ölçütünün ne düzeyde sağlandığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, %82 gibi yüksek bir oranla katılımcıların toplu taşıma aracından indikten sonra 0-15 dakika arasında stadyuma ulaştıkları sonucu ile karşılaşılmıştır (Tablo 9).

Tablo 9: Katılımcıların toplu taşıma durağından sonraki yürüme süresi (SPSS Statistics)

		katılımcının hangi ulaşım aracı ile geldiği					
		dolmuş		otobüs		tramvay	
		Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde	Sıklık	Yüzde
katılımcının toplu taşıma aracından indikten sonra stadyuma ne kadar sürede ulaştığı	0-5 dakika	3	10,7%	6	21,4%	0	0,0%
	6-10 dakika	0	0,0%	8	28,6%	0	0,0%
	11-15 dakika	2	7,1%	3	10,7%	1	3,6%
	15-20 dakika	0	0,0%	4	14,3%	1	3,6%

Benzer şekilde toplu taşıma duraklarına ilişkin '*kullanıcıların evinden çıktığında doğrudan toplu taşıma duraklarına erişiminin sağlanabiliyor olması gerekmektedir'* ölçütüne göre değerlendirme yapabilmek amacıyla katılımcılardan likert ölçekli *'Stadyuma gelirken toplu taşıma duraklarına erişimim kolaydır'* ifadesine yanıt vermeleri istenmiştir (Tablo 10). Verilen yanıtlara göre yaklaşık %75 oranda toplu taşıma duraklarına erişimin kolay olduğu saptanmıştır.

Tablo 10: Katılımcıların toplu taşıma duraklarına erişim kolaylığı (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	4	14,3
katılmıyorum	3	10,7
katılıyorum	7	25,0
kesinlikle katılıyorum	14	50,0
Toplam	28	100,0

Stadyuma ulaşımda toplu taşımanın tercih edilme düzeyinin düşük olduğu yukarıda ifade edilmiştir. Bu durumun nedenine ilişkin seyirci/taraftar grubuyla yapılan anketlerde *'Sizi toplu taşıma araçlarını kullanarak stadyuma gelmeye iten sebep(ler) nedir?'* sorusu sorulmuştur. Buradaki en çarpıcı sonuç katılımcıların yaklaşık %73 oranında özel araca sahip olmadığım için yanıtını vermeleridir. Bu durum, toplu taşıma aracı kullanılarak stadyuma gelmenin bir bakıma mecburiyet olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır (Tablo 11). Benzer şekilde likert ölçekli *'İmkânım olsa stadyuma özel araçla gelmeyi toplu taşıma araçları ile gelmeye tercih ederim.*' ifadesine verilen cevaplarda (Tablo 12) %78 oranla katılımcıların katılıyorum/kesinlikle katılıyorum yanıtını vermesi, Tablo 11'deki cevapları destekler niteliktedir.

S2 adlı katılımcı bahsedilen durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> ''Stadyuma otobüs veya dolmuşla gelebiliyorum çünkü şahsi aracım yok. Ben her stadyuma gelip gidişimde babam çok endişe duyuyor, bazen kendisi getirmek istiyor o yüzden özel araca sahip olup onunla gelmek çok isterim çünkü toplu taşıma araçları yetersiz, kalabalık ve güvensiz.''

Buna karşın S10 adlı katılımcı otopark ve trafik sorunu nedeniyle toplu taşıma aracını tercih ettiğini şu şekilde dile getirmiştir:

> ''Şahsi aracım var ama maç günlerinin trafiğini ve stresini çekmek istemediğim için dolmuşla geliyorum. Tramvayla da gelebilirim ama tramvay uzun sürüyor ve yorucu oluyor bana göre en makulü dolmuş.''

S37 adlı katılımcı ise S10 adlı katılımcı ile benzer şekilde tamamen güvenlik kaygısının ön planda olduğunu belirtmiştir:

> ‘‘Ben bu kadar kalabalıkta maç izlerken aracıma zarar geldi mi diye düşünürüm, gelip giderken o trafikte kaza yapma ihtimalimi düşünürüm o yüzden aracımla gelmek tercihim değil.’’

Tablo 11: Katılımcıların neden toplu taşıma araçlarını tercih ettiği (SPSS Statistics)

		Sayı	Yüzde
	Özel araca sahip değilim	22	73,3%
	güvenlik	1	3,3%
	trafik	3	10,0%
	kolaylık	3	10,0%
	süre	1	3,3%
Toplam		30	100,0%

Tablo 12: Katılımcıların toplu taşıma yerine özel aracı tercih etme eğilimi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	5	17,9
kararsızım	1	3,6
katılıyorum	5	17,9
kesinlikle katılıyorum	17	60,7
Toplam	28	100,0

Toplu taşıma sistemleri ile stadyum alanına etkin, verimli, kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir ölçütü açısından değerlendirme yapabilmek için *‘Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?’* sorusu sorulmuştur. Burada öne çıkan sonuç %39 oranında sefer sayılarının yetersiz olduğunun vurgulanmasıdır. Öte yandan katılımcıların %28’i stadyuma gelirken herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir (Tablo 13). Ancak toplamda %70 oranla toplu taşımada sefer sayılarının yetersiz olduğu, sefer saatlerinin uyuşmadığı ve uzun sürdüğü ifade edilmiştir.

Tablo 13: Katılımcıların toplu taşımada karşılaştığı sorunlar (SPSS Statistics)

		Sayı	Yüzde
	Sefer sayıları yetersiz	14	38,9%
	Sefer saatleri uymuyor	6	16,7%
	Uzun sürüyor	5	13,9%
	Ücretlendirme	1	2,8%
	sorun yok	10	27,8%
Toplam		36	100,0%

Örneğin, sefer sayılarının yetersizliği konusunda S5 isimli katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

> ‘‘Az otobüs geliyor, küçük otobüs geliyor, nefes alamayacak kadar kalabalık oluyor, hal böyle olunca stadyuma gelmek eziyetli bir durum haline dönüşüyor.’’

Sefer saatlerinin uymaması hususunda S32 isimli katılımcı aşağıdaki görüşleri dile getirmiştir:

> ‘‘Toplu taşıma yetersiz, ben evimden buraya 2 vasıta değiştirerek gelebiliyorum onda da sefer saatlerini tutturabilirsem.’’

Toplu taşıma araçlarının tercih edilme düzeyi ve erişilebilirliğinin ölçülmesi amacıyla sorulan ve likert ölçeği ile cevaplanması istenen *‘Stadyuma sağlanan toplu taşıma sistemlerinden/araçlarından memnunum’* sorusuna yüksek oranda katılımcılar katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabı vermiştir (Tablo 14).

Tablo 14: Katılımcıların toplu taşıma sistemlerinden memnuniyeti (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	8	28,6
katılmıyorum	4	14,3
kararsızım	1	3,6
katılıyorum	5	17,9
kesinlikle katılıyorum	10	35,7
Toplam	28	100,0

Elde edilen bulgulara göre genel bir değerlendirme yapıldığında, toplu taşıma araçları ile stadyuma ulaşım konusunda erişilebilirlik ölçütlerinin yüksek oranda sağlandığı görülmektedir. Ancak burada üzerinde durulması gereken konu, toplu taşıma ile özel aracın tercih edilme düzeyindeki farklılıktır. Özel araçla stadyuma ulaşımın yüksek oranda tercih edildiği durumda, bu tercihin nedenlerinin anlaşabilmesi amacıyla ‘*Sizi özel araç kullanarak stadyuma gelmeye iten sebep(ler) nedir?’* sorusu sorulmuş, katılımcıların birden çok seçenek belirtebileceği soruda toplam 101 seçenek işaretlenmiş ve %34 oranında süre, %33 kolaylık, %29 konfor ve %5 güvenlik cevapları verilmiştir (Tablo 15).

Tablo 15: Katılımcıların neden özel araç tercih ettiği (SPSS Statistics)

		Sayı	Yüzde
	Güvenlik	5	5,0%
	kolaylık	33	32,7%
	konfor	29	28,7%
	süre	34	33,7%
Toplam		101	100,0%

Elde edilen sonuca yönelik S11 ve S7 adlı katılımcılar görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

> ‘‘Bu kalabalıkta, bu trafikte, bu kadar uzak bir noktaya ancak özel araçla gelebilirim diye düşünüyorum. Açıkçası toplu taşıma araçları ile gelme düşüncesi hiç aklıma gelmiyor.’’

> ‘‘Ben Adliye tarafında oturuyorum, toplu taşıma ile gelmek çok zor, imkânı yok gelemem. Gelmeye çalışsam bile minimum 1,5 saat sürecek bir yolu göze alamam.’’

Likert ölçekli cevaplanan *‘Toplu taşıma araçları daha konforlu olsa, özel araç yerine toplu taşıma araçlarını tercih ederim.’* ifadesine yönelik birbirine neredeyse tamamen zıt tercihler belirtilmiştir (Tablo 16). Burada önemli olan husus, özel araç kullanan katılımcıların neredeyse yarısından fazlasının (%55) toplu taşıma daha konforlu olduğunda özel araç kullanımından vazgeçme eğiliminin olmasıdır.

Tablo 16: Katılımcıların özel araç yerine toplu taşıma aracını tercih etme eğilimi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	25	38,5
katılmıyorum	3	4,6
kararsızım	1	1,5
katılıyorum	5	7,7
kesinlikle katılıyorum	31	47,7
Toplam	65	100,0

S28 ve S17 adlı katılımcılar üzerinde durulan konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

> ‘‘Benim toplu taşımayı tercih etmememdeki en büyük neden kalabalık olması. Eğer söylediğiniz gibi toplu taşıma araçlarında konfor sağlanacaksa ama yine böyle kalabalık olacaksa hiçbir zaman tercihim olmaz. Ancak toplu taşımadaki kalabalığa çözüm bulunduğunda belki kullanırım.’’

> ‘‘Tüm imkanların sağlanmış olabileceği bir alanın var olacağına inanmak bana zor geliyor o yüzden ben yine özel aracımla gelmeyi tercih edeceğim.’’

Buna karşın S1 ve S27 adlı katılımcılar toplu taşımanın konforu arttığında özel araç kullanımından vazgeçebileceğini belirtmiştir:

> ‘‘Evimden buraya tek vasıta ile gelebileceğim herhangi bir imkân yok o yüzden mecburen özel araç ile geliyorum. Eğer bahsettiğim imkanlar sağlanırsa kesinlikle toplu taşıma araçları tercihim olacaktır.’’

> ‘‘Hem tek vasıta ile gelebiliyor olsam hem de sefer araç sayıları maç günleri için fazla olsa tercih ederim elbette. Böylelikle kendi aracımla çektiğim trafik eziyetlerinden de kurtulmuş olurum.’’

‘Stadyum alanına ana ve alternatif güzergahlar sağlanmalı, kullanıcı herhangi bir sorun yaşamamalıdır’ ölçütü çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu’nun analiz edilebilmesi için *‘stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?’* sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların en çok karşılaştığı sorun %64 oranda trafiktir (Tablo 17).

Tablo 17: Katılımcıların özel araç tercihlerinde karşılaştıkları sorunlar (SPSS Statistics)

		Sayı	Yüzde
	Süre	8	9,4%
	Trafik	54	63,5%
	Ulaşım güzergahları	11	12,9%
	Yakıt	5	5,9%
	sorun yok	7	8,2%
Toplam		85	100,0%

Stadyuma özel araçları ile gelen S33 ve S51 adlı katılımcılar temel sorunun trafik olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

> ‘‘Maç günlerinde özel aracımla geliyor olsam da mutlaka 1 saat öncesinde yola çıkıyorum, özellikle akşam veya iş çıkış saatlerine denk gelen maçlarda stadyuma gelmek trafiğin yoğunlaşması sebebiyle zorlaşıyor.’’

> ‘‘İlçeden gelirken o yol bizi yormuyor ama şehir içine girdiğimiz anda oluşan kargaşa çok yoruyor. Sadece maç günleri değil diğer günlerde de kent merkezine gelirim ama maç günü oluşan trafiği daha hiçbir günde görmedim.’’

Stadyuma özel araçla gelen katılımcılara sorulan önemli bir diğer soru ise *‘Aracınızı nereye park ediyorsunuz?’* sorusudur. Bu soru ile *seyirci park yerleri doğrudan stadyum alanında tasarlanmalıdır* ölçütünün test edilebilmesi ve aynı zamanda otopark harici yakın çevreye araç park edilip edilmediği durumunun da saptanması

amaçlanmıştır. Katılımcılar %72 gibi yüksek bir oranda araçlarını stadyum otoparkına park ettiklerini belirtmiştir (Tablo 18).

Tablo 18: Özel araç sahiplerinin araçlarını park ettiği yerler (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
stadyum otoparkına	47	72,3
stadyum yakını sokak-caddeye	11	16,9
stadyum yakını konut alanlarına	1	1,5
AVM otoparkına	3	4,6
yakınım araçla bırakıp gitti	3	4,6
Toplam	65	100,0

Yüksek oranda stadyum otoparkı kullanımına karşın S4, S46 ve S75 isimli katılımcılar neden otopark harici alanlara araçlarını park ettiklerini şu şekilde açıklamıştır:

> ‘‘Stadyum otoparkına giriş/çıkışlar çok zor ve zahmetli olduğundan uzun sürüyor. Daha hiç stadyum otoparkını tercih etmedim, hep M1 AVM’nin otoparkını kullanıyorum.’’

> ‘‘Giriş/çıkışlarım kolay olsun ve kısa sürede eve gidebileyim diye aracımı hep uzak noktalardaki sokak/caddeye park ediyorum.’’

> ‘‘Ben stadyuma geldiğimde çoğu zaman otoparkta yer olmuyor veya giriş/çıkışlar çok uzun sürüyor. Bu yüzden stadyum otoparkını kullanmak hiç tercihim olmuyor.’’

Seyirci/taraftar gruplarıyla yapılan anketlerde toplu taşıma ve özel aracın tercih edilmesindeki neden ve sonuçlar incelenmiştir. Geriye kalan 4 yaya, 1 bisiklet ve 2 bin bin olmak üzere toplam 7 kişilik grup, yaya-bisiklet türü ile ulaşım sağlayan katılımcılar olarak değerlendirilmiştir. Bu gruba yalnızca ‘*Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?’* sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar, %43 oranında güvenlik, %43 oranında bisiklet yollarının yetersizliği %14 oranında ise hiç sorun yaşanmadığı yönündedir.

Ayrıca Konya’nın bisiklet kullanımının oldukça yaygın bir kent olduğu da göz önüne alınarak bisiklet kullanımına ilişkin toplu taşıma ve özel araçla gelen katılımcıların tamamına ‘*Stadyuma bisiklet ile gelmeyi tercih eder misiniz?’* ve *‘Bisiklet yolları yeterli olsa ve toplu taşıma araçları ile daha entegre olsa bisiklet ile gelmeyi tercih eder misiniz’* olmak üzere ortak iki sorulmuş ve bu sorular ile *stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmeli* ölçütü kapsamında değerlendirme yapılması

hedeflenmiştir. Stadyuma toplu taşıma aracı ile gelen katılımcılar, bisikletle gelir misiniz sorusuna %85 gibi büyük bir oranda hayır yanıtı vermiştir (Tablo 19). Bunun nedeni sorulduğunda ise %76 oranda bisiklet kullanmak tercihim değil yanıtı ile karşılaşılmıştır (Tablo 20).

Tablo 19: Toplu taşıma ile gelen katılımcıların bisiklet tercihi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
evet	4	14,3
hayır	24	85,7
Toplam	28	100,0

Tablo 20: Toplu taşıma ile gelen katılımcıların bisiklet tercih etmeme nedenleri (SPSS Statistics)

	Sayı	Yüzde
Bisiklet yollarının yetersizliği	2	8,0%
Süre	4	16,0%
Bisiklet kullanmak tercihim değil	19	76,0%
Toplam	25	100,0%

Soru özel araçla gelen katılımcılara sorulduğunda benzer şekilde %82 oranında hayır yanıtı ile karşılaşılmıştır (Tablo 21). Bunun nedeni sorulduğunda ise %64 gibi yüksek oranda bisiklet kullanmak tercihim değil cevabı verilmiştir (Tablo 22).

Tablo 21: Özel araçla gelen katılımcıların bisiklet tercihi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
evet	12	18,5
hayır	53	81,5
Toplam	65	100,0

Tablo 22: Özel araçla gelen katılımcıların bisiklet tercih etmeme nedenleri (SPSS Statistics)

	Sayı	Yüzde
Bisiklet yollarının yetersizliği	6	11,1%
Bisiklet ve toplu taşıma sistemlerinin yeterli düzeyde entegre edilmemiş olması	2	3,7%
Süre	11	20,4%
Bisiklet kullanmak tercihim değil	35	64,8%
Toplam	54	100,0%

Bisiklet kullanımının tercih edilme düzeyinin bisiklet yolları ve toplu taşıma entegrasyonu eksiklikleri giderildiğinde değişip değişmeyeceği üzerine sorulan soruya verilen cevaplar göstermiştir ki, stadyum alanının konumu bisiklet tercih etme düzeyini doğrudan etkilemektedir. Hem toplu taşıma araçları hem de özel araç ile gelen katılımcıların %65'i sözü edilen koşullar sağlansa da stadyuma bisikletle gelmeyeceğini belirtmiştir.

S4 ve S7 isimli katılımcılar, mesafe konusuna değinerek düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

> ''Evim buraya çok uzak, Konya'nın bir ucundan bir ucuna geliyorum. Onun için bisikletle gelmenin imkânsız gibi bir şey olduğunu söylesem yalan olmaz.''

> ''Aslında bisiklet kullanmayı severim gerçekten bisiklet hatları düzgün olsa gelirim ama baktığında ya pat diye yol kesiliyor ya da bisiklet yoluna araba park ediyorlar. O yüzden gelemem ki, oradan buraya nasıl geleceğim.''

S12 isimli katılımcı ise mevsim koşullarının bisiklet kullanımını etkilediğini belirtmiştir:

> ''Kış günü bisiklet kullanmak Konya kenti için gerçekten zorlayıcı olabilir. Yazın olsa belki tercih ederim ama kışın gerçekten çok zor.''

Ayrıca anketlerin yapıldığı futbol müsabakasının günü ve saati ile erişilebilirliğin ölçülebilmesi arasında da bir ilişkinin kurulması önemli görülmektedir. Seyirci/taraftar anketi, toplam 6 maçta 100 kişiyle, stadyum içerisinde farklı tribünlerden katılımcılarla maç öncesi/devre arasında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda taraftar katılımının özellikle pazar günleri veya akşam saatlerindeki maçlarda daha yoğun olduğu tespit edilmiş ve bu zaman dilimlerinde özel araç kullanım oranı fazla çıkmıştır. Örneğin 13 Ocak Pazartesi günü saat 19:00'da gerçekleşen Konyaspor-Fenerbahçe karşılaşmasında 25 kişi ile anket yapılmış ve katılımcılardan 19'u özel araçla geldiğini belirtmiştir. Benzer şekilde 16 Şubat Pazar günü saat 16:00'da gerçekleşen Konyaspor-Samsunspor karşılaşmasında 21 kişi ile yapılan ankette 15'inin özel araçla geldiği görülmüştür. Konu ile ilgili S30 adlı katılımcı, güvenlik kaygılarını dile getirerek şu ifadeleri kullanmıştır:

> ''Özel aracım olmasa stadyuma bu saate gelir miyim diye bir düşünürüm. Çünkü özellikle akşam saatlerinde ben burada durup otobüs bekleyemem, beklesem de bu kalabalıkta yeterli otobüs geleceğini hiç sanmıyorum. Bazen belki gündüz gerçekleşen maçlarda toplu taşıma tercihim olur ama bu saatler için aynı şeyi söyleyemeyeceğim.''

'*Stadyum alanı uluslararası müsabakaları kapsayan maçlarda kullanılacaksa, otel ve alışveriş merkezi gibi işlevlere yakın konumlanmalıdır'* ölçütü de erişilebilirlik açısından çevresiyle bağlantısı kuvvetli olan ve imkanların bulunduğu bir stadyum alanını işaret etmektedir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun, 2 kilometre yakınında hem oteller hem de alışveriş merkezi bulunmaktadır.

Seyirci/taraftar grupları ile yapılan anketlerin büyük ölçüde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının erişilebilirliğine ilişkin ölçütler çerçevesinde değerlendirmesine olanak sağladığı görülmektedir. Elde edilen tüm bulgular birlikte değerlendirildiğinde stadyum alanının erişilebilirliğine ilişkin tercihlerin bazı faktörlere göre değişkenlik gösterebildiği, ayrıca erişilebilirlik ölçütlerinin diğer tüm ölçüt ve tasarım ilkelerini de etkilediği görülmektedir.

Bu başlık altında belirtilen ölçütler çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 23).

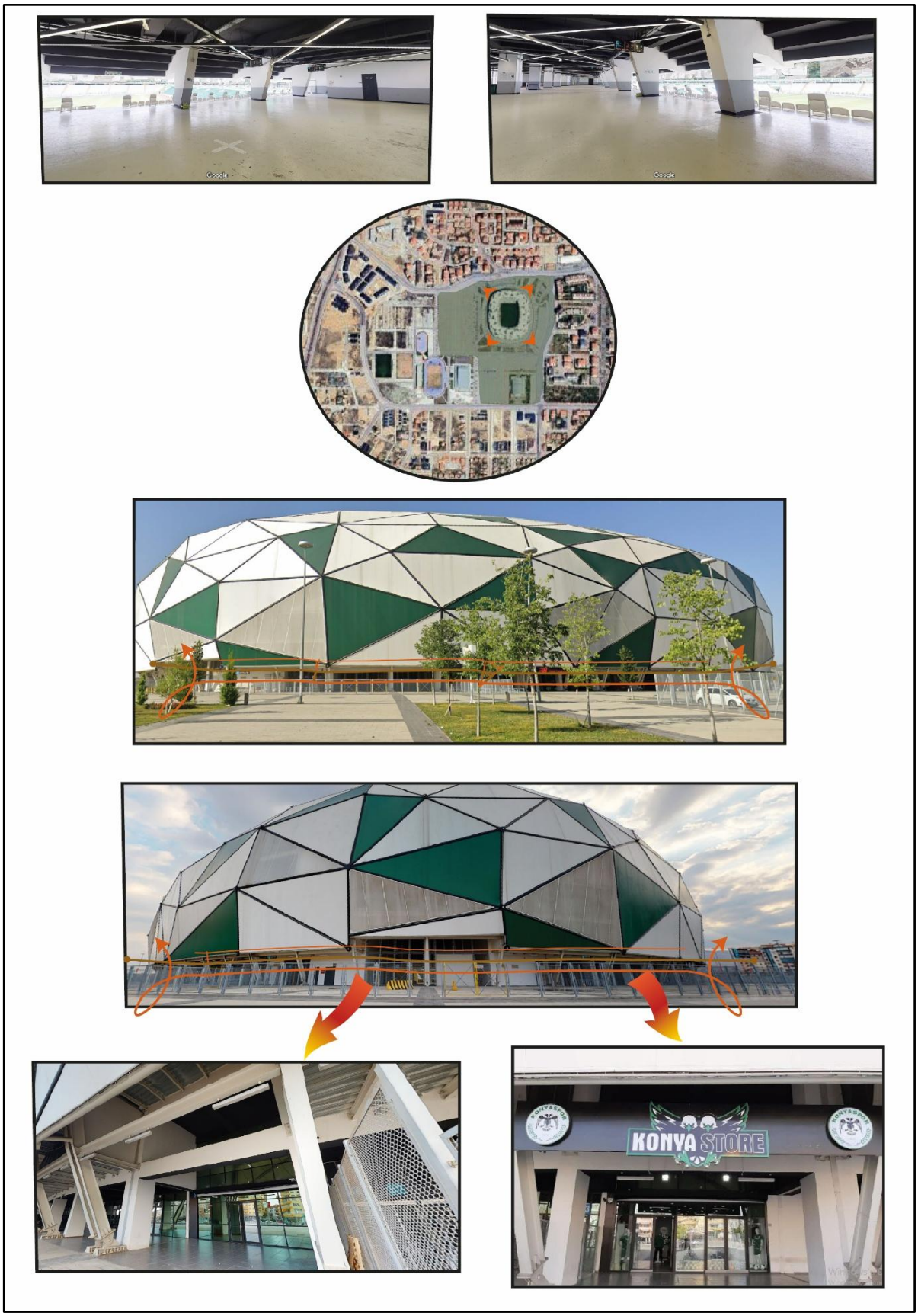
Tablo 23: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının erişilebilirlik ölçütleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri

	ÖLÇÜT	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN
ERİŞİLEBİLİRLİK	*stadyum alanı ve çevresinde doğru kurgulanmış toplu taşıma sistemi bulunmalı veya stadyum doğru kurgulanmış toplu taşıma sisteminin bulunduğu alanda yer seçmelidir*		
	*evden stadyum alanına **toplu taşıma** ile erişim süresi, 0-15 dakika ise yüksek erişilebilir, 16-30 dakika ise iyi erişilebilir, 31-45 dakika orta erişilebilir, 46-75 dakika zor erişilebilir, 75 dakikayı aşan süre ise yetersiz erişilebilirlik olarak kabul edilmektedir*		
	stadyum alanına erişim için toplu taşıma duraklarından sonra 0-15 dakikayı aşmayan yürüme süresi makul kabul edilmektedir		
	kullanıcıların evinden çıktığında doğrudan toplu taşıma duraklarına erişiminin sağlanabiliyor olması gerekmektedir		
	toplu taşıma sistemleri ile stadyum alanına etkin, verimli, kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir		
	stadyum alanı ana ve alternatif güzergahlarla ilişkilendirilmeli, kullanıcı herhangi bir sorun yaşamamalıdır		
	seyirci park yerleri doğrudan stadyum alanında tasarlanmalıdır		
	stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir		
	stadyum alanının destinasyon pazarlamasına dahil olabilmesine yönelik bölgesel, ulusal veya uluslararası erişim için tren, metro, havalimanı gibi alanlara yakın konumlanması gerekmektedir		
	stadyum alanı uluslararası müsabakaları kapsayan maçlarda kullanılacaksa, otel ve alışveriş merkezi gibi işlevlere yakın konumlanmalıdır		

4.4. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Fiziksel ve Mimari Ölçütler ile Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Analizi

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun fiziksel ve mimari anlamda 5 temel yer seçim ölçütü ile tasarım ilkesi çerçevesinde analiz edilmesine, gözleme dayalı analizler, planlama çalışmaları, seyirci/taraftar grubu ve konut kullanıcıları anketlerinde yer alan bazı sorulara verilen cevaplar temel oluşturmuştur. Bu kapsamda, *bir spor kulübü için stadyum, doğru ve yeterli kapasiteye sahip olmalıdır* ölçütü açısından stadyumun kapasitesine bakmakta fayda görülmektedir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu, 42.000 kişilik kapasiteye sahiptir ve bir futbol sezonu boyunca ortalama 12.615 seyirciyi ağırlamaktadır. Seyirci yoğunluğu sezon boyunca aylara göre farklılık göstermekte, eylül ve mayıs ayı genelde en yoğun aylar olmasına karşın hava koşulları gibi etmenler neticesinde en az seyirci ocak-şubat aylarında olmaktadır (URL34). Seyirci ortalamasına bakıldığında stadyum kapasitesinin ortalama dörtte birinin kullanıldığı, dolayısıyla doğru bir kapasite kararından söz etmenin mümkün olmadığı görülmektedir.

Stadyum alanı tasarım ilkeleri kapsamında önemli görülen faktörlerden biri, stadyumun mimari tasarımında içerdiği işlevlerdir. *İyi bir stadyum alanı çok işlevli olmalı, futbol maçı ve diğer günlerde kullanıma açık olmalı ve yalnızca futbol maçında kullanılan bir alan olmamalı* ilkesi kapsamında Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun değerlendirilmesi önemlidir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu içerisinde sadece iki adet spor kıyafeti mağazası ve bir adet restoran bulunmaktadır. Bu durumda stadyum alanının her zaman aktif olarak kullanılan bir alan olma potansiyelinin bulunmadığını, yalnızca futbol maçı günlerinde kullanılan bir yapı olduğunu söylemek mümkündür. Şekil 35'ten de görüleceği üzere stadyum boşlukların bulunduğu ve yeterli işlevsel çeşitlilik barındırmayan bir mimariye sahiptir. Aynı zamanda stadyum yapısının ve otoparkının bulunduğu alan, stadyumun yakın çevresinin farklı amaçlar için kullanımını kısıtlamaktadır.

Şekil 35: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanındaki mimari ve çevresel boşluklar ile kullanım seçeneklerinin sınırlılığı (URL10 ve yazar tarafından çekilen fotoğraflar kullanılarak oluşturulmuştur)

Üzerinde durulan konu hakkında yurt dışı stadyum alanı örneklerinde karşılaşılan farklı faaliyet alanlarına ilişkin fonksiyonlar, seyirci/taraftar gruplarına '*Stadyumda futbol müsabakaları harici kullanımların ve etkinliklerin (konser, eğlence, sergi, müze vs.) bulunmasını ister misiniz? İsterseniz hangileri?'* şeklinde sorulmuştur. Verilen cevaplarda genel olarak seyirci/taraftar gruplarının stadyum alanında farklı işlevlerin bulunmasını istediği görülmektedir (Tablo 24).

Tablo 24: Katılımcıların stadyum alanında bulunmasını istediği işlevler (SPSS Statistics)

	Sayı	Yüzde
Konser	55	27,4%
Sergi salonu	6	3,0%
Müze	10	5,0%
Kafe	36	17,9%
Restoran	29	14,4%
Farklı spor faaliyetleri	29	14,4%
Hiçbiri	29	14,4%
Hepsi	7	3,5%
Toplam	201	100,0%

Konuya ilişkin S1 ve S10 isimli katılımcılar, stadyum alanından mimari anlamda beklentilerini şu şekilde ifade etmiştir:

> ''Bakıldığında stadyumun kendinde ve etrafında hiçbir işlev yok, olsa güzel olur, koca binanın günleri boş geçmez. Mesela ben sıkı taraftar olduğum için tüm deplasman maçlarına da gidiyorum. Diğer illerdeki stadyumlara bir bakıyorsun geç otur çay iç yemek ye oyun oyna bütün dükkanlar var içinde ama bizim stadyumda hiçbir işlev yok. Bu durum beni üzüyor açıkçası onların varsa bizim neden olmasın ki.''

> ''Ben yıkılan Konya Atatürk Stadyumu'na çok yakın oturuyorum. Orada stadyum işlevi devam ederken aktif bir şekilde hafta sonları farklı spor faaliyetleri için kullanabiliyordum burası da öyle olsa güzel olur.''

Öte yandan %14 gibi bir oranla katılımcıların stadyum alanında futbol müsabakaları haricinde hiçbir kullanım bulunmasını istememeleri gibi bir durum söz konusudur. S80 isimli katılımcı konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

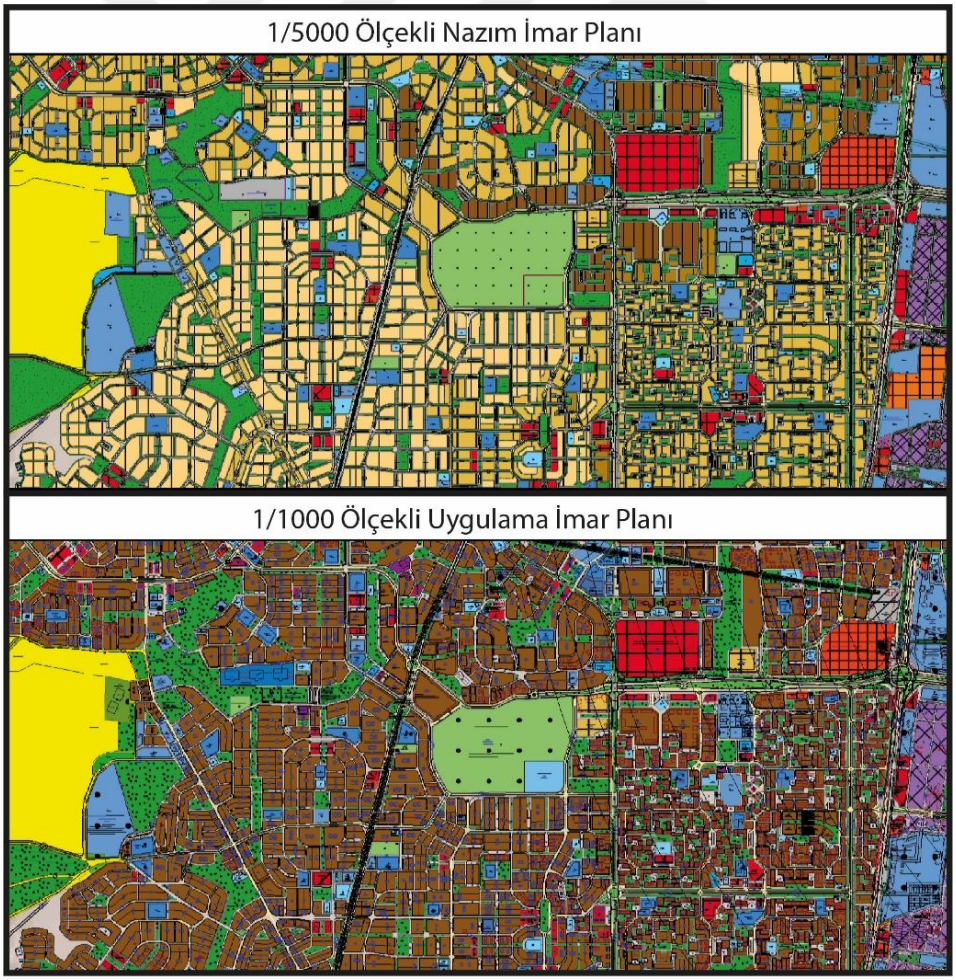
> ''Daha önce stadyum içerisinde yapılan bir etkinlikten dolayı zemin hasar gördü, Avrupa'dan elendik ben niye isteyeyim ki içerisi kullanılsın. İstemem içerisi de dışarısı da sadece futbol için kullanılsın. Başka bir şey için kullanmayı bilmiyoruz çünkü.''

Stadyum alanının farklı işlevleri barındırmasını istemeyen S77 ve S81 isimli katılımcılar ise durumu erişilebilirlik konusundaki yetersizlikle açıklamışlardır:

> ‘‘Stadyum içerisinde futbol harici hiçbir faaliyet olsun istemem olsa da gelmem zaten. Maçlara gelmem bu kadar uzun sürüyorken başka bir faaliyet için kalkıp buralara kadar gelmem.’’

> ‘‘Söylenilen etkinliklerin hepsi güzel, birleştirici, ilgi çekici ama ulaşım düzgün sağlanmayınca biz buraya gelip gidemedikçe ne işe yarayacak ki soruyorum size. Tamam hepsi olsun istiyoruz da gelemeyiz ki maç var diye geliyorum sadece. Koyu bir taraftar olmasam ona da hayatta gelmem mesela. Maç günleri ayrı toplu taşıma sistemi sağlanırsa diğer günler bahsettiğimiz aktiviteler olur da başka toplu taşıma sistemleri sağlanırsa mükemmel olabilir.’’

Stadyum alanının sahip olduğu işlevlerin yanı sıra mimarisi ve çevre uyumuna ilişkin bir başka ölçüt çerçevesinde de değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda *stadyum alanı ve çevresinde gelişen tüm fonksiyonların, kentsel planlama niteliklerine uyumlu olması, somut tariflenebilen mekanların meydana gelmesi ile sürdürülebilir bir kent dokusu sağlanması* ölçütüne göre alana ilişkin planlama çalışmaları önem arz etmektedir (Şekil 36).

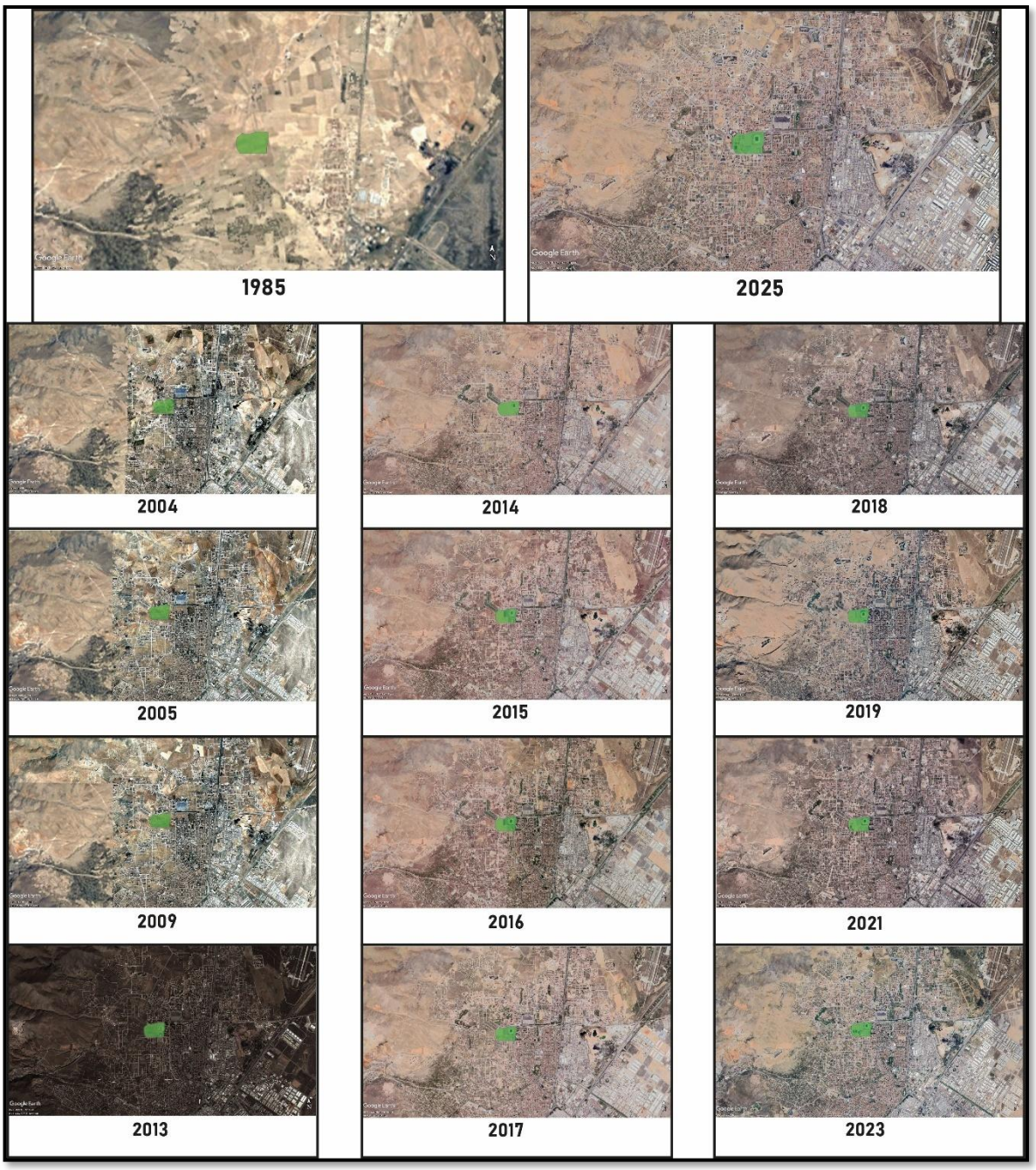
Şekil 36: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı planlama çalışmaları (Konya Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi, 2024 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı çevresinde konut bölgelerinde yaşayan bireylerin stadyumu nasıl değerlendirdikleri çevresel gelişim politikaları kapsamında önemlidir. Bu kapsamda, konut kullanıcılarına *'Stadyum alanının varlığını tek kelimeyle nasıl değerlendirirsiniz?*' sorusu sorulmuş ve birden fazla cevap verilebileceği belirtilmiştir. Katılımcılara Tablo 25'teki başlıklar sunulmuş ve birbirine yakın oranda gelişmişlik, fırsat ve ulaşım güçlüğü cevapları ile karşılaşılmıştır.

Tablo 25: Katılımcıların stadyum alanını nasıl değerlendirdiği (SPSS Statistics)

	Sayı	Yüzde
Fırsat	25	17,5%
Gelişmişlik	27	18,9%
Rahatsızlık	5	3,5%
Ulaşım güçlüğü	23	16,1%
Güvenlik sorunu	9	6,3%
Gürültü kirliliği	19	13,3%
Görüntü kirliliği	5	3,5%
Çevre kirliliği	6	4,2%
Çekici mimari	17	11,9%
Holiganlık	7	4,9%
Toplam	143	100,0%

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının fiziksel ve mimari anlamda yer seçim ölçütleri ile tasarım ilkeleri açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Çevresini geliştiren bir yapı olarak görülmesine karşın kendi içerisinde barındırdığı işlevler açısından yetersizlikler bulunmaktadır. Çevresini geliştirmesi durumu ise bölgeye çekicilik kazandırarak nüfusu çekmesi ve yapılaşmayı hızlandırıcı bir etki yaratması ile açıklanabilmektedir. Bu kapsamda alanın gelişimine ilişkin 1985-2025 yılları arasındaki uydu görüntülerine ait görseller Şekil 37'de yer almaktadır. Görsellerden, Şekil 36'da yer alan imar planı kararlarının uygulandığı ve halen bölgede yapılaşmanın yoğun bir biçimde devam ettiği görülmektedir. Plan kararları ile getirilen kullanımların konut işlevinde yoğunlaştığı ve özellikle 2015 yılından itibaren alandaki yapılaşma oranında artış olduğu izlenmektedir.

Şekil 37: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı ve çevresi gelişim süreci (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bu başlık altında belirtilen ölçütler çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 26).

Tablo 26: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının fiziksel ve mimari ölçütler ile tasarım ilkeleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri

	ÖLÇÜT	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN
FİZİKSEL VE MİMARİ	*bir spor kulübü için stadyum, doğru ve yeterli kapasiteye sahip olmalıdır*		
	İyi bir stadyum alanı futbol maçı ve diğer günlerde kullanıma açık olmalı ve yalnızca futbol maçında kullanılan bir alan olmamalıdır		
	İyi bir stadyum alanı çok işlevli olmalıdır		
	stadyum alanı ve çevresinde gelişen tüm fonksiyonların, kentsel planlama niteliklerine uyumlu olması, somut tariflenebilen mekanların meydana gelmesi ile sürdürülebilir bir kent dokusu sağlanmalıdır		
	İyi kurgulanmış bir stadyum alanı, nüfus merkezlerine yakın ilgi çekici bir alan olmalıdır		

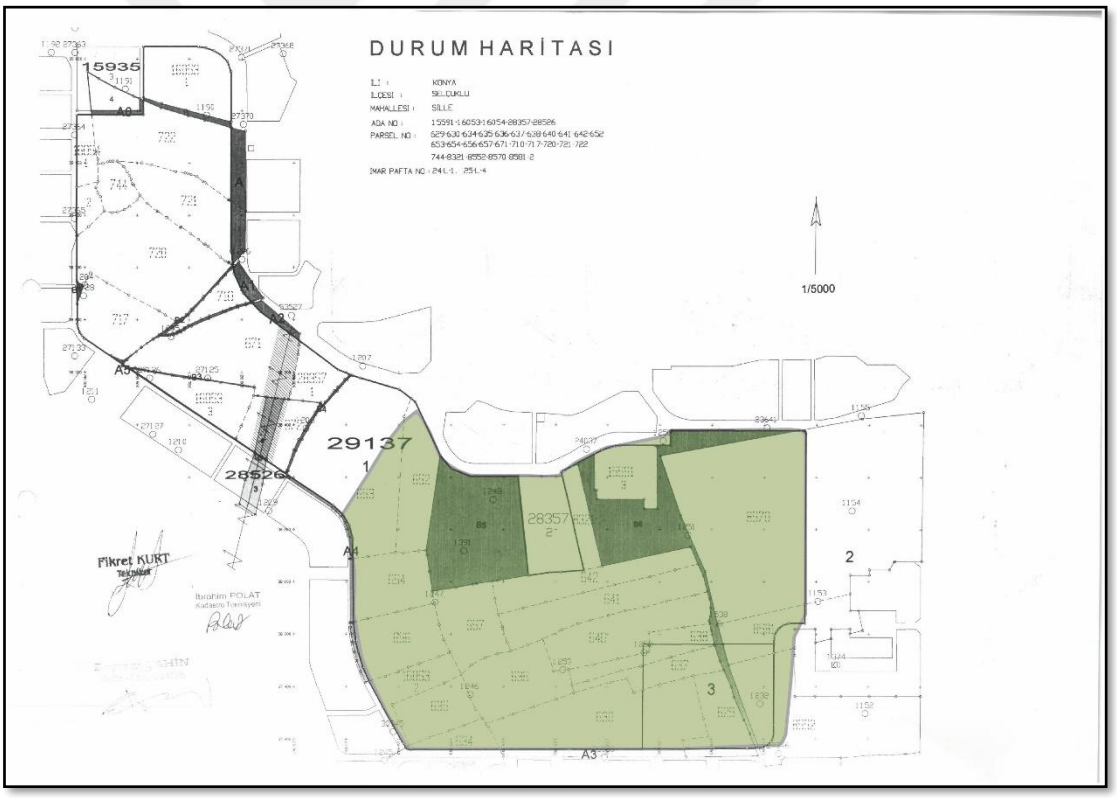
4.5. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Ekonomik Ölçütler Çerçevesinde Analizi

Tezin 2.4. bölümünde ifade edilen, stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin ekonomik ölçütler, dünya genelinde çoğu zaman temel ölçüt olarak kabul edilmiş, ekonomik ölçütlerin diğer ölçütlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği, ancak o zaman en doğru yer seçim kararının verilebileceği ifade edilmiştir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun 4.2. bölümde açıklanan yer seçim sürecinin genel anlamıyla maliyet çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu kapsamda, ekonomik ölçütlere göre Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun analiz edilmesine temel oluşturan, stadyum ve çevresinde bulunan ticari işletmelerle yapılan anketlerdir. Yanı sıra, derinlemesine görüşmeler ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nden elde edilen veriler de bu aşamada kullanılmıştır.

Stadyum alanları yer seçimine ilişkin ekonomik ölçütlerden ilki maliyettir. Maliyete ilişkin ölçüt, *stadyum alanının yer seçiminde, alt ve üstyapıya ilişkin inşaat, yatırım, emniyet ve güvenlik, lojistik ve operasyonel giderlerin en az maliyetle gerçekleştirilmesi gerekmektedir* şeklinde ifade edilmiştir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu, 2014 yılında, 146.450.000 TL maliyetle inşa edilmiştir. Stadyum alanı ve çevresinde mevcut durumda halen özellikle ulaşıma ilişkin altyapı sistemlerinin sağlanması yönünde çalışmalar yürütülmektedir. Dolayısıyla maliyet oluşumunun

yalnızca yer seçimi ve inşa edildiği dönemde değil bugünün koşullarında da devam ettiğini söylemek mümkündür. Söz konusu maliyetin kim tarafından karşılandığı hususu da bir ölçüt olarak kabul edilmekte, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu için tüm giderlerin Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılandığı bilinmektedir (DG1).

Stadyum alanları için ekonomik anlamda önemli görülen yer seçim ölçütlerinden bir diğeri *mülkiyettir*. Mülkiyetin kime ait olduğu konusu, stadyum alanlarının yer seçiminde çoğu zaman belirleyici olmaktadır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim sürecinde de temel hedef mülkiyeti kamuya ait bir arazinin bulunması, dolayısıyla maliyetin minimuma düşürülmesi olmuştur. Şekil 38'de Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçimi sürecindeki mülkiyet verilerine ilişkin harita yer almaktadır. Haritada, koyu renkle belirtilen yerler haricindeki alanların tamamının mülkiyeti kamuya aittir. Yer seçim sürecinde böyle bir arazi seçeneğinin bulunması karar vericileri doğrudan stadyumu bu arazide konumlandırmaya yöneltmiştir.

Şekil 38: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı mülkiyet haritası (Konya Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı arşivi kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Ekonomik anlamda bir diğer ölçüt, arazinin gelecekte kapasite arttırmaya olanak verebilecek nitelikte olmasıdır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu alanına ilişkin gerçekleştirilen imar planı ve imar planı değişiklikleri (Şekil 24), bu nitelikteki alanların varlığını göstermektedir.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı ve çevresinin değerlendirilmesine temel oluşturan ölçütlerden biri de stadyum alanının yarattığı istihdam olanakları ve etkileridir. Bu analiz *iyi kurgulanmış ve etkili bir stadyum alanı bulunduğu bölgeye istihdam ve ekonomi anlamında katkı sağlar* ölçütünün test edilmesini içermektedir. Bu kapsamda stadyumun bulunduğu bölgede öncesi ve sonrasına ilişkin değerlendirme yapabilmek için ticari işletmelerle yapılan anketlerde *'İşletmeniz hangi kategoride yer almaktadır?' ve 'İşletmenizi burada açmanızın nedeni nedir?'* soruları sorulmuştur. Soruların yöneltilme sebebi, stadyumun dönüştürücü bir etkisinin olup olmadığının anlaşılmasıdır. Anketlerde katılımcılar belirlenirken farklı kategorilerde işletmeler seçilmiş, böylelikle muhtemel dönüşümün tespitinin daha kolay yapılacağı varsayılmıştır. Şekil 39'da katılımcı olarak belirlenen ticari işletmeler, Tablo 27'de ise işletmelerin kategorileri görülmektedir.

Şekil 39: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu çevresinde anket yapılan ticari işletmelerin konumu (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 27: Ankete katılan ticari işletme kategorileri (SPSS Statistics)

		Sıklık	Yüzde
	market-büfe	2	13,3
	kafe-restoran	6	40,0
	giyim ve ayakkabı	3	20,0
	kişisel bakım ve mücevherat	1	6,7
	ev eşyası-mobilya	1	6,7
	teknoloji	1	6,7
	eğitim-konaklama	1	6,7
	Toplam	15	100,0

Alana ilişkin gözlemler çerçevesinde stadyum alanı çevresinde yoğunlaşan işletme kategorisinin kafe/restoran olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların işletmelerini neden burada açtıklarına yönelik cevaplar incelendiğinde en yüksek oranda çekici faktörlerin fazlalığı cevabı ile karşılaşılmaktadır (Tablo 28). Tablo 29'da ise işletme kategorisi ile yer seçim nedeninin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular yer almakta ve her kategoriden katılımcının mutlaka çekici faktörlerin fazlalığı seçeneğini işaretlediği görülmektedir.

Tablo 28: Ticari işletmelerin yer seçim nedeni (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kirası-bedeli uygun	2	13,3
geliri daha yüksek	1	6,7
çekici faktörlerin fazlalığı	9	60,0
stadyuma yakın	1	6,7
stadyum inşa edilmesi	1	6,7
hiçbiri	1	6,7
Toplam	15	100,0

Tablo 29: Ticari işletmelerin yer seçim nedeni ve işletme kategorisi (SPSS Statistics)

		işletmenin bulunduğu konumda yer seçmesinin sebebi							
		evime yakın	kirası-bedeli uygun	kolay erişilebilir	geliri daha yüksek	çekici faktörlerin fazlalığı	stadyuma yakın	stadyum inşa edilmesi	hiçbiri
işletme hangi kategoride yer almaktadır	market-büfe	0	0	0	1	1	0	0	0
	eğitim-konaklama	0	0	0	0	1	0	0	0
	kafe-restoran	0	2	0	0	2	1	0	1
	giyim ve ayakkabı	0	0	0	0	2	0	1	0
	kişisel bakım ve mücevherat	0	0	0	0	1	0	0	0
	ev eşyası-mobilya	0	0	0	0	1	0	0	0
	teknoloji	0	0	0	0	1	0	0	0

T3 ve T10 adlı katılımcılar, bölgenin kentin bir alt merkezi haline dönüştüğünü ve her türlü kategoride işletmenin burada bulunabileceğini, bunu yalnızca stadyumun açılmasıyla değil stadyumdan sonra bölgesel anlamda bir gelişmenin olmasıyla ilişkilendirerek görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> ''Burası yeni bir merkez oluşturdu, yeni merkez demek de aslında bakıldığında ticari açıdan her şeyin bu alanda tamamlanması demek. O yüzden bence tüm işlevler kentin bu bölgesinde tamamlanıyor.''

> ''Bence stadyum burayı yeni bir kent merkezi haline getirdi. Kent merkezi olunca da her türlü işletme açıldı, açılmaya da devam ediyor.''

'*Stadyumun açılmasıyla ticari işletmeler, kategorik açıdan işlevsel dönüşüme uğramıştır.'* şeklindeki likert ölçekli sorunun cevapları incelendiğinde stadyumun belirli bir kategoriyi değil her sektörü geliştirdiği vurgulanmış, sonuçlar stadyumun varlığının yüksek oranda dönüşümü desteklediğini ortaya koymuştur (Tablo 30).

Tablo 30: Katılımcıların stadyumun işlevsel dönüşümü arttırdığına ilişkin görüşleri (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	1	6,7
katılmıyorum	2	13,3
kararsızım	3	20,0
katılıyorum	5	33,3
kesinlikle katılıyorum	4	26,7
Toplam	15	100,0

Örneğin T2 adlı katılımcı, stadyumun bölgeyi bir alt merkez haline dönüştürdüğünü, ancak bazı kategorilerdeki işletmelerde özellikle artış yaşandığını şu ifadelerle belirtmiştir:

> ‘‘Stadyumun dönüştürücü etkisini ifade etmem gerekirse bence stadyum artık Konya’nın yeni merkezi ve şehrin kalbi. Kentin ticari hareketliliği kafe-restoran kategorisindeki ciddi artışla buraya yöneliyor ve burada dönüyor. İşletmemi açarken stadyumdan dolayı özellikle burayı seçtim.’’

Benzer şekilde T4 ve T5 adlı katılımcılar belli bir kategori üzerinde stadyumun dönüştürücü etkisini şu şekilde açıklamışlardır:

> ‘‘Stadyumun dönüştürücü bir etkisi elbette oldu. Bu bölge kafeler bölgesine döndü yol boyu yürürseniz görürsünüz her yer kafe… Selçuker AVM geldi mesela orada da çoğu işletmenin bulunma sebebi kafe açmak.’’

> ‘‘Ben stadyumun öncesinde de bu bölgeyi biliyorum ve şunu çok emin olarak söyleyebilirim ki stadyum geldikten sonra market ve kafe yönünden işletmeler arttı ve çok da iyi oldu.’’

Dönüştürücü bir etkinin varlığının saptanması üzerine, stadyumun genel anlamda işletmeleri nasıl etkilediğine yönelik sorulan *‘İşletmenizin yakın çevresinde stadyumun bulunması sizi genel anlamda nasıl etkilemektedir?’* sorusuna yüksek oranda ‘olumlu etkiliyor’ yanıtı verilmiştir (Tablo 31).

Tablo 31: Ticari işletmelerin stadyumdan etkilenme düzeyi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
olumlu	10	66,7
olumsuz	5	33,3
Toplam	15	100,0

Ancak olumlu veya olumsuz etkilenme durumunun işletme kategorisiyle doğrudan ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin işletmesi mobilya kategorisinde bulunan T9 adlı katılımcı, stadyumdan olumsuz etkilendiğini şu şekilde ifade etmektedir:

> ‘‘Stadyum ve mobilya arasında bir sektör uyuşmazlığı var. Baktığınızda taraftar gruplarının yaş kitlesi belli yani neredeyse %80’i genç böyle ev eşyası mobilya umurunda olmayan yaşlar öyle olunca da bizim işletmemizi tercih etmiyorlar. Tercih etmedikleri için taraftar grupları ve stadyumun varlığı bize ancak kuru ve boş bir kalabalıktan başka bir şey değil.’’

Buna karşın işletmesi zincir market kategorisinde yer alan T7 adlı kullanıcı olumlu anlamda etkilendiğini şu şekilde belirtmiştir:

> ‘‘Stadyumun etkisiyle bir çekicilik var bu bölgede. Satışlar hızlı oluyor, hele maç günleri bazı ürünlerin satışındaki gelir neredeyse bir günün satışının 15 katına çıkıyor.’’

Saptamaları doğrular şekilde likert ölçekli *‘İşletmemin stadyumun yakın çevresinde bulunması ticari gelirimi olumlu yönde etkilemektedir.’* sorusuna verilen %74 oranında katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabı bölgede ekonomik anlamda stadyumun olumlu etkisini ortaya koymaktadır (Tablo 32).

Tablo 32: Ticari işletme gelirlerinin stadyumun varlığından olumlu etkilenme düzeyi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	3	20,0
katılmıyorum	1	6,7
katılıyorum	3	20,0
kesinlikle katılıyorum	8	53,3
Toplam	15	100,0

Stadyumun varlığından ticari işletmelerin, maç günlerinde güvenlik açısından olumlu/olumsuz etkilenme durumuna yönelik sorulan *‘Maç günlerinde işletmenizde herhangi bir güvenlik problemi (hırsızlık, kavga gibi) yaşadınız mı?*’ sorusuna verilen cevaplar ise %80 gibi ciddi bir oranla hayır olmuştur (Tablo 33).

Tablo 33: Ticari işletmelerde maç günü güvenlik problemi yaşanma durumu (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
evet	3	20,0
hayır	12	80,0
Toplam	15	100,0

Ekonomik ölçütler bağlamında ticari işletme anketlerinde likert ölçekli sorulan önemli sorulardan bir diğeri ise *‘Maç günlerindeki günlük kazancım diğer günlere kıyasla daha fazladır.’* sorusudur. Yine bu soruya da yüksek oranda katılıyorum/kesinlikle

katılıyorum cevabı verilmiş ve genel olarak stadyumun ekonomik anlamda olumlu bir etki yarattığı sonucuna varılmıştır (Tablo 34).

Tablo 34: Ticari işletme gelirlerinin maç günlerinde artması (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	2	13,3
kararsızım	1	6,7
katılıyorum	6	40,0
kesinlikle katılıyorum	6	40,0
Toplam	15	100,0

Maç günlerinde stadyum alanı ve çevresinde oluşan ekonomik anlamdaki olumlu hareketliliğin yanı sıra olumsuz etkilerin varlığının saptanabilmesi amacıyla işletmelere likert ölçekli *'Maç günlerinde işletmeme erişim/ulaşım zorlaşmaktadır.'* ifadesi yöneltilmiş ve maç günleri harici günlerle karşılaştırma yapılabilmesi açısından *'İşletmeme erişim/ulaşım kolaydır.'* ifadesine de cevap verilmesi istenmiştir. Bu kapsamda maç günleri haricinde %80 oranında işletmeye kolay erişilebildiğine dair katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevaplarının (Tablo 35) yanı sıra, maç günleri işletmeye erişimin zorlaştığına dair %87 gibi ciddi bir oranla katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabı verilmiştir (Tablo 36).

Tablo 35: Maç günleri haricinde ticari işletmelere erişimin kolaylığı ile ilgili kullanıcı görüşleri (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	1	6,7
katılmıyorum	1	6,7
katılıyorum	2	13,3
kesinlikle katılıyorum	11	73,3
Toplam	15	100,0

Tablo 36: Maç günlerinde ticari işletmelere erişimin zorluğu ile ilgili kullanıcı görüşleri (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	3	20,0
katılmıyorum	1	6,7
kararsızım	1	6,7
katılıyorum	4	26,7
kesinlikle katılıyorum	6	40,0
Toplam	15	100,0

Ekonomik anlamda son olarak *stadyum alanının kendisi ve çevresi çekicilik unsuru barındırmalıdır* ölçütü çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu

değerlendirildiğinde yapı olarak stadyumun yeterli çekicilik unsurları barındırmadığını, ancak Şekil 40'ta görüldüğü üzere yakın çevresinde oluşmuş kullanımlar (alışveriş merkezi, kafe, restoran ve park) bağlamında çekicilik unsurlarına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 40: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı ve çevresi (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bu başlık altında belirtilen ölçütler çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 37).

Tablo 37: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının ekonomik ölçütler çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri

	ÖLÇÜT	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN
EKONOMİK	*stadyum alanının yer seçiminde, alt ve üstyapıya ilişkin inşaat, yatırım, emniyet ve güvenlik, lojistik ve operasyonel giderlerin en az maliyetle gerçekleştirilmesi gerekmektedir*		
	stadyum alanının mülkiyeti kamuya ait olmalı ancak kent merkezinden uzaklaşmamalıdır		
	stadyum alanı gelecekte kapasite arttırma imkanı bulunacak genişlikte araziye sahip olmalıdır		
	iyi kurgulanmış ve etkili bir stadyum alanı bulunduğu bölgeye istihdam ve ekonomiye katkı sağlamalıdır		
	stadyum alanının kendisi ve çevresi çekicilik unsuru barındırmalıdır		

4.6. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun Çevresel Ölçütler ve Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Analizi

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun çevresel ölçütler ve tasarım ilkeleri çerçevesinde analizi genel olarak mekânsal ve gözleme dayalı veriler temel alınarak yapılmıştır. Ayrıca konut kullanıcıları ile gerçekleştirilen anketlerde sorulan iki soru ile çevresel ölçütlere göre stadyumun analiz edilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, çevresel ölçütlerin temelini *arazi tüketimi* oluşturmaktadır. Arazi tüketimi, stadyum alanının konumlanacağı arazinin verimliliği, eğimi ve geçirimliliğini içermektedir. Buna göre stadyum alanının konumlanacağı arazi, verimsiz, düşük eğimli ve yüksek geçirimli olmalıdır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim sürecinde belirlenen alan, o dönemdeki planlarda kentin gelişme yönü içerisinde ve göreceli olarak verimsiz araziler üzerinde bulunmaktadır. Söz konusu alan aynı zamanda düşük eğimli ve geçirimli bir bölgedir.

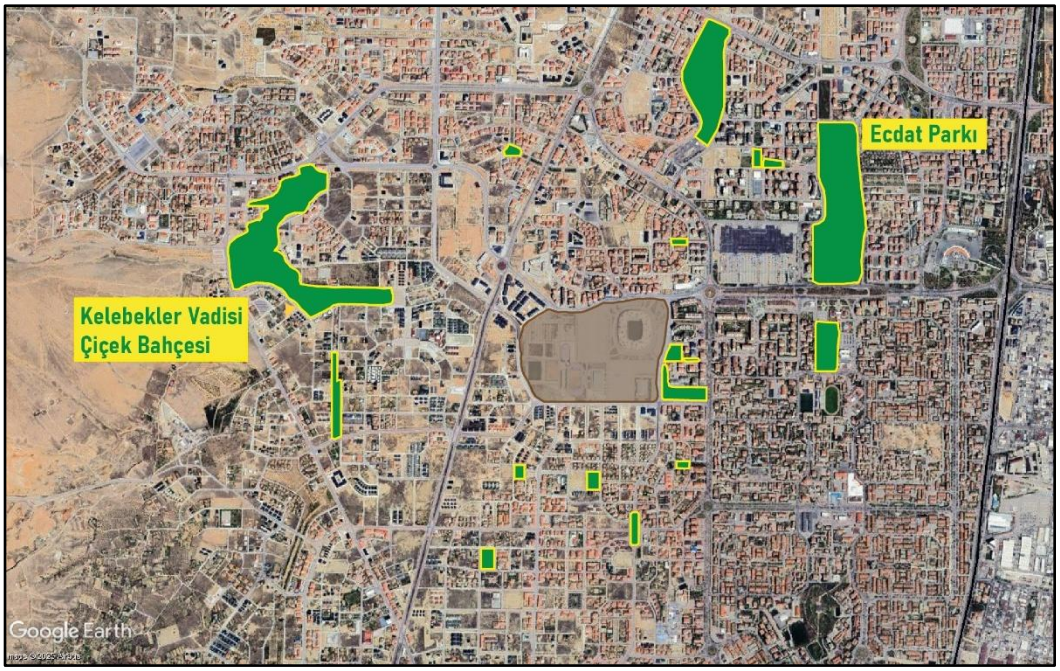
Çevresel anlamda diğer ölçüt *stadyum alanının nehir, baraj ve faylar ile askeri bölgelere uzak, polis ve itfaiye merkezleri ile hastaneye yakın konumlanması*dır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yakınında herhangi bir nehir veya baraj bulunmamakta, en yakın askeri bölge ile arasında 15 kilometre mesafe bulunmaktadır. Stadyum alanı en yakın polis merkezine 3 kilometre, itfaiye merkezi ve en yakın devlet hastanesine 7 kilometre mesafededir.

Bir diğer ölçüt olan *doğru kurgulanmış her stadyum alanında, rüzgâr ve güneş enerjisi ile yer altı su kaynakları etkin kullanılabilmeli ve yönetilebilmeli* ilkesine göre Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nda herhangi bir enerji kaynağı kullanım ve yönetimine rastlanılmamıştır. Yine çevresel anlamda önemli hususlardan biri *stadyum alanı ve çevresinde atık yönetimi* sağlanması ilkesi olsa da Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nda bu yönde herhangi bir çalışmanın yapılmadığı saptanmıştır.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun analiz edilmesi gereken bir diğer yönü, *sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir stadyum alanının, fosil yakıt kullanımını arttırmayan ve olası herhangi bir kirliliğe karşı önlemini alan bir niteliğe sahip olması* ilkesine uygunluğudur. İlkenin temeli özel araç kullanımının azaltılması, toplu taşıma sistemleri ile bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasını içermektedir. Ancak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'na ulaşımda özel araç yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, stadyumun çevresinde bulunan otopark alanı özel araç kullanımını teşvik

etmekte, fosil yakıt kullanımını arttırmakta ve ciddi bir yansıtıcı yüzey alanı meydana getirmektedir (Şekil 30).

Üzerinde durulan tasarım ilkeleriyle bağlantılı olarak *stadyum alanının yakınında en az bir yeşil alan/çocuk oyun alanı bulunması gerektiği* tasarım ilkesi kapsamında Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yakın çevresinde küçük ölçekli bazı yeşil alanların yanı sıra Kalehan Ecdat Bahçesi, Kelebekler Vadisi Çiçek Bahçesi gibi büyük ölçekli yeşil alanların da bulunduğu görülmektedir (Şekil 41).

Şekil 41: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu çevresindeki yeşil alan varlığı (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Çevresel anlamda en önemli görülen ölçüt ise *stadyum alanı kurulmadan önce spor altyapısının geliştirilmesi*dir. Bu kapsamda Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının özellikle çocuklar için spora teşvik edici, sporcu yetiştirme olanağı bulunan ve yakın çevresindeki nüfusun spor dallarına yatkınlığını belirleyip ona uygun tasarımlar içeren bir yapıda olması beklenmektedir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güneyinde bulunan Selçuklu Belediyesi Uluslararası Spor Salonu ve Konya Olimpik Yüzme havuzunun, çevresinde yaşayan bireylere ne ölçüde spor altyapısı sağladığına ilişkin değerlendirme yapabilmek amacıyla konut kullanıcılara bazı sorular sorulmuştur. Yetişkinler ve çocuklar olmak üzere *'Stadyum alanının varlığı yetişkinler için farklı sportif faaliyetler veya diğer işlevler açısından bir fırsat oluşturmaktadır.'* ve '*Stadyum alanının varlığı çocuklarım için farklı sportif faaliyetler veya diğer işlevler açısından bir*

fırsat oluşturmaktadır (spor altyapısı, spor okulları, kulüpler).' şeklinde likert ölçekli iki farklı soru yöneltilmiştir. Katılımcıların stadyumun yetişkinler açısından spor faaliyetlerine ne ölçüde olanak sağladığı yönünde verdiği cevaplar Tablo 38'de yer almaktadır. Buna göre %67 gibi yüksek bir oranda katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabı verilmiştir.

Tablo 38: Yetişkinler için stadyumun varlığının spor altyapısı fırsatı oluşturması (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	2	4,8
katılmıyorum	1	2,4
kararsızım	2	4,8
katılıyorum	21	50,0
kesinlikle katılıyorum	16	38,1
Toplam	42	100,0

K8 adlı katılımcı stadyum alanında yetişkinler açısından bulunan spor olanaklarını şu şekilde belirtmiştir:

> ''Stadyum alanında bulunan olimpik yüzme havuzu benim spora yönelmem için bir fırsat olabilir. Yılın bazı dönemlerinde kayıt açıyorlar takip etmiyorum etsem kullanabilirim böyle bir imkân var.''

Benzer şekilde stadyum alanında çocuklar için spor altyapısı olanağına ilişkin katılımcılar %88 gibi çok yüksek bir oranda katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabı vermişlerdir (Tablo 39).

Tablo 39: Çocuklar için stadyumun varlığının spor altyapısı fırsatı oluşturması (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	2	4,8
katılmıyorum	7	16,7
kararsızım	5	11,9
katılıyorum	16	38,1
kesinlikle katılıyorum	12	28,6
Toplam	42	100,0

Çocuklar için spor altyapısına ilişkin K8 ve K10 adlı katılımcılar sahip olunan olanakları şu şekilde ifade etmiştir:

> ''Stadyum alanında bulunan spor salonunda çocukların faaliyetlerini ve yöneldikleri spor dalını Selçuklu Belediyesi destekliyor. Büyük çocuğum basketbola, küçük çocuğum ise yüzmeye gidiyor.''

> ‘‘Spor salonu ile yüzme havuzu stadyumun arkasındaki alanda bulunuyor ikisinin de binaları ayrı ayrı. İçerik olarak sunduğu imkanlar iyi, salonlar ve havuz güzel. Bölge açısından böyle alanların bulunması iyi, avantaj yani.’’

Bu başlık altında belirtilen ölçütler çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 40).

Tablo 40: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının çevresel ölçütler ile tasarım ilkeleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri

	ÖLÇÜT	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN
ÇEVRESEL	*arazi tüketimi çalışmaları stadyum inşa edilmeden önce yapılmalıdır*		
	doğru kurgulanmış her stadyum alanında, rüzgâr ve güneş enerjisi ile yer altı su kaynakları etkin kullanılabilmeli ve yönetilebilmelidir		
	stadyum alanı ve çevresinde atık yönetimi sağlanmalıdır		
	sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir stadyum alanı, fosil yakıt kullanımını arttırmayan ve olası herhangi bir kirliliğe karşı önlemini alan bir niteliğe sahip olmalıdır		
	stadyum alanının yakınında en az bir yeşil alan/çocuk oyun alanı bulunması gerekmektedir		
	stadyum alanı kurulmadan önce spor altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir		

4.7. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu’nun Sosyal Ölçütler ve Tasarım İlkeleri Çerçevesinde Analizi

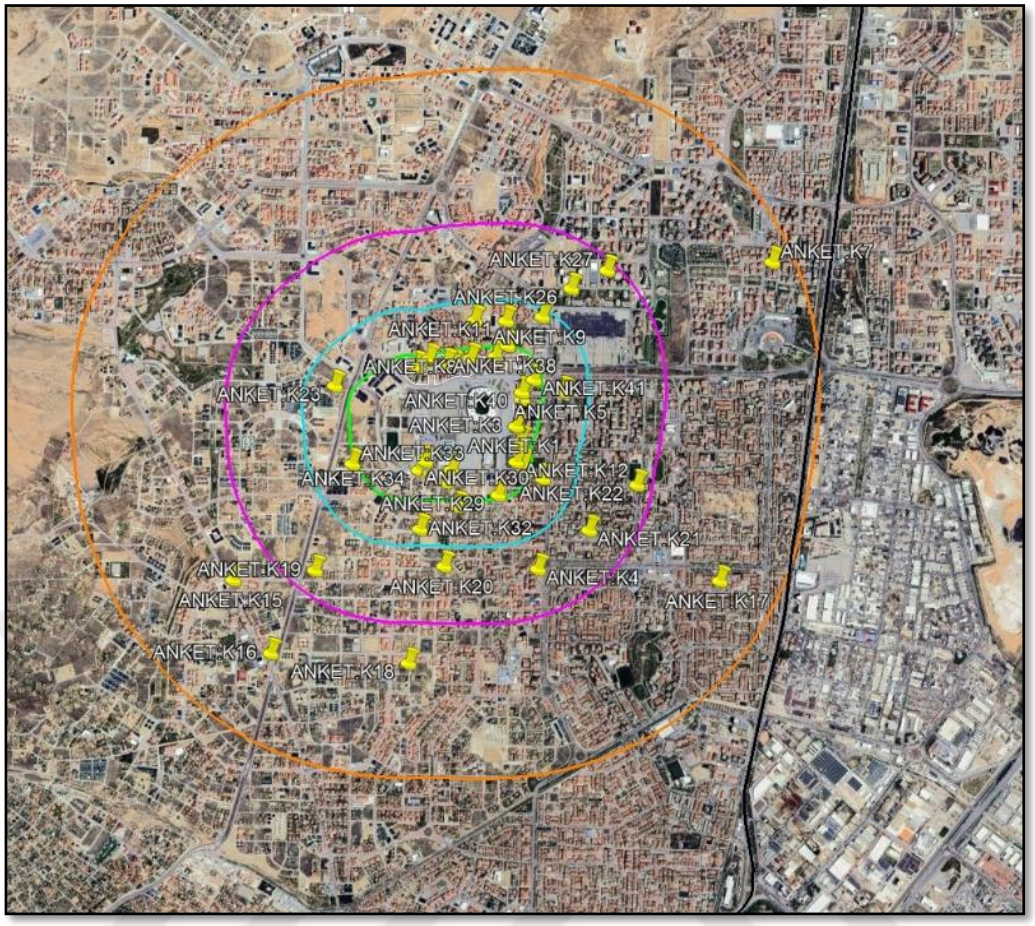
Stadyum alanlarının yer seçiminde sosyal ölçütler ve tasarım ilkeleri genel olarak stadyumun çevresini ne düzeyde ve nasıl etkilediği çerçevesinde değerlendirilmiştir. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı ve çevresinde, sosyal ölçütler ve tasarım ilkelerine ilişkin 5 hususun değerlendirilmesinde temel belirleyici, konut kullanıcıları ile yapılan anketler olmuştur. Konut kullanıcıları ile yapılan anketler belli bir sistematik çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, stadyum alanı ve çevresi, stadyumdan etkilenme düzeyinin saptanabilmesi amacıyla 4 ayrı buffer zonuna ayrılmış ve bu zonlar arasında bir korelasyon kurulmuştur. Yanı sıra, stadyuma gelen taraftar/seyirci grupları ile yapılan anketlerdeki bazı sorular stadyumun sosyal ölçütlere göre analiz edilebilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda sosyal ölçütler ve tasarım ilkeleri, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçim kararının kentsel gelişim politikaları kapsamında analiz edilmesine de olanak tanımıştır.

Sosyal ölçütler ve tasarım ilkelerine ilişkin ilk olarak *katılım* hususuna değinmekte fayda görülmektedir. Katılım, stadyum alanına gelen potansiyel kullanıcı varlığını açıklamaktadır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu için potansiyel kullanıcı varlığı, seyirci/taraftar gruplarına sorulan *'Stadyuma ne sıklıkta gelirsiniz?'* sorusuna verilen cevaplarla analiz edilmiştir. Sorunun yöneltilmesindeki temel hedef katılımcıların stadyuma gelmeyi ne düzeyde tercih ettikleri, dolayısıyla stadyumda gerçekleşen faaliyetlere katılımın hangi düzeyde olduğunun tespit edilmesidir. Anket sonuçlarına göre katılımcılar %57 gibi bir oranla stadyuma tüm lig maçlarında geldiklerini belirtmişlerdir (Tablo 41). Bu durumda stadyumun, potansiyel kullanıcı varlığına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 41: Seyirci/taraftar gruplarının stadyumu tercih etme düzeyi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
tüm lig maçlarına (19)	57	57,0
büyük takımlar ile oynanan maçlara (4)	12	12,0
takımın puan desteğine ihtiyacı olduğu maçlara (küme düşme, rekabet veya riskli durumlar)	2	2,0
gelmeye çalışırım (9-10	12	12,0
nadiren gelirim (5 veya daha az)	17	17,0
Toplam	100	100,0

Öte yandan stadyum alanının belli düzeyde seyirci/taraftar kitlesine sahip olmasının çevresinde birtakım etkiler yaratacağı açıktır. Bu kapsamda Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun çevresini etkileme düzeyinin '*stadyum alanlarının muhtemel olumsuz etkilerinin minimize edilmesi ve sosyal anlamda toplumla uyumunun sağlanması'* ilkesi açısından analiz edilmesi önemli görülmüştür. Etkileme düzeyinin analizinde temel belirleyici buffer analizi ve buffer zonları içerisindeki konut kullanıcıları ile yapılan anketlerdir (Şekil 42).

Şekil 42: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu Alanı buffer zonları ve anket gerçekleştirilen konutların mekânsal dağılımı (URL10 kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Anket sonuçlarının analiz edilmesinde ise konut kullanıcılarının ne kadar süredir bu konutta bulunduğu ve konutun hangi bölgede yer aldığı göz önünde bulundurulmuştur. Stadyumun etkilerinin saptanabilmesi açısından katılımcılara sorulan *'Kaç yıldır burada oturuyorsunuz?'* sorusu ve verilen cevaplara göre katılımcının stadyumun hizmete girdiği 2014 yılı itibariyle 11 yıl ve üzeri bir süredir konutunda oturması önemlidir. Sonuçlara göre, 42 katılımcının %31'i belirtilen sürede konutunda yaşamaktadır (Tablo 42).

Tablo 42: Konut kullanıcılarının konutta bulunma süresi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
0-3 yıl	7	16,7
3-6 yıl	8	19,0
6-9 yıl	8	19,0
9-12 yıl	6	14,3
12-15 yıl	4	9,5
15-18 yıl	2	4,8
18 yıl ve üzeri	7	16,7
Toplam	42	100,0

Diğer önemli faktör konutun hangi buffer zonunda yer aldığı, ne kadar süredir konutta yaşandığıdır. Bu kapsamda konutunda 11 yıl ve daha fazla süredir yaşayan katılımcıların en fazla 1. Bölgede bulunduğu görülmektedir (Tablo 43).

Tablo 43: Konut kullanıcılarının konutta bulunma süresi ve buffer zonu bölgesi (SPSS Statistics)

		konut buffer analizinde hangi bölgede yer alıyor			
		1. bölge	2. bölge	3. bölge	4. bölge
katılımcının kaç yıldır bu konutta yaşadığı	0-3 yıl	1	4	1	1
	3-6 yıl	3	2	2	1
	6-9 yıl	6	0	1	1
	9-12 yıl	5	0	0	1
	12-15 yıl	2	1	1	0
	15-18 yıl	1	0	0	1
	18 yıl ve üzeri	2	3	2	0

Sosyal ölçütler çerçevesinde katılımcılara *'Stadyum alanının hizmete girmesiyle birlikte konut güvenliği açısından herhangi bir sorun yaşadınız mı?'* sorusu sorulmuş ve cevaplar %76 oranında hayır olmuştur. Burada en çarpıcı sonuç evet cevabı verenlerin 1.bölgede yaşamasıdır (Tablo 44).

Tablo 44: Konut kullanıcılarının güvenlik sorunu yaşayıp yaşamadığı (SPSS Statistics)

		konut buffer analizinde hangi bölgede yer alıyor			
		1. bölge	2. bölge	3. bölge	4. bölge
Stadyum alanının hizmete girmesiyle birlikte konut güvenliği açısından herhangi bir sorun yaşadınız mı	evet	10	0	0	0
	hayır	10	10	7	5

Konutu 1.bölgede bulunan K6 ve K10 isimli katılımcılar stadyumun maç günlerinde konut güvenliğini tehdit ettiğini şu şekilde dile getirmişlerdir:

> ''Misafir takımlardan tüm taraftar gruplarında olmasa da bazı taraftar grupları buraya geldiklerinde ekstra agresif olabiliyorlar biz bunu evden rahatlıkla gözlemleyebiliyoruz. Hatta bazı taraftar grupları geldiğinde güvenliğimizin sitenin bahçesinde bıçak, satır ve çakı gibi kesici aletler bulduğunu söyleyebilirim bu da tedirgin olmamıza sebep olabiliyor. Biz güvenlikli sitede yaşarken tedirgin oluyorsak diğer insanlar ne yaşıyor kim bilir.''

> ''Yani şu gün şu olay oldu diye net bir örnek veremesem de her maç mutlaka bir kavga dövüş arbede kesinlikle oluyor, bizim ev stadyuma çok yakın haliyle

> şahit oluyoruz ve çoluk çocuk korkabiliyoruz. Hatta ben bazen bizimkilere maç günleri dışarı çıkmamalarını tembihliyorum.''

Konut kullanıcılarına yöneltilen likert ölçekli '*Stadyum alanının varlığı özellikle maç günleri konutum açısından güvenlik zafiyeti ortaya çıkarmaktadır.'* ifadesine verilen cevaplar, stadyumun belirgin bir güvenlik zafiyeti yaratmadığını (Tablo 45), maç günleri konut güvenliğinin olumsuz etkilendiğini söyleyenlerin 1.bölgede yaşadığını göstermektedir (Tablo 46).

Tablo 45: Konut kullanıcılarının maç günlerinde konut güvenliği zafiyeti yaşayıp yaşamadıkları (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	8	19,0
katılmıyorum	13	31,0
kararsızım	6	14,3
katılıyorum	10	23,8
kesinlikle katılıyorum	5	11,9
Toplam	42	100,0

Tablo 46: Buffer bölgesindeki konut kullanıcılarının maç günlerinde konut güvenliği zafiyeti yaşamaları (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
1. bölge	20	47,6
2. bölge	10	23,8
3. bölge	7	16,7
4. bölge	5	11,9
Toplam	42	100,0

K3 ve K12 adlı katılımcılar, konut güvenliği açısından en çok etkilendikleri hususun stadyuma gelen seyirci/taraftar gruplarının araçlarını konut bahçelerine park etmesi olduğunu dile getirmişlerdir:

> ''Maç günleri apartmanın otoparkına taraftarlar araçlarını park ediyor genelde. Yani o insanlar yabancı oldukları için ben bunu güvenlik tehdidi olarak kabul ediyorum, tanımıyorum, bilmiyorum çünkü araç park etmek dışında ne yapacağını.''

> ''Maç günlerinde stadyuma gelenler araçlarını evlerimizin bahçelerine ya da sokaklara park ediyorlar hiç tanımadığımız insanların bu kadar yakınımıza böyle kalabalık günlerde girmesi endişeye sebep oluyor.''

Konut kullanıcılarına yöneltilen likert ölçekli *'Maç günlerinde stadyuma gelenlerin araçlarını evimin yakın çevresine park etmesinden rahatsız oluyorum.'*

ifadesine karşı %69 gibi yüksek bir oranda katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabının verilmesi bulguları destekler niteliktedir (Tablo 47).

Tablo 47: Konut kullanıcılarının maç günlerinde konutların yakın çevresine araç park edilmesinden rahatsız olma durumu (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	2	4,8
katılmıyorum	9	21,4
kararsızım	2	4,8
katılıyorum	14	33,3
kesinlikle katılıyorum	15	35,7
Toplam	42	100,0

Öte yandan konut kullanıcıları, stadyum otoparkının özellikle akşam vakitlerinde konut güvenliğini tehdit ettiğini düşünmektedir. K2 ve K14 adlı kullanıcılar stadyum otoparkı ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> ‘‘Stadyum otoparkı geceleri çok ıssız ve güvensiz oluyor. Dolayısıyla yakın olduğumuz için evimi de tehdit ediyor.’’

> ‘‘Şimdi başıma geldi diye net bir örnek verememem size otoparkla alakalı ama bence stadyum otoparkı özellikle geceleri başlı başına bir tehdit unsuru.’’

Katılımcıların *‘Stadyum otoparkının özellikle akşamları güvenlik zafiyeti oluşturduğunu düşünüyorum.’* ifadesine yönelik %67 gibi yüksek bir oranla katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabını vermesi yukarıda ortaya konan kişisel kaygıları desteklemektedir (Tablo 48) (Şekil 30).

Tablo 48: Konut kullanıcılarının stadyum otoparkını güvenlik zafiyeti olarak görmesi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	2	4,8
katılmıyorum	10	23,8
kararsızım	2	4,8
katılıyorum	13	31,0
kesinlikle katılıyorum	15	35,7
Toplam	42	100,0

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu’nun yakın çevresindeki konut kullanıcılarını genel anlamda nasıl etkilediği analiz edildiğinde birbirine yakın bir oranda, katılımcılar %53 olumlu, %47 olumsuz yanıtı vermiştir (Tablo 49).

Tablo 49: Konut kullanıcılarının stadyum alanından olumlu/olumsuz etkilenme durumu (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
olumlu	22	52,4
olumsuz	20	47,6
Toplam	42	100,0

Stadyum alanının olumlu bir etki oluşturduğunu belirtilen K5, K7 adlı katılımcılar düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> ‘‘Evime ve evimin çevresindeki alanlara çekicilik katıyor. O yüzden olumlu bir etkisi var diyebilirim.’’

> ‘‘Stadyumun burada bulunması bana merkezi bir yerde oturuyormuşum gibi hissettiriyor. Ayrıca ihtiyacım olan her şey elimin altında.’’

Stadyum alanının olumsuz etkilerinin olduğunu ifade eden K10 ve K13 adlı katılımcılar ise:

> ‘‘Stadyumun varlığı tek kelimeyle kaos oluşturuyor. Özellikle maç günleri trafik, ses… Diğer günlerde otoparkta yapılan etkinliklerdeki müzikler rahatsız edici. Annem ve babamların evi de bizim binada onlar yaşlı çoğu zaman tahammül edemiyorlar.’’

> ‘‘Stadyum otoparkında genelde hafta sonu, bazen hafta içleri de araba, motosiklet gibi etkinlikler yapılıyor. Geliyorlar araba, motor sergiliyorlar en az 50-60 kişi müzik açıyorlar, sıfır çiziyorlar falan gürültü oluyor rahatsız ediyor. Bir de maç günlerinde maçlara giriş çıkış saatlerinde ulaşım zorlaşıyor.’’

İfadeleri ile rahatsızlıklarını dile getirmiştir.

Konut kullanıcılarına yöneltilen *‘Stadyumun varlığından olumsuz anlamda en çok etkilendiğiniz konu (lar) nedir?’* sorusu, stadyum alanının etkilerinin tespit edilebilmesi açısından önemlidir. Verilen cevaplarda en yüksek oranda trafik ve gürültü seçenekleri işaretlenmiştir. 1.bölgede yaşayan katılımcıların diğer bölgedeki katılımcılara oranla daha fazla seçenek işaretledikleri görülmektedir (Tablo 50).

Tablo 50: Konut kullanıcılarının stadyum alanından olumsuz etkilendikleri konular (SPSS Statistics)

	konut buffer analizinde hangi bölgede yer alıyor			
	1. bölge	2. bölge	3. bölge	4. bölge
ulaşım	8	3	2	3
trafik	10	8	7	5
konut yakın çevresinin kullanımı	3	0	0	2
mahremiyet	1	0	0	0
güvenlik	7	2	1	0
gürültü	11	6	0	3
kirlilik	1	2	0	0
hiçbiri	1	0	0	0
hepsi	1	0	0	0

En ciddi sorunun trafik olduğunu K6, K20 ve K25 isimli katılımcılar şu şekilde açıklamaktadır:

> ‘‘Maç günlerinde misafirliğe gideceksek maç çıkış saatinden 1 saat önce evde olmaya özen gösteriyoruz yoksa eve girmemiz pek mümkün olmuyor, bize misafir gelecekse de 1 saat erken-geç kalkma durumları oluyor. Hatta kızım maç günü bize geldiğinde eşi ‘sen orada kal bu gece trafik yoğun, alamayabilirim’ diyor. Bazen misafirler maç günleri gelmek istemiyor araç park edecek yer kalmamasından dolayı.’’

> ‘‘Stadyum inşa edildikten sonra bu bölgede taşıt ve yaya trafiği rahatsız edecek boyutta arttı.’’

> ‘‘Maç günlerinde aşırı kalabalıktan kaynaklı trafik oluşuyor. Üstüne maçlara katılan insanların alkol kullanımı ve rakip takımların birbirine karşı saldırgan tavırları, bazen yolların kapanmasına neden oluyor bu da kaos ortamı oluşturuyor.’’

Katılımcılara yöneltilen likert ölçekli *‘Stadyumun varlığı maç günleri ulaşımı olumsuz etkilemektedir.’* sorusuna %88 oranında katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevabı vermesi maç günlerindeki ulaşım/trafik sorununu somut biçimde ortaya koymaktadır (Tablo 51).

Tablo 51: Konut kullanıcılarının maç günleri ulaşım açısından olumsuz etkilenme durumu (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	3	7,1
katılmıyorum	2	4,8
katılıyorum	9	21,4
kesinlikle katılıyorum	28	66,7
Toplam	42	100,0

Maç günlerinde seyirci/taraftar gruplarının oluşturduğu hareketlilikten konut kullanıcılarının mahremiyet hususunda etkilenme düzeylerini anlayabilmek için likert

ölçekli *'Maç günlerinde evimin bahçesi ve yakın çevresindeki açık alanları kullanmak zorlaşmaktadır.'* ifadesi yöneltilmiş ve %60 oranında katılıyorum/kesinlikle katılıyorum yanıtı alınmıştır (Tablo 52).

Tablo 52: Maç günlerinde konut yakın çevresi kullanımının olumsuz etkilenmesi (SPSS Statistics)

	Sıklık	Yüzde
kesinlikle katılmıyorum	5	11,9
katılmıyorum	10	23,8
kararsızım	2	4,8
katılıyorum	17	40,5
kesinlikle katılıyorum	8	19,0
Toplam	42	100,0

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu alanının sosyal ölçütler ve tasarım ilkeleri bağlamında çevresinde olumlu veya olumsuz birçok etki yarattığı saptanmıştır. Bu etkinin özellikle konut kullanıcıları ile yapılan anketler ve kullanıcıların verdiği cevaplar doğrultusunda buffer zonları içerisinde 1.bölgede yoğun olarak gözlemlendiğini söylemek mümkündür.

Bu başlık altında belirtilen ölçütler çerçevesinde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının güçlü ve zayıf yönleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 53).

Tablo 53: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının sosyal ölçütler ile tasarım ilkeleri çerçevesinde güçlü ve zayıf yönleri

	ÖLÇÜT	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN
SOSYAL	*katılım (potansiyel katılımcı varlığının yüksek olması gerekmektedir)*		
	bölgenin spora yatkın olması gerekmektedir		
	stadyum alanlarının muhtemel olumsuz etkilerinin minimize edilebilmesi gerekmektedir		
	stadyum alanının sosyal anlamda toplumla uyumunun sağlanması gerekmektedir		
	stadyum alanı içerisinde barındırdığı tüm taraftar, seyirci veya ziyaretçilerine yeterli ve adil muameleyi gösterebiliyor nitelikte olmalıdır		

4.8. Bölüm Değerlendirmesi

Çalışmanın bu bölümünde, Konya kentinin mekânsal gelişiminde, spor ve stadyum alanlarının yerinin saptanması amacıyla tarihsel süreci kapsayan bir inceleme yapılmıştır. Kentin şekillenmesinde önemli rolü olan beş önemli planlama çalışması açıklanmış ve bu planlama çalışmaları içerisinde spor ve stadyum alanlarına ilişkin plan kararları incelenmiştir. İncelenen planlama çalışmaları içerisinde iki plan çalışması tez

açısından önemli görülmektedir. Sözü edilen planlama çalışmalarından ilki, 1946 yılında hazırlanan 1/2000 ölçekli Konya İmar Planı'dır. Plan, ilk stadyum alanına ilişkin kararları içermesi ve 1950 yılında hizmete açılan Konya Atatürk Stadyumu'na temel oluşturması nedeniyle önemlidir. Diğer planlama çalışması ise 1984 yılında ilk üst ölçekli plan olarak hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Konya Çevre Düzeni Planı'dır. Konya Çevre Düzeni Planı'nda fuar alanı olarak belirlenen bölge şimdilerde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun konumlandığı alandır. Fuar alanının stadyum alanına dönüştürülmesine ilişkin karar, 2008 yılında verilmiş ve 2014 yılında şimdiki adıyla Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu hizmete açılmıştır. 2008 yılında verilen plan kararının stadyum için bir yer seçim kararı olduğunu söylemek mümkündür.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim sürecinde temel belirleyici mülkiyet olmuş ve stadyum, büyük bölümü mülkiyeti kamuya ait olan bir arazide yer seçmiştir. Ancak literatürde stadyum alanlarının yer seçimine ilişkin mülkiyet haricinde ölçütler bulunmakta ve bu ölçütler çerçevesinde stadyumlar inşa edilmektedir.

Stadyum alanlarının yer seçim ve tasarımına ilişkin erişilebilirlik, ekonomik, fiziksel ve mimari, çevresel ile sosyal ölçütler ve tasarım ilkeleri bağlamında Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu analiz edilmiştir. Söz konusu analize üç farklı grupla gerçekleştirilen anketler temel oluşturmuştur. Bu kapsamda seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletmelerle gerçekleştirilen anketlerle stadyumun yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerine uyumluluk düzeyi saptanmıştır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Kentlerde yoğun insan hareketine konu olan kentsel donatı alanları, birçok yönden kenti etkilemekte dolayısıyla bu alanların kent içerisinde yer seçim kararları büyük önem arz etmektedir. Stadyum alanları, kentlerde yoğun insan hareketine konu olan önemli kentsel donatı alanlarından biridir. Bu kapsamda tez çalışmasında, stadyum alanlarının yer seçim kararları ve bu kararların verilmesinde etkili olan temel yer seçim ölçütleri ile tasarım ilkeleri, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu özelinde incelenmiştir.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu, Konya kentinin kuzey gelişme koridoru bölgesinde Selçuklu ilçesi, Parsana mahallesi sınırları içerisinde 2014 yılında hizmete açılmıştır. Stadyum inşa edilmeden önce Konya kent merkezinde 1950 yılında hizmete açılan bir stadyum bulunmaktadır. Yeni stadyum alanı için yer seçim kararı ve inşa süreci, kentte bulunan Konya Atatürk Stadyumu'nun kaldırılması kararının verilmesiyle başlamıştır. Konya Atatürk Stadyumu, 1950-2018 yılları arasında hizmet vermiş, kentin merkezi konumunda, Konevi mahallesi sınırlarında, içerisinde birçok spor ve sosyal faaliyeti barındıran bir yapıdır. Kullanıldığı dönem boyunca Konya kentinde yaşayan nüfusu birçok yönden birleştirici rol üstlenmiştir. Ancak kapasite koşullarının yetersizliği, yakın çevresini güvenlik şartları açısından tehdit ettiği ve bazı siyasi vaatlerin de etkisiyle yıkılması ve yeni stadyumun bu alana yapılmaması yönünde karar verilmiştir. Böylelikle yeni bir stadyum alanı için yer arayışı süreci başlamıştır.

İnşa edildiği dönemdeki adıyla Konya Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim sürecinde karar vericiler için temel yer seçim ölçütü maliyet olmuş ve yer arayışları maliyet çerçevesinde şekillenmiştir. Bu kapsamda, stadyum alanı yeri için temel hedef, özel mülkiyetin ortaya çıkaracağı kısıtlılıklar ve kamulaştırma maliyetleri göz önünde bulundurularak mülkiyeti kamuya ait bir arazinin bulunması olmuştur. Diğer hedef ise büyük ölçekli bir yapı olan stadyum alanı için ihtiyacı karşılayacak genişlikte bir arazinin tespit edilmesidir. Buna göre Konya kentinde biri Karatay, diğeri Selçuklu olmak üzere iki arazi hedeflenen ölçütlerle uyumlu görülmüş ve Selçuklu bölgesindeki arazi hem kentin kuzey gelişme koridorunda hem de diğer araziye göre zemin taşıyıcılığı açısından daha sağlam olması nedeniyle stadyumun bu bölgede yer seçmesine karar verilmiştir.

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu için yer seçim kararında iki ölçütün temel alınması ile akademik literatürde üzerinde durulan diğer ölçütlerin değerlendirmeye alınmadığını söylemek mümkündür. Stadyum alanlarına ilişkin yer seçim ölçütleri çoklu

değerlendirme yaklaşımını gerektirmekte ve söz konusu ölçütler erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel ve sosyal ölçütler olmak üzere 5 başlık altında sınıflandırılmaktadır. Bu kapsamda tezde Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanına ilişkin yer seçim kararı, ifade edilen ölçütler çerçevesinde, mekânsal ve sosyal açıdan analiz edilmiştir. Analizlerin temelini seyirci/taraftar grupları, konut kullanıcıları ve ticari işletmeler olmak üzere 3 farklı grupla yapılan anket çalışmaları oluşturmuştur. Yanı sıra, mekânsal anlamda anket sonuçlarının desteklenebilmesi ve gelişimin gözlemlenebilmesi amacıyla alana ilişkin belge ve bilgiler elde edilmiş, bu doğrultuda analizler hazırlanmıştır. İfade edilen tüm materyal, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçim kararının erişilebilirlik, fiziksel ve mimari, ekonomik, çevresel ve sosyal ölçütler çerçevesinde güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak için kullanılmıştır.

Stadyum alanlarının yer seçim ölçütleri içerisinden erişilebilirliğe ilişkin olanlar temel ölçüt kabul edilmekte ve bu ölçütleri sağlayan stadyum alanlarının diğer ölçütlerle uyumluluğunun daha kolay sağlanacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda stadyum alanlarının erişilebilirliğe ilişkin yer seçim ölçütlerinin temelini stadyum alanı ile toplu taşıma sistemleri/araçları altyapısı arasında etkin ve doğru bir ilişkinin kurgulanması oluşturmaktadır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nda farklı zamanlarda gerçekleştirilen seyirci/taraftar anketlerinde 100 kişiden 62'sinin özel araçla erişim sağladığının saptanması, stadyumun özel araç bağımlısı bir alan olduğunu göstermektedir. Stadyum alanının çevresinde tasarlanmış olan 2.150 araçlık otopark alanı da bu durumu destekler niteliktedir. Aynı zamanda, yer seçim kararı sürecinde ön çalışması hazırlanan tramvay hattının halen hayata geçirilmemiş olması ve mevcut tramvay hattının stadyuma en yakın durağının 2 kilometre mesafede bulunması seyirci/taraftar gruplarının tramvay tercihini zorlaştırmaktadır.

Erişilebilirlik açısından bir diğer önemli husus stadyum alanına toplu taşıma araçları ile geliş süresidir. Toplu taşıma araçlarını tercih edenlerin 0-30 dakika arasında stadyuma erişebiliyor olması yüksek/iyi erişilebilirlik olarak kabul edilmektedir. Anketlerde katılımcıların ağırlıklı olarak stadyuma sözü edilen sürelerde eriştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda, stadyum ifade edilen yönüyle güçlü bir alandır. Öte yandan toplu taşıma aracı ile gelen seyircilerin/taraftarların toplu taşıma aracından indikten sonra 0-15 dakikada stadyum alanına erişebilmesi beklenmekte ve ankete katılanların çoğunluğunun bu süre aralığında stadyum alanına eriştiği anlaşılmaktadır. Stadyumun sözü edilen güçlü yönlerinin yanı sıra zayıf yönleri de vardır. Toplu taşıma araçlarını kullanan katılımcıların etkin, verimli, kesintisiz ve sorunsuz ulaşım

sağlayabilmesi gerekmekte, ancak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından bu durumun gerçekleşmediği, toplu taşıma ile erişimin sorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Benzer şekilde tüm kullanıcılar için stadyum alanına bisikletle erişimin kesintisiz ve sorunsuz sağlanması gerekirken stadyum alanının bu koşulu sağlamadığı görülmektedir.

Tezin önemli bulgularından biri, toplu taşıma araçları ile gelen katılımcıların özel araçla gelen katılımcılara oranıdır. Burada olması gereken toplu taşıma ile ulaşımın, özel araca göre daha fazla tercih edilmesidir ancak ortaya çıkan sonuçlar ifade edilen durumun tam tersi şeklindedir.

Stadyum alanlarının yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkelerine ilişkin fiziksel ve mimari açıdan 5 temel yer seçim ölçütü ve tasarım ilkesi bulunmaktadır. Stadyum fiziksel ve mimari anlamda öncelikle doğru ve yeterli bir kapasiteye sahip olmalıdır. Ancak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumunun kapasitesinin yıllık ortalama dörtte biri kullanılan bir yapı olması sebebiyle doğru belirlenmiş bir kapasiteye sahip olmadığı görülmektedir. Yanı sıra doğru tasarlanmış bir stadyum alanı sadece futbol maçlarına ev sahipliği yapmaktan ziyade farklı işlevlere sahip olmalı ve yılın her gününde kullanılabilen bir yapı olmalıdır. Ancak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun mimari tasarım açısından yalnızca futbol müsabakalarına hizmet eden, işlevsel farklılığı kısıtlı bir yapı olması stadyumun zayıf yönüdür.

Bir stadyum alanının ekonomik açıdan yer seçim ölçütleri kapsamında en az maliyetle inşa edilmesi beklenmektedir. Ancak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanının inşa edildiği yerin toplu taşıma altyapısının halen yetersiz olması ve bu yönde çalışmalar yapılması maliyeti arttırmaktadır. Stadyumun kamu mülkiyetine ait bir arazide yer seçmesi nedeniyle ilk inşaya ilişkin maliyet azalmış, ancak kent çeperinde bulunan bir alan olması sebebiyle altyapı maliyetleri artmıştır. Buna karşın stadyum alanının konumlandığı arazinin gelecekte kapasite arttırmaya olanak tanımlayacak büyüklükte olması, çevresinde çekicilik unsurları barındırması nedeniyle güçlü yönlere sahip olduğu görülmektedir.

Ekonomik ölçütler kapsamında stadyumun yakın çevresinde bulunan ticari işletme sahipleri/çalışanları genel olarak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun bu bölgede kategorik anlamda bir dönüşüm meydana getirdiğini ve bölgeyi yeni bir alt merkeze dönüştürdüğünü belirtmişlerdir. Bu yönüyle stadyum alanının ticari anlamda çevresine olumlu etkilerinin olduğunu ve güçlü yönünün ağır bastığını söylemek mümkündür.

Yanı sıra, stadyum alanının iklim değişikliği riskine yönelik bazı ölçütleri sağlıyor olması beklenmektedir. Bu kapsamda, stadyum alanının rüzgâr ve güneş enerjisi ile yeraltı su kaynaklarını etkin ve verimli kullanabilen bir yapı olması, aynı zamanda atık yönetiminin sağlanması gerekmektedir. Ancak Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu sözü edilen ölçütlerin hiçbirini sağlamamaktadır. Ayrıca, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun, ulaşımda özel aracın yoğun biçimde tercih edildiği, bu sebeple fosil yakıt kullanımı ve kirliliği arttıran bir alan olduğu görülmektedir. Zayıf yönlere karşın stadyumun güçlü olduğu yön, çevresel anlamda özellikle çocuklar aynı zamanda yetişkinler için spor altyapısı sağlaması, spor kulüpleri, sporcu yetiştirme olanağı bulunan kurslar ve sağlıklı yaşam aktivitelerini içermesidir. Özellikle stadyum alanının kuzeyinde bulunan kapalı spor salonu ve yüzme havuzu çocuklar ve yetişkinler için önemli bir imkân sağlamaktadır.

Son olarak sosyal ölçütler ve tasarım ilkeleri bağlamında konut kullanıcılarının stadyum alanından etkilenme düzeyinin saptanabilmesi amacıyla 200, 500, 1000 ve 2000 metre olmak üzere 4 ayrı buffer zonu belirlenmiş ve en çok hangi zonun etkilendiği saptanmıştır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı çevresinde bulunan konut kullanıcılarının genel anlamda stadyumda gerçekleşen faaliyetlerden olumsuz etkilendiği ve stadyum otoparkının güvensiz bir alan meydana getirdiği anlaşılmıştır. Özellikle 200 metre dahilinde 1.bölgedeki konut kullanıcılarının stadyum alanından daha çok etkilendiği, maç günlerinde konut yakın çevresinde mahremiyet olgusunun yitirildiği, aynı zamanda seyirci/taraftar gruplarının konut bahçelerine araç park etmesinden rahatsız oldukları tespit edilmiştir. Özetle, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumunun, stadyum alanları yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri bağlamında bazı açılardan güçlü, bazı açılardan zayıf yönlere sahip olduğu görülmektedir (Tablo 54).

Tablo 54: Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim ve tasarım ölçütleri kapsamında güçlü ve zayıf yönleri

	ÖLÇÜT	GÜÇLÜ YÖN	ZAYIF YÖN
ERİŞİLEBİLİRLİK	*stadyum alanı ve çevresinde doğru kurgulanmış toplu taşıma sistemi bulunmalı veya stadyum doğru kurgulanmış toplu taşıma sisteminin bulunduğu alanda yer seçmelidir*		
	*evden stadyum alanına **toplu taşıma** ile erişim süresi, 0-15 dakika ise yüksek erişilebilir, 16-30 dakika ise iyi erişilebilir, 31-45 dakika orta erişilebilir, 46-75 dakika zor erişilebilir, 75 dakikayı aşan süre ise yetersiz erişilebilirlik olarak kabul edilmektedir*		
	stadyum alanına erişim için toplu taşıma duraklarından sonra 0-15 dakikayı aşmayan yürüme süresi makul kabul edilmektedir		
	kullanıcıların evinden çıktığında doğrudan toplu taşıma duraklarına erişiminin sağlanabiliyor olması gerekmektedir		
	toplu taşıma sistemleri ile stadyum alanına etkin, verimli, kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir		
	stadyum alanı ana ve alternatif güzergahlarla ilişkilendirilmeli, kullanıcı herhangi bir sorun yaşamamalıdır		
	seyirci park yerleri doğrudan stadyum alanında tasarlanmalıdır		
	stadyum alanına bisikletle kesintisiz ve sorunsuz erişim sağlanabilmelidir		
	stadyum alanının destinasyon pazarlamasına dahil olabilmesine yönelik bölgesel, ulusal veya uluslararası erişim için tren, metro, havalimanı gibi alanlara yakın konumlanması gerekmektedir		
	stadyum alanı uluslararası müsabakaları kapsayan maçlarda kullanılacaksa, otel ve alışveriş merkezi gibi işlevlere yakın konumlanmalıdır		
FİZİKSEL VE MİMARİ	*bir spor kulübü için stadyum, doğru ve yeterli kapasiteye sahip olmalıdır*		
	İyi bir stadyum alanı futbol maçı ve diğer günlerde kullanıma açık olmalı ve yalnızca futbol maçında kullanılan bir alan olmamalıdır		
	İyi bir stadyum alanı çok işlevli olmalıdır		
	stadyum alanı ve çevresinde gelişen tüm fonksiyonların, kentsel planlama niteliklerine uyumlu olması, somut tariflenebilen mekanların meydana gelmesi ile sürdürülebilir bir kent dokusu sağlanmalıdır		
	İyi kurgulanmış bir stadyum alanı, nüfus merkezlerine yakın ilgi çekici bir alan olmalıdır		
EKONOMİK	*stadyum alanının yer seçiminde, alt ve üstyapıya ilişkin inşaat, yatırım, emniyet ve güvenlik, lojistik ve operasyonel giderlerin en az maliyetle gerçekleştirilmesi gerekmektedir*		
	stadyum alanının mülkiyeti kamuya ait olmalı ancak kent merkezinden uzaklaşmamalıdır		
	stadyum alanı gelecekte kapasite arttırma imkanı bulunacak genişlikte araziye sahip olmalıdır		
	iyi kurgulanmış ve etkili bir stadyum alanı bulunduğu bölgeye istihdam ve ekonomiye katkı sağlamalıdır		
	stadyum alanının kendisi ve çevresi çekicilik unsuru barındırmalıdır		
ÇEVRESEL	*arazi tüketimi çalışmaları stadyum inşa edilmeden önce yapılmalıdır*		
	doğru kurgulanmış her stadyum alanında, rüzgâr ve güneş enerjisi ile yer altı su kaynakları etkin kullanılabilmeli ve yönetilebilmelidir		
	stadyum alanı ve çevresinde atık yönetimi sağlanmalıdır		
	sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir stadyum alanı, fosil yakıt kullanımını arttırmayan ve olası herhangi bir kirliliğe karşı önlemini alan bir niteliğe sahip olmalıdır		
	stadyum alanının yakınında en az bir yeşil alan/çocuk oyun alanı bulunması gerekmektedir		
	stadyum alanı kurulmadan önce spor altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir		
SOSYAL	*katılım (potansiyel katılımcı varlığının yüksek olması gerekmektedir)*		
	bölgenin spora yatkın olması gerekmektedir		
	stadyum alanlarının muhtemel olumsuz etkilerinin minimize edilebilmesi gerekmektedir		
	stadyum alanının sosyal anlamda toplumla uyumunun sağlanması gerekmektedir		
	stadyum alanı içerisinde barındırdığı tüm taraftar, seyirci veya ziyaretçilerine yeterli ve adil muameleyi gösterebiliyor nitelikte olmalıdır		

Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yer seçim kararı sürecinde her ne kadar kamuya ait bir arazi temel belirleyici olsa da Tablo 54'ten de izleneceği üzere alanın niteliği ve konumu gereği stadyumun güçlü yönlere sahip olduğu görülmektedir. Ancak özellikle sosyal ve mekânsal açıdan stadyum alanının çevresinde ciddi sorunlara sebebiyet verdiği dikkate alındığında çalışmanın amacı kısmında ifade edilmiş olan hipotezin kısmen doğrulandığını söylemek mümkündür.

5.2 Öneriler

Stadyum alanlarında temel yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri dikkate alınarak yer seçim kararının verilmesi gerekmektedir. Ancak ifade edilen yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri dikkate alınmadığı takdirde, stadyum alanının inşası sonrasında birçok maliyet oluşmakta ve süreç, ağırlıklı olarak yaşanan veya yaşanabilecek sorunların çözümüne yönelik parçacıl müdahaleler üzerinden yönetilmek zorunda kalınmaktadır. Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu yer seçim sürecinde de temel yer seçim ölçütleri ve tasarım ilkeleri dikkate alınmadan, tamamen mülkiyet verilerinin belirleyici olduğu bir yer seçim kararı verildiği için yapılacak müdahalelere yönelik aşağıda belirtilen önerilerin, mevcutta yaşanan sorunların çözümü ile sınırlı olması gibi bir kısıtlılık durumu ortaya çıkmaktadır.

- Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu alanının toplu taşıma sistemleri/araçları ile altyapısı güçlendirilmelidir. Bu kapsamda, halihazırda yapımı devam eden Şehir Hastanesi-Stadyum tramvay hattı tamamlandığında, toplu taşıma araçlarını tercih eden kullanıcılar açısından erişilebilirlik yönüyle güçlü unsurları bünyesinde barındıran stadyum alanının daha güçlü bir alan haline geleceği öngörülmektedir. Aynı zamanda, yapımı devam eden Şehir Hastanesi-Stadyum tramvay hattının kentin ana omurgası niteliğindeki Selçuk Üniversitesi-Adliye tramvay hattı ile Otogarda transfer/değişim noktasının olması, Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu'nun yakın gelecekte erişilebilirlik açısından daha güçlü bir alan haline geleceği öngörüsünü desteklemektedir. Öte yandan stadyum alanına giden otobüslerde işletme frekansları ile konfor düzeyi arttırılmalı, bu sayede otobüslerin kullanımı daha etkin hale getirilmelidir. Böylelikle stadyum, özel araç bağımlısı bir alan olma niteliğinden kurtarılmalı, kullanıcıların toplu taşıma araçlarını kullanması teşvik edilmeli ve fosil yakıt kullanımı azaltılmalıdır.
- Konya kenti genelinde, bisiklet yolları düzenlenmeli, bisiklet yolları ile toplu taşıma entegrasyonu sağlanarak kullanıcılar bisiklet kullanmaya teşvik edilmelidir.

- Toplu taşıma imkanlarının geliştirilmesi ile birlikte stadyumun etrafında tanımsız bir boşluk oluşturan ve güvenlik sorunlarına da neden olan otopark alanının küçültülmesi olanaklı hale gelebilecek, otopark olarak ayrılmış alanın stadyumun çevresinde sosyal ve ekonomik anlamda canlılığı sağlamak üzere bir tasarım alanı olarak değerlendirilmesi mümkün olabilecektir.
- Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu mimari açıdan farklı işlevlerin eklenmesine fırsat verebilecek nitelikte bir yapıdır. Bu kapsamda stadyumun kentin aktif ve yaşayan bir alanı haline getirilmesi için altındaki boşluklar, merdiven altı boşlukları ve loca gibi alanlar, günlük aktivitelere hizmet edecek farklı işlevlerle dönüştürülmelidir.
- Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı bölgeye istihdam sağlayacak ve turizm açısından destinasyon pazarlamasına dahil edilecek fonksiyonlara sahip olmalıdır. Stadyumun içerisinde müze ve sergi alanı gibi ilgi çekici faaliyetleri barındırması bu duruma örnek verilebilir. Böylelikle stadyum alanı yalnızca futbol müsabakalarına hizmet eden bir yapı olma niteliğinden kurtulabilecektir.
- Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyum alanı içerisinde mevcutta bulunan yüzme havuzu ve kapalı spor kompleksleri geliştirilmeli, çevresindeki tüm yaş gruplarındaki kullanıcılara hitap edebilmelidir.
- Konya MEDAŞ Büyükşehir Belediye Stadyumu'nda atık yönetimi çalışmaları yapılmalı, stadyumda sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanılabilmesi için gerekli koşullar sağlanmalıdır.
- Konya MEDAŞ Büyükşehir Stadyumu için sosyal açıdan en temel sorun, yakın çevredeki konut kullanıcılarının mahremiyet ve güvenliğini tehdit eden durumlardır ki bu soruna kısa vadede çözüm bulunması kolay görünmemektedir. Ancak, stadyum toplu taşıma ile erişilebilirliği yüksek bir yer haline geldiğinde, halihazırdaki otopark alanı farklı işlevleri içerecek şekilde bir tasarım alanı olarak ele alındığında ifade edilen sorunun kısmen çözülebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Ahn, Y.-J. and Juraev, Z., 2023, Review on "Location Theory" – From Classic To Modern Perspectives, *Science of Europe,* 120, 11-21.

Aksoy, Y., 2017, Aktif Yeşil Alanlar İçin Mekansal Yeterlilik Analizi: İstanbul Örneği. Ş. Türk ve V. Dökmeci içinde, Yer Seçimi Kuramı ve Uygulamaları (s. 236-246), *Yeni Anadolu Yayıncılık*, İstanbul.

Aksu, A., 2011, "Spor Sosyal Ortamı" Olarak Stadyumlar, *Mimarlık Dergisi,* 48(360), 44-49.

Aksu, A., 2012, Stadyumlar: Kentsel Bağlamda Spor Eksenli Dönüşüm Öğeleri, *Mimarlık Dergisi,* 364, 65-70.

Alnsour, J. A., 2016, The Management of Urban Services in Jordan, *IJER,* 13(4), 1823-1835.

Altaban, Ö. ve Okyay, V., 1976, Büyük Kentlerde Sosyal ve Fiziksel Altyapının Durumu. *Mimarlık Dergisi,* 76(1), 38-41.

Altaban, Ö., 2016, Kamu Servislerinin Kentlerde Mekânsal Sunumu Üzerine Kuramsal-Kavramsal Çerçeveler, *METU Journal of the Faculty of Architecture,* 31(1), 195-214.

Altıntaş, G. ve Serdaroğlu Sağ, N., 2022, Eski Stadyum Alanından Yeni Millet Bahçesine: Eskişehir Kent Merkezinde Bir Dönüşüm Örneği, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi,* 12(26), 12-36.

American Public Health Association, 1948, Planning the Neighbourhood, *R.R. Donnelley & Sons Company*, Chicago.

Arabnarmi, B., Khalilian, F., Kheybari, S. and Ishizaka, A., 2023, Sports complex location selection for traditional games, *Operations Management Research,* 17(1), 340-362.

Arat Y. ve Kurumak M., 2019, Türkiye'de Stadyum Yapılarına Uluslararası Standartlar Çerçevesinden Bir Bakış: Konya Stadyumları Seyirci Ergonomisi Analizi *Ergonomi,* 2(2), 49-68.

Arıkan, R., 2004, Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama, *Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.*, Ankara.

Aslan, S. ve Aydar, U., 2022, Çanakkale İli Merkez İlçesinin Otopark Sorununun Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ile Analizi ve Çözüm Önerileri, *Türkiye Coğrafi Bilgi Sistemleri Dergisi,* 4(1), 34-46.

Avcı, S., 2010, İstanbul Örneğinde Şehiriçi Arazi Kullanımı ve Stadyumlar: Bir Spor Coğrafyası Çalışması, *Türk Coğrafya Dergisi,* 54, 15-30.

Aydın, M. B., 2018, Ankara'nın Sosyo-Kültürel Bir Değeri Olarak MKE Ankaragücü: Taraftarların Gözünden Kent ve Kulüp, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-22.

Baka, R., Taylor T. and Haycraft, J., 2023, Legacy Impact and the 1956 Melbourne Olympic Games: A Precursor of Changes in the Olympic Movement, *PyeongChang International Conference for Olympic Studies and Research Centres (OSRCs)*.

Balcı, V. ve Koçak, F., 2014, Spor ve Rekreasyon Alanlarının Tasarımında ve Kullanımında Çevresel Sürdürülebilirlik, *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 46-58.

Bale, J., 1990, In the Shadow of the Stadium: Football Grounds as Urban Nuisances, *Geographical Association,* 75(4), 325-334.

Baltacı, A., 2018, Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 7(1), 231-274.

Benhür, Ç. ve Dursun, N., 2012, İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Konya'da Futbol, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi,* 4(16), 71-83.

Berry, J., Carson, D. and M. Smyth., 2007, A Multi-Purpose Sports Stadium: In-town versus Out of town location, *Belfast: University of Ulster*.

Burke, M. and Evans, R., 2009, Public Transport Access to Proposed Stadium Sites, *Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies,* 7.

Chanayil, A., 2002, The Manhattan Yankees? Planning Objectives, City Policy, and Sports Stadium Location in New York City. *European Planning Studies,* 10(7), 875-896.

Chapin, T., 2000, The Political Economy of Sports Facility Location: An End-of-the-Century Review and Assessment, *Marquette Sports Law Journal,* 10(361), 361-382.

Church, A. and Penny, S., 2013, Power, space and the new stadium: the example of Arsenal Football Club, *Sport in Society, Cultures, Commerce, Media, Politics,* 16(6), 819-834.

Coates, D., 2007, Stadiums and Arenas: Economic Development Or Economic Redistribution, *Contemporary Economic Policy,* 25(4), 565-577.

Çakır, V., Korkmaz, S. ve Özkan, T., 2017, Uluslararası Tesis ve Rekreasyon Alanlarının Kullanım Devamlılığının Sağlanabilmesi İçin Gerekli Yer Seçim Kriterleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 52(52), 405-416.

Çetiner, A., 1972, Şehircilik Çalışmalarında Donatım İlkeleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi*, İstanbul

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014, Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, *Ankara.*

Çiçekdağı, M., 2023, Destinasyon Pazarlamasında Sporun Önemi: Stadyum Turizmi İncelemesi, *Journal of Yasar University,* 18(71), 342-355.

Daddi, T., Rizzi, F., Pretner, G., Todaro, N., Annunziata, E., Frey, M. and Iraldo, F., 2022, Environmental management of sport events: a focus on European professional football, *Sport, Business and Management: An International Journal,* 12(2), 208-232.

Dam, F. V., 2000, Refurbishment, redevelopment or relocation? The changing form and location of football stadiums in the Netherlands, *Area,* 32(2), 133-143.

Dehring, C. A., Depken, C. A. and Ward, M. R., 2007, The Impact Of Stadium Announcements On Residential Property Values: Evidence From A Natural Experiment In Dallas-Fort Worth, *Contemporary Economic Policy,* 25(4), 627-638.

DG1- Derinlemesine Görüşme, Faruk Koçak (Mimar), Dönemin Konya Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürü [Görüşme Tarihi: 28.11.2024]

El-Sayed, W. Y., 2013, Analyzıng Fan Zones Hıerarchy In The Cıty At Football Analyzıng Fan Zones Hıerarchy In The Cıty At Football Mega Event; Applı Analyzıng Fan Zones Hıerarchy In The Mega Event; Applı Analyzıng Fan Zones Hıerarchy In The Cıty At Football Mega Event; Applıed, *Architecture and Planning Journal (APJ),* 22(1).

Emür, S. H. ve Onsekiz, D., 2007, Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi - Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1(22), 367-396.

Ennis, F., 1997, Infrastructure Provision, the Negotiating Process and the Planner's Role, *Urban Studies,* 34(12), 1935-1954.

Ennis, F., 2003, Infrastructure Provision and the Urban Environment. F. Ennis içinde, *Infrastructure Provision and the Negotiating Process* (s. 14-65). New York: Routledge.

Erdem Okumuş, D. ve Türk, Ş. Ş., 2017, Neoliberal Politikaların Eğitim ve Sağlık Donatı Alanları Üzerindeki Etkilerinin Yasal Mevzuat ve Yargı Kararları Ekseninde İncelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları*, 435-450.

Erdönmez, M. E. ve Akı, A., 2005, Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, *Megaron*, 1(1), 67-87.

Erkan, R., 2010, Kentleşme ve Sosyal Değişme, *Bilimadamı Yayınları,* Ankara.

Ersoy, M., 2015, Kentsel Planlamada Standartlar, *Ninova Yayıncılık*, İstanbul.

Gammon, S. and Fear, V., 2005 Stadia Tours And The Power Of Backstage, *Journal of Sport Tourism,* 10(4), 243-252.

Gospodarowicz, M., 2015, Social and technical infrastructure development of municipalities (gminas) in Poland, *Studies in Agricultural Economics,* 117, 147-154.

Groningen, R., 2016, What's best for the municipality; the decision making process on the relocation of football stadiums, *Bachelor thesis Human Geography & Planning*.

Guo, S., Yang, G., Pei, T., Ma, T., Song, C., Shu, H. and Zhou, C., 2019, Analysis of factors affecting urban park service area in Beijing: Perspectives from multi-source geographic data, *Landscape and Urban Planning,* 181, 103-117.

Gürel, E. ve Akkoç, U., 2011, Stadyum: Benzerlikler, Koşutluklar ve İzdüşümler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 4(19), 346-370.

Harland, R. G. ve Elbardawil, S., 2025, Graphic heritace calling: the temporal and spatial historic experience of the Wembley Stadium and Wembley Park milieu, *Soccier & Society,* 26(1), 31-61.

Hayajneh, A. Z., Elbarrawy, H., Elshazly, Y. and Rashid, T., 2017, Football and Sustainability in the Desert, Qatar 2022 Green World Cup's Stadiums: Legal Perspective, *European Journal of Social Sciences,* 55(4), 475-493.

Jones, C., 2002, The Stadium and Economic Development: Cardiff and the Millennium Stadium, *European Planning Studies,* 10(7), 819-829.

Jones, C., Munday, M. and Roche, N., 2007, The Millennium Stadium, Cardiff and Wales The Economic Impact, *Econactive*.

Karaköprü, U. O. ve Kabadurmuş, Ö., 2018, Evaluation of Stadium Locations Using AHP and TOPSIS Methods, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 15(1), 1-16.

Keten, M., 1993, Türkiye'de Spor, *Polat Ofset*, İstanbul.

Kılınçaslan, İ., 2012, Kent Ekonomisi, *Ninova Yayıncılık*, İstanbul.

Kiuri, M. and Teller, J., 2012, Olympic stadiums in their urban environment: a question of design and cultural significance, *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development,* 2(2), 115-129.

Koç, C. ve Kejanlı, T., 2020, Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Uygulamalarının Sosyo Ekonomik Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1475-1494.

Kurumak, M. ve Bademci, H., 2018, Konya Kent Kimliğinin Oluşmasında Bisiklet Sporunun Rolünün Mekânsal Bağlamda Değerlendirmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 6(70), 421-433.

Küçükdağ, Y., Arabacı, C. ve Yenice, M. S., 2020, Tarihî Süreç İçinde Konya Şehrinin Fiziki Gelişimi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 5, 1-38.

Kwon, Y. S., Lee, B. K. and Sohn, S. Y., 2019, Optimal location-allocation model for the installation of rooftop sports facilities in metropolitan areas, *European Sport Management Quarterly,* 20(2), 189-204.

Latham, A. and Layton, J., 2019, Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces, *Economic and Social Research Council,* 13(7), 1-15.

Lee, S., Parrish, C. and Kim, J. H., 2015, Sports Stadiums as Meeting and Corporate/Social Event Venues: A Perspective From Meeting/Event Planners and Sport Facility Administrators, *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 16(2), 164-180.

McAllister, D. M., 1976, Equity and Efficiency in Public Facility Location, *Geographical Analysis,* 8(1), 47-63.

McBride, S. B., 2019, Site Planning and Design, *The Web Book of Regional Science*, West Virginia University.

McCullough, B. P. and Kellison, T. B., 2016, Go Green for the Home Team: Sense of Place and Environmental Sustainability in Sport, *Journal of Sustainability Education,* 11.

Mohamed, M., 2022, Impact Analysis of Sport Stadiums On Physical Urban Development; Case of Qatar, Master's thesis, *Qatar University,* Qatar.

Nowak, A., 2022, Nachhaltigkeitskriterien für die Standortwahl eines österreichischen Fußballnationalstadions, *Doctoral dissertation (Wien).*

Önge, M., 2018, Tarihsel Süreçte Konya Kent Morfolojisinin Gelişimi, *Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, 455-468.

Pascoe, R., 2010, THE TROPE OF THE TORP Intangible heritage and the agreed fiction of Waverley Park, *The Journal of Professional Historians*, 29-36.

Pekkaya, M. ve Aslan, B., 2018, OSB Yer Seçiminde Dikkate Alınan Kriter Önem Derecelerinin ve Kriterler Arası Etkileşimin Belirlenmesi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 293-308.

Penning, F., 2012, Location analysis for a new football stadium, *Erasmus Universiteit Rotterdam*.

Polat, H. İ., 2018, A Suggestion For Educational Facilities In The Urban Planning, *Journal of Disaster and Risk,* 2(1), 14-19.

Pouya, S., 2017, Healing Gardens In The Mega Cities; Example Of Tehran, *Journal of urban academy,* 10, 139-156.

Preuss, H. and Plambeck, A., 2020, Utilization of Olympic Stadiums: a conceptual stadium legacy framework, *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship,* 22(1), 10-31.

Revelle, C., 1987, Urban Public Facility Location, *Handbook of Regional and Urban Economics*, 2, 1053-1096.

Roult, R. and Lefebvre, S., 2010, Planning and Reconversion of Olympic Heritages: The Montreal Olympic Stadium, *The International Journal of the History of Sport,* 27(16), 2731–2747.

Selo, K. ve Erdönmez, E., 2018, Spor Mekanı Olarak Stadyum'un Gelişimi, *Kent Akademisi,* 11(4), 559-574.

Sheard, R., 2001, Sports Architecture, *Taylor & Francis*, New York.

Soygüden, A., Barut, Y. ve İmamoğlu, O., 2016, Profesyonel Futbol Taraftarı ve Stadyum*,* Y. Polat, *Pegem Akademi*, Ankara.

Stein, C. S., 1957, Toward New Towns For America, 44, *Reinhold Publishing Corporation*, Liverpool.

Suara, A., 2023, Soccer-Specific Stadium and Its Social Impact: A Parallel Line Between Major League Soccer and The Nigerian Professional Soccer Leagues.

Suri, L., 2021, Mevzuatta Tanımlanmayan Donatı Alanı Gereksinimi 'Anne-Çocuk Evi', *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5-86.

Thornley, A., 2002, Urban Regeneration and Sports Stadia, *European Planning Studies,* 10(7), 813-818.

Triantafyllidis, S., Ries, R. J. and Kaplanidou, K., 2018, Carbon Dioxide Emissions of Spectators' Transportation in Collegiate Sporting Events: Comparing On-Campus and Off-Campus Stadium Locations, *Sustainability,* 10(241), 1-18.

Turut, H. ve Özgür, E. M., 2018, İki Kent Bir Temsil: Eskişehir ve Konya'da Neoliberal Kentleşmenin Mekân Üretimi, *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 3, 572-583. Ankara.

Türk Dil Kurumu, 2022, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Türk Dil Kurumu Web Sitesi: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

Türk, Ş. ve Dökmeci, V., 2017, Yer Seçimi Kuramı ve Uygulamaları, *Yeni Anadolu Yayıncılık*, İstanbul.

Walsh, J., Hanswyk, C. and Lee, J., 2023, FIFA World Cup Stadium Suitability in the Montreal Metropolitan Area, *GEOG,* 4480.

Wang, W., Zhou, Z., Chen, J., Cheng, W. and Chen, J., 2021, Analysis of Location Selection of Public Service Facilities Based on Urban Land Accessibility, *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 18(2), 1-20.

Wasilah, W., 2023, Understanding Local Architectural Forms as a Sustainable Design Transformation, *Integrative Approaches in Urban Sustainability – Architectural Design, Technological Innovations and Social Dynamics in Global Contexts*.

Yalçınkaya, Ş. ve Sofuoğlu, Ü., 2022, Yok Olan Spor Yapılarının Ardından Kentte Yıkma Eylemi ve Bellek: Trabzon Örneği, *Planlama Dergisi,* 32(1), 143-161.

Yan, M. R., Chi, H. L., Yang, J. Y. and Chien, K. M., 2019, Towards a City-Based Cultural Ecosystem Service Innovation Framework as Improved Public-Private-Partnership Model—A Case Study of Kaohsiung Dome, *Journal of Open Innovation: Technology, Market and Complexity,* 5(4), 1-17.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S., 2004, SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 91, *Detay Yayıncılık*, Ankara.

Yenice, M. S., 2005, Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*.

Yenice, M. S., 2012, Konya kentinin planlama tarihi ve mekânsal gelişimi, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 28(4), 343-350.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL1, Hull City Tigers Events [online], https://www.wearehullcity.co.uk/tigers-events [Ziyaret Tarihi: 12 Haziran 2024].

URL2, Atletico de Madrid Fans [online], https://www.atleticodemadrid.com/noticias/informacion-de-interes-para-los-aficionados-que-viajen-a-barcelona [Ziyaret Tarihi: 13 Haziran 2024].

URL3, FC Barcelona Club [online], https://www.fcbarcelona.es/es/ficha/1339919/como-se-recogen-las-entradas-seleccion-zona-y-packs [Ziyaret Tarihi: 13 Haziran 2024].

URL4, Cardiff City Stadium Events [online], https://cardiffcitystadium.co.uk/cardiff-city-stadium-events/ [Ziyaret Tarihi: 12 Haziran 2024].

URL5, Wembley Stadium Venue Hire [online], https://www.wembleystadium.com/venue-hire [Ziyaret Tarihi: 12 Haziran 2024].

URL6, Johan Cruijff Arena Bussines Events [online], https://www.johancruijffarena.nl/en/business-events-nieuw/ [Ziyaret Tarihi: 13 Haziran 2024].

URL7, Croke Park Meetings & Events [online], https://crokepark.ie/meetings-events [Ziyaret Tarihi: 13 Haziran 2024].

URL8, Principality Stadium Events & Tickets [online], https://www.principalitystadium.wales/events-and-ticket-information/ [Ziyaret Tarihi: 13 Haziran 2024].

URL9, FC Dallas Toyota Stadium [online], https://www.fcdallas.com/stadium/ [Ziyaret Tarihi: 12 Haziran 2024].

URL10, Google Earth Pro 2024 Uydu Görüntüleri [online], https://earth.google.com/web/ [Ziyaret Tarihi: 12 Haziran 2024].

URL11, Estadio Santiago Bernabeu [online], https://www.stadiumguide.com/bernabeu/#google_vignette [Ziyaret Tarihi: 28 Mart 2025].

URL12, Bernabeu Turu 2025 [online], https://madridtickets.tours/tr/bernabeu-santiago-turu-real-madrid-stadyumu/ [Ziyaret Tarihi: 28 Mart 2025].

URL13, Accor Stadium [online], https://www.accorstadium.com.au/articles/transformation_for_race_of_champions [Ziyaret Tarihi: 26 Mart 2025].

URL14, AUSTADIUMS [online], https://www.austadiums.com/stadiums/stadium-australia [Ziyaret Tarihi: 26 Mart 2025].

URL15, AUSTADIUMS [online], https://www.austadiums.com/stadiums/marvel-stadium [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL16, Australian Bridge Federation [online], https://www.myabf.com.au/events/congress/view/23 [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL17, Aerial view of Olympic Stadium; Montreal, Quebec, Canada [online], https://www.alamy.com/stock-photo-aerial-view-of-olympic-stadium-montreal-quebec-canada-81043150.html [Ziyaret Tarihi: 26 Mart 2025].

URL18, archello [online], https://archello.com/de/project/friends-arena [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL19, Green Architecture and Building Report [online], https://gabreport.com/taiwan-national-stadium-sculpted-from-concrete-steel-and-bipv-panels [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL20, Waverley Park Holiday Centre [online], https://www.waverleypark.co.uk/ [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL21, Waverley Council [online], https://www.waverley.nsw.gov.au/recreation/parks_and_reserves/waverley_park [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL22, Arsenal.com [online], https://www.arsenal.com/ [Ziyaret Tarihi: 24 Mart 2025].

URL23, Seatgeek Stadium [online], https://www.seatgeekstadium.com/ [Ziyaret Tarihi: 29 Mart 2025].

URL24, Google Earth Pro 2017 Uydu Görüntüleri [online], https://earth.google.com/web/ [Ziyaret Tarihi: 19 Mayıs 2025].

URL25, TRT Haber [online], https://www.trthaber.com/haber/turkiye/eski-statlarin-bulundugu-alanlar-millet-bahcesi-olacak-367101.html [Ziyaret Tarihi: 20 Mayıs 2025].

URL26, Konya Büyükşehir Belediyesi [online], https://www.konya.bel.tr/proje/millet-bahcesi [Ziyaret Tarihi: 20 Mayıs 2025].

URL27, Konya Büyükşehir Belediyesi [online], https://atus.konya.bel.tr/atus/hat-ve-guzergah [Ziyaret Tarihi: 20 Nisan 2025].

URL28, Konya Büyükşehir Belediyesi [online], https://atus.konya.bel.tr/atus/durak-bilgileri [Ziyaret Tarihi: 21 Nisan 2025].

URL29, konhaber [online], https://www.konhaber.com/guncel/konya_akom_dan_konyaspor_maci_icin_ulasim_bilgisi-1960577h [Ziyaret Tarihi: 15 Şubat 2025].

URL30, Konya Büyükşehir Belediyesi [online], https://www.konya.bel.tr/proje/sehir-hastanesi-yeni-sanayitramvay-hatti [Ziyaret Tarihi: 15 Mayıs 2025].

URL31, Konyaspor Resmi Web Sitesi [online], https://www.konyaspor.org.tr/Haber/stadyumumuzun-ismi-artik-medas-konya-buyuksehir-stadyumu/5022 [Ziyaret Tarihi: 10 Mayıs 2025].

URL32, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) [online], https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 [Ziyaret Tarihi: 10 Mayıs 2025].

URL33, Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü [online], https://konya.ktb.gov.tr/TR-370531/ilimiz-hakkinda-bilgiler.html [Ziyaret Tarihi: 10 Mayıs 2025].

URL34, transfermarkt [online], https://www.transfermarkt.com.tr/2293/stadion/verein/2293 [Ziyaret Tarihi: 10 Mayıs 2025].

URL35, haberdairesi [online], https://haberdairesi.com/spor/son-dakika-konya-buyuksehirden-mac-gunu-ulasim-duzenlemesi-76893h [Ziyaret Tarihi: 25 Haziran 2025].

URL36, fotomaç [online], https://www.fotomac.com.tr/galeri/anasayfa/turkiye-euro-2024-hazir-iste-dunyaya-meydan-okuyan-statlarimiz [Ziyaret Tarihi: 25 Haziran 2025].

EKLER

EK-1 Seyirci/Taraftar Grubu Anket Föyü

<table>
<tr><th colspan="3">STADYUM İÇİNDE SEYİRCİLER/TARAFTARLARLA YAPILACAK ANKET SORULARI</th></tr>
<tr><td colspan="3">1- Cinsiyet
Kadın / Erkek</td></tr>
<tr><td colspan="3">2- Yaşınız:</td></tr>
<tr><td colspan="3">3- Öğrenim durumunuz:
İlkokul / Ortaokul / Lise / Ön Lisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora</td></tr>
<tr><td colspan="3">4- Stadyuma hangi ulaşım aracı ile geldiniz?
Yaya / Bisiklet / Motosiklet / Bin Bin / Dolmuş / Otobüs / Tramvay / Otomobil</td></tr>
<tr><td colspan="3">5- Stadyuma gelmeniz ne kadar sürdü?
0-15 dakika / 16-30 dakika / 31-45 dakika / 46-60 dakika / 61-75 dakika / 75 dakikadan fazla</td></tr>
<tr><td colspan="3">6- Stadyuma ne sıklıkta gelirsiniz?
Tüm lig maçlarına (19) / Büyük takımlar ile oynanan maçlara (4) / Takımın puan desteğine ihtiyacı olduğu maçlara (küme düşme, rekabet veya riskli durumlar) / Gelmeye çalışırım (9-10) / Nadiren gelirim (5 veya daha az)</td></tr>
<tr><td colspan="3">7- Stadyumda futbol müsabakaları harici kullanımların ve etkinliklerin (konser, eğlence, sergi, müze vs.) bulunmasını ister misiniz? İsterseniz hangileri? (birden fazla seçenek belirtilebilir)
Konser / Sergi salonu / Müze / Kafe / Restoran / Farklı spor faaliyetleri</td></tr>
<tr><th colspan="3">ULAŞIM TÜRÜNE GÖRE SORULAR</th></tr>
<tr><th>YAYA-BİSİKLET</th><th>TOPLU TAŞIMA</th><th>ÖZEL ARAÇ</th></tr>
<tr><td>1- Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
Güvenlik / Süre / Bisiklet yollarının yetersizliği / Bisiklet yollarının bozukluğu</td><td>1- Tek vasıta ile mi geldiniz birden fazla vasıta ile mi?
Tek / Birden fazla</td><td>1- Aracınızı nereye park ediyorsunuz?
stadyum otoparkına / stadyum yakını sokak-caddeye / stadyum yakını konut alanlarına / AVM otoparkına / yakınım araçla bırakıp gitti</td></tr>
<tr><td></td><td>2- Stadyuma gelirken birden fazla türde toplu taşıma alternatifiniz var mı? Varsa hangileri?</td><td>2- Sizi özel araç kullanarak stadyuma gelmeye iten sebep(ler) nedir?
Güvenlik / kolaylık / konfor / süre</td></tr>
<tr><td></td><td>3- Toplu taşıma aracından indikten sonra stadyuma kaç dakikada ulaştınız?
0-5 dakika / 6-10 dakika / 11-15 dakika /15-20 dakika</td><td>3- Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?
Süre / Trafik / Ulaşım güzergahları / Yakıt</td></tr>
<tr><td></td><td>4- Sizi toplu taşıma araçlarını kullanarak stadyuma gelmeye iten sebep(ler) nedir?
Özel araca sahip değilim / güvenlik / trafik / kolaylık / süre / varsa diğer sebepler</td><td>4- Stadyuma bisiklet ile gelmeyi tercih eder misiniz?
evet / hayır, cevabınız hayır ise neden: Bisiklet yollarının yetersizliği / Bisiklet ve toplu taşıma sistemlerinin yeterli düzeyde entegre edilmemiş olması / Süre / Bisiklet kullanmak tercihim değil</td></tr>
</table>

	5- Stadyuma gelirken ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz? Sefer sayıları yetersiz / Sefer saatleri uymuyor / Uzun sürüyor / Ücretlendirme / Ulaşım bağlantıları yetersiz	
	6-Stadyuma bisiklet ile gelmeyi tercih eder misiniz? evet / hayır, cevabınız hayır ise neden: Bisiklet yollarının yetersizliği / Bisiklet ve toplu taşıma sistemlerinin yeterli düzeyde entegre edilmemiş olması / Süre / Bisiklet kullanmak tercihim değil	
*Aşağıda belirtilen ifadeleri katılıp katılmama durumunuza göre, **1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum** ölçeği aralığında değerlendiriniz.*		
	1- Stadyuma gelirken toplu taşıma duraklarına erişimim kolaydır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum	**1-** Toplu taşıma araçları daha konforlu olsa, özel araç yerine toplu taşıma araçlarını tercih ederim. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
	2- Stadyuma sağlanan toplu taşıma sistemlerinden/araçlarından memnunum. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum	**2-** Bisiklet yolları yeterli olsa ve toplu taşıma araçları ile daha entegre olsa bisikletle gelmeyi tercih ederim. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
	3- İmkânım olsa stadyuma özel araçla gelmeyi toplu taşıma araçları ile gelmeye tercih ederim. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum	
	4- Bisiklet yolları yeterli olsa ve toplu taşıma araçları ile daha entegre olsa bisiklet ile gelmeyi tercih ederim. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum	

EK-2 Konut Kullanıcıları Anket Föyü

STADYUM VE ÇEVRESİ KONUT KULLANICILARI İÇİN ANKET SORULARI
1- Cinsiyet Kadın / Erkek
2- Yaşınız:
3- Öğrenim durumunuz: İlkokul / Ortaokul / Lise / Ön Lisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora
4- Kaç yıldır burada oturuyorsunuz? 0-3 yıl / 3-6 yıl / 6-9 yıl / 9-12 yıl / 12-15 yıl / 15-18 yıl / 18 yıl ve üzeri
5- Burada oturmayı tercih etme nedeniniz: Ulaşım imkanlarının kolaylığı / donatı alanlarına erişilebilirliği yüksek / ticaret alanlarına erişilebilirliği yüksek / güvenlik / uygun kira / ev sahipliği /evlilik / iş yerine yakınlık
6- Evinizin yakın çevresinde stadyumun bulunması sizi genel anlamda nasıl etkilemektedir? Olumlu / olumsuz, her iki cevap için de NEDEN?
7- Stadyum alanının hizmete girmesiyle birlikte konut güvenliği açısından herhangi bir sorun yaşadınız mı? Evet / hayır, yaşadıysanız açıklayınız.
8- Stadyumun varlığından olumsuz anlamda en çok etkilendiğiniz konu (lar) nedir? Ulaşım / trafik / konut yakın çevresinin kullanımı / mahremiyet / güvenlik / gürültü / kirlilik
*Aşağıda belirtilen ifadeleri katılıp katılmama durumunuza göre, **1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum** ölçeği aralığında değerlendiriniz.*
9- Stadyumun varlığı maç günleri ulaşımı olumsuz etkilemektedir. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
10- Stadyum alanının varlığı özellikle maç günleri konutum açısından güvenlik zafiyeti ortaya çıkarmaktadır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
11- Maç günlerinde stadyuma gelenlerin araçlarını evimin yakın çevresine park etmesinden rahatsız oluyorum. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
12- Stadyum otoparkının özellikle akşamları güvenlik zafiyeti oluşturduğunu düşünüyorum. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
13- Maç günlerinde evimin bahçesi ve yakın çevresindeki açık alanları kullanmak zorlaşmaktadır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
14- Maç günlerinde stadyum ve çevresindeki kullanımlarda ticari hareketlilik artmaktadır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
15- Stadyum alanının varlığı yetişkinler için farklı sportif faaliyetler veya diğer işlevler açısından bir fırsat oluşturmaktadır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
16- Stadyum alanının varlığı çocuklarım için farklı sportif faaliyetler veya diğer işlevler açısından bir fırsat oluşturmaktadır (spor altyapısı, spor okulları, kulüpler vs) 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
17- Stadyum alanının varlığını tek kelimeyle nasıl değerlendirirsiniz? (birden fazla cevap verilebilir) fırsat / gelişmişlik / rahatsızlık / ulaşım güçlüğü / güvenlik sorunu / gürültü kirliliği / görüntü kirliliği / çevre kirliliği / çekici mimari / holiganlık

EK-3 Ticari İşletme Sahipleri/Çalışanları Anket Föyü

STADYUM ÇEVRESİ TİCARİ İŞLETMELER İÇİN ANKET SORULARI
1- Cinsiyet Kadın / Erkek
2- Yaşınız:
3- Öğrenim durumunuz: İlkokul / Ortaokul / Lise / Ön Lisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora
4- Kaç yıldır işletme sahibisiniz / çalışasınız? 0-3 yıl / 3-6 yıl / 6-9 yıl / 9-12 yıl / 12-15 yıl / 15-18 yıl / 18 yıl ve üzeri
5- İşletmeniz hangi kategoride yer almaktadır? market-büfe / gıda / kafe-restoran / giyim ve ayakkabı / kişisel bakım ve mücevherat / eğlence ve spor / banka ve ofis / otomotiv / inşaat-yapı malzemeleri / ev eşyası-mobilya / teknoloji / eğitim-konaklama / elektrik ve enerji
6- İşletmenizi burada açmanızın nedeni: evime yakın / kirası-bedeli uygun / kolay erişilebilir / geliri daha yüksek / çekici faktörlerin fazlalığı / stadyuma yakın / stadyum inşa edilmesi
7-İşletmenizin yakın çevresinde stadyumun bulunması sizi genel anlamda nasıl etkilemektedir? Olumlu / olumsuz, her iki cevap için de NEDEN?
8- İşletmenize ulaşımı nasıl sağlarsınız? Yaya / Bisiklet / Motosiklet / Bin Bin / Dolmuş / Otobüs / Tramvay / Özel araç
9- Maç günlerinde işletmenizde herhangi bir güvenlik problemi (hırsızlık, kavga gibi) yaşadınız mı? Evet / hayır, yaşadıysanız açıklayınız.
Aşağıda belirtilen ifadeleri katılıp katılmama durumunuza göre, ***1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum*** *ölçeği aralığında değerlendiriniz.*
10- İşletmeme erişim/ulaşım kolaydır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
11- Maç günlerinde işletmeme erişim/ulaşım zorlaşmaktadır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
12- Stadyumun açılmasıyla ticari işletmeler, 5. soruda belirtilen kategoriler açısından işlevsel dönüşüme uğramıştır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
13- İşletmemin stadyumun yakın çevresinde bulunması ticari gelirimi olumlu yönde etkilemektedir. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum
14- Maç günlerindeki günlük kazancım diğer günlere kıyasla daha fazladır. 1-kesinlikle katılmıyorum / 2-katılmıyorum / 3-kararsızım / 4-katılıyorum / 5-kesinlikle katılıyorum